

Amerikanskt energioberoende?

– säkerhetspolitiska följder av okonventionell energiutvinning av skiffergas och skifferolja i USA

Niklas H. Rossbach

FOI-R--3947--SE

OKTOBER 2014

Niklas H. Rossbach

Amerikanskt energiöberoende?

– säkerhetspolitiska följder av okonventionell energiutvinning av
skiffergas och skifferolja i USA

Bild/Cover: Scanpix – TT, John Sylvester.

Titel	Amerikanskt "energiberoende"? – säkerhetspolitiska följder av okonventionell energiutvinning av skiffergas och skifferolia i USA
Title	American "energy independence"? – American shale gas and tight oil production and its consequences for US foreign relations
Rapportnr/Report no	FOI-R--3947--SE
Månad/Month	Oktober/ October
Utgivningsår/Year	2014
Antal sidor/Pages	114
ISSN	1650-1942
Kund/Customer	Försvarsdepartementet
Forskningsområde	8. Säkerhetspolitik
FoT-område	Välj ett objekt.
Projektnr/Project no	A14103
Godkänd av/Approved by	Maria Lignell Jakobsson
Ansvarig avdelning	Försvarsanalys

Detta verk är skyddat enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. All form av kopiering, översättning eller bearbetning utan medgivande är förbjuden

This work is protected under the Act on Copyright in Literary and Artistic Works (SFS 1960:729). Any form of reproduction, translation or modification without permission is prohibited.

Sammanfattning

USA är en militär supermakt, men entusiastiska bedömare spekulerar om att landet även kan bli en energisupermakt vilket ytterligare skulle stärka landets globala inflytande. Dessa förhoppningar närs av en ny och omfattande utvinning av gas och olja i USA. Landets import av fossila bränslen minskar och på ett par års sikt kan landet bli en gasexportör. Under gynnsamma omständigheter kan landet inom två decennier till och med bli en oljeexportör. Utvecklingen har skett plötsligt och har överrumplat många amerikanska bedömare och beslutsfattare, vilka tills nyligen förväntat sig att landet istället skulle stå inför ökade importbehov av olja och gas. Numera präglas amerikansk debatt av diskussioner om ett slags amerikanskt energiberoende, energy independence, trots att begreppets innebörd inte är självklar inom säkerhetspolitiken.

Studien redogör för hur den omfattande utvinningen av okonventionell gas och olja påverkar amerikansk säkerhetspolitik. Dessutom listas vilka säkerhetspolitiska åtgärder som den okonventionella energiutvinningen möjliggör. Studien analyserar hur minskad amerikansk import och ökad amerikansk utvinning kan påverka:

- USA:s hållning avseende Mellanöstern och i synnerhet landets militära närvaro i Persiska viken.
- USA:s agerande avseende transatlantiska relationer både mot bakgrund av Ukrainakrisen och frihandelsavtalet TTIP.
- USA:s relationer till Asien och landets geopolitiska konkurrens med Kina.

Nyckelord: Shale gas, shale oil, skiffergas, skifferolja, okonventionell gas, LNG, okonventionell olja, fracking, energihandel, energiberoende, energy independence, Mellanöstern, Persiska viken, transatlantiska relationer, USA, Asien, Kina, Nato, TPP, TTIP, EU, Ukrainakrisen, flödessäkerhet.

Summary

The United States is the world's only military superpower, but as a result of the unexpected increase in American oil and gas production, some analysts argue that the US is underway to become an energy superpower as well. As such its global influence would increase. Hopes, such as these, view the unconventional gas- and oil production as an energy revolution. US imports of both gas and oil are waning. In fact, the US is well under way to become a net gas exporter in a few years' time, and might even, under favorable conditions, become a net oil exporter within two decades. This sudden development has surprised many security experts and American decision-makers. Until recently they expected the US to become ever more dependent on oil and gas imports. Instead, American debates about energy and security center around whether the US in some way can become energy independent. However, the expression is often taken out of context, and misunderstood.

This report analyses how the vast increase in oil- and gas production in the US, where the method of fracking is used to produce shale gas and tight oil, will continue to impact upon US foreign and security policy. It lists possible policy options that the US might pursue. The consequences of unconventional energy production in the US will be manifold. This report focuses on US energy security, and especially US relations:

- How the US views its position in the Middle East, and especially its military commitment to the Persian Gulf.
- How the US regards transatlantic relations, especially in view of the Ukraine crisis and the TTIP negotiations.
- How the US looks at relations in Asia, and especially with its geopolitical competitor China.

Keywords: Shale gas, shale oil, unconventional gas, unconventional oil, LNG, fracking, energy independence, the Middle East, the Persian Gulf, Transatlantic relations, the USA, Asia, China, Nato, TPP, TTIP, the EU, the Ukraine crisis, flow security.

Innehållsförteckning

1	Inledning	18
1.1	Introduktion – en ny amerikansk revolution.....	18
1.2	Syfte och frågeställningar.....	19
1.3	Förtydliganden, källor och avgränsningar.....	20
1.4	Disposition.....	23
2	På väg mot amerikansk energiexport?	24
2.1	Från <i>peak-oil</i> debatt till överraskande möjligheter.....	24
2.1.1	Gas och olja – en överblick.....	24
2.2	Förutsättningar för olje- och gasexport.....	28
2.2.1	Amerikansk gas- och oljeimport i nuläget.....	28
2.2.2	Prissättningens betydelse – marknaden och OPEC.....	30
2.2.3	Framtida olje- och gasexport.....	35
2.3	Sammanfattande analys.....	41
3	Energi och säkerhetspolitik	42
3.1	Amerikansk energisäkerhet.....	42
3.2	En energirevolution.....	49
3.2.1	En amerikansk energirevolution.....	49
3.2.2	Energioberoende – ett kontroversiellt begrepp.....	50
3.3	Energirevolutionen och politiska överväganden.....	53
3.3.1	Export – kan gynna olika delar av amerikanskt näringsliv.....	53
3.3.2	Påverkansfaktorer – som kan hejda eller driva på utvinningen.....	55
3.3.3	Försvaret och kostnaden för flödessäkerhet av olja.....	58
3.4	Sammanfattande analys.....	60
4	Förändrade säkerhetspolitiska relationer	63
4.1	Energirevolutionen och geopolitisk förändring.....	63
4.1.1	Inledning.....	63

4.1.2	Den okonventionella utvinningens geopolitiska följder	64
4.1.3	Lista över nya möjligheter för USA	66
4.2	USA:s energirevolution och Mellanöstern.....	74
4.2.1	USA:s intresse främst riktat mot Persiska viken	74
4.3	LNG och transatlantiska förhoppningar	83
4.3.1	Energifrågor en utmaning för Nato	83
4.3.2	Eventuella amerikanska krav på <i>burden sharing</i>	84
4.3.3	Riktad amerikansk LNG-export – en politisk fråga	85
4.3.4	TTIP skulle kunna underlätta amerikansk LNG-export.....	87
4.4	Asien: interdependens eller geopolitisk rivalitet.....	88
4.5	Sammanfattande analys	92
5	Slutsatser	94
6	Källförteckning	101

Förord

Föreliggande rapport har skrivits inom FOI-projektet Atlantisk säkerhet – europeisk krishantering (ASEK). Projektet bevakar den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa och USA, med ett särskilt fokus på EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP), utvecklingen inom NATO samt amerikansk säkerhets- och försvarspolitik. Syftet är att tillhandahålla tillämpad forskning till stöd för Försvarsdepartementets beslutsfattande.

I denna rapport redogörs för hur den nya och omfattande utvinningen av gas och olja i USA kan komma att påverka amerikansk säkerhetspolitik. Rapporten bidrar till att öka kunskapen om den snabba och oväntade utvecklingen på energiområdet i USA. Flera viktiga begrepp såsom energiberoende, energisäkerhet och energirevolution skärskådas i ljuset av den amerikanska debatten.

Författaren vill tacka alla dem som har bidragit till rapporten genom att dela med sig av sin kunskap. Ett särskilt tack riktas till Fredrik Lindvall och Daniel Jonsson som förtjänstfullt har granskat rapporten samt till Bengt Johansson vid FOI, Elliot Brennan vid ISDP, Mathew Burrows vid the Atlantic Council, Ola Göransson vid Tillväxtanalys, Kevin Rosner och Anne Korin vid IAGS, men även särskilt till Ambassadör Mikael Eriksson och Alexander Atarodi vid UD, och vår praktikant Malin Vannesjö under våren 2014.

Anna Sundberg

Projektledare

Rapporten i sammandrag

Skiffergas och skifferolja – okonventionell energi – får fortsatt geopolitiska följder

Den omfattande utvinningen, i USA, av så kallad *shale gas* och *tight oil*, (ibland kallad skiffergas och skifferolja)¹, här kallad okonventionell gas och okonventionell olja, påverkar redan internationella förhållanden. I och med att USA importerar mindre naturgas, i form av flytande naturgas, *liquefied natural gas*, LNG, finns det mer gas tillgänglig på världsmarknaden för gasimporterande länder, exempelvis i Europa. Mot bakgrund av Ukrainakrisen är detta kanske särskilt välkommet. Utvinningen av okonventionell olja i USA har likaså redan bidragit till en viss stabilitet på oljemarknaden. USA exporterar inte råolja, men landets drastiskt minskade import, har lett till en utbudsschock av olja i resten av världen vilket kompenserat för den turbulens och de oroligheter som drabbat det oljerika Mellanöstern. Det har bidragit till ett relativt stabilt oljepris under de senaste tre åren. *Fracking*, att med hydraulisk spräckning av berggrunden och horisontell borrhning tillvarata mer av de fossila energikällorna gas- och olja än som annars varit möjligt, leder således redan till geopolitiska förändringar.

De säkerhetspolitiska följderna av den fortsatta okonventionella energiutvinningen i USA kommer att bli ännu fler under åren framöver. Tills för ett par år sedan var de flesta amerikanska beslutsfattare och säkerhetspolitiska experter inriktade på att USA:s beroende av gas- och oljeimport riskerade att öka. Den okonventionella energin har överraskat både dem och omvärlden. Den okonventionella utvinningen är inte resultatet av en riktad statlig satsning och landets politiker försöker fortfarande se hur landet på bästa sätt kan dra nytta av den oväntade utvecklingen. Deras prioriteringar kommer bland annat att påverka om, när och på vilket sätt USA blir en exportör av gas och olja. I dagläget finns det ett förbud för amerikansk råoljeexport och tillstånd krävs för gasexport till länder som USA inte har frihandelsavtal med. Det kan dessutom vara frestande för amerikanska politiker att gynna inhemsk industri med låga energipriser. Bland allierade och partner väcks förhoppningar om exempelvis amerikansk stöd i form av energiexport. Men hos dem, som hos andra länder, finns det även farhågor om hur alla USA:s internationella engagemang kommer att påverkas av

¹ *Shale gas* och *tight oil*, är i detta sammanhang inte geologiska begrepp, utan handlar om utvinningen genom *fracking*, hydraulisk spräckning av berggrunden i kombination med horisontell borrhning. Amerikansk näringslivspress använde tidigare uttrycket *shale oil*, men begreppet är alltför likt *oil shale*, som är berggrunden oljeskiffer. Samma risk föreligger på svenska. Okonventionell olja- och gas används ofta i en bredare bemärkelse för att omfatta fler utvinningsmetoder, men här och i mycken säkerhetspolitiskt debatt är det lättare att använda ”okonventionell” för att påvisa att utvecklingen handlar om ett fenomen som får ett brett genomslag, till skillnad från ”skiffer”, vilket leder tanken till berggrunden och ett snävare perspektiv.

minskade amerikanska importbehov av olja och gas. I dagsläget är det USA som står för en stor del av flödessaferheten för olja, särskilt från Persiska viken. Mest framträdande, och likaledes mest missuppfattat, är föreställningen om att USA kan uppnå ett slags energiöberoende, *energy independence*, som skulle tillåta USA att vända världen ryggen. Den här studien belyser dessa spekulationer och analyserar vilka de säkerhetspolitiska konsekvenserna kan bli av USA:s nya förutsättningar vad det gäller gas- och olja.

Viktiga aspekter i sammandrag

- **USA kan bli en nettoexportör** av flytande gas, LNG, framemot 2017, och under gynnsamma omständigheter även av olja framemot 2040. Men den amerikanska exporten av förädlad olja, petroleumprodukter, såsom, flygbränsle är redan betydande för USA:s export. Om *fracking* fortsätter att överraska med fler tekniska framsteg kommer kanske ännu mer olja att kunna tillvaratas vid utvinningen. Det skulle underlätta för en oljeexport ännu närmre i tiden. Men amerikanska näringslivsintressen står emot varandra, vissa vill exportera energi, andra vill dra nytta av billig gas för sin produktion. Oavsett vilket intresse som är starkast kommer USA att förbli handelsorienterat. En utmaning för amerikansk LNG-export är att i tid bygga nödvändig infrastruktur för LNG och få till stånd avtal, innan andra länder, som Australien, tar lönsamma marknadsandelar. En amerikansk LNG-export kan bidra till att underminera en gammaldags indexering av gaspriser till olja, i framförallt Europa och Asien, vilket gynnat en del gasexportörer, som Ryssland.
- ***Fracking* kommer att spridas över världen.** Hittills är USA ledande på området. Emellertid förlänger den okonventionella utvinningen användningen av fossila bränslen. För närvarande kommer investeringar till USA, på bekostnad av investeringar i okonventionell energi på andra håll i världen och på bekostnad av utvecklingen av alternativa energikällor. Utvinningen är dessutom förknippad med utmaningar för miljön, såsom hög vattenförbrukning, föroreningar och seismisk aktivitet. Andra länder som vill utvinna okonventionell energi kan lära av USA:s tillkortakommanden och erfarenheter när det gäller miljöarbetet. Landet kan i viss mån hjälpa andra länder att hjälpa sig själva, med exempelvis stöd vid geologiska undersökningar. Men företag från andra länder är även verksamma i USA, kanske delvis för att påverka vart USA exporterar vid en framtida amerikansk energiexport, och för att lära sig *fracking*.
- **Ett amerikanskt energiöberoende, *energy independence*, som förekommer i den säkerhetspolitiska debatten, medför ingen risk för amerikansk isolationism.** Den amerikanska synen på handel med olja

och gas kommer i framtiden att vara densamma som den var 1945, trots att landet 1973 drabbades av ett oljevapen. Amerikansk energisäkerhet handlar om att säkerställa ett prisvärt och stabilt flöde av framförallt olja, och på sikt kanske även LNG, till världsmarknaden. Oavsett om USA importerar olja eller ej är landet beroende av världsmarknadspriset på olja. Marknadsprissättning på olja bidrar till den internationella handel landet varit med att bygga upp, och som anses gynna landets ställning och ekonomi. Inriktningen mot så kallat energieroende tillkom efter den första oljekrisen och samtidigt som USA stödde mer multilateral samverkan mellan energiimportörer. Med energieroende avsåg landet att återgå till det säkerhetspolitiska manöverutrymme som fanns innan oljekriserna. ”*Energy independence*” kan dock fortsatt både missförstås och missbrukas i amerikansk inrikespolitik och därmed fortsatt leda till farhågor i omvärlden.

Entusiasmen i USA kring den amerikanska okonventionella utvinningen är på sina håll gränslös. En del bedömare menar att USA är på väg att bli en energisupermakt, med vilket troligen avses ett förstärkt internationellt inflytande generellt, men kanske även specifikt på energimarknaden. Sådan optimism förstärks av jämförelser som visar att om olja och gas räknas tillsammans så producerade USA under 2013 mer olja och gas än Ryssland. Många bedömare förfäktar även att den okonventionella energiutvinningen förhindrar *american decline*, det vill säga att USA kommer att sälla sig till de stormakter som överansträngt sina resurser och går mot nedgång och fall när det kommer till internationellt inflytande.

Vad som ter sig rimligt är att USA:s ställning internationellt stärks, såtillvida att landet i mindre utsträckning behöver begränsas av hänsyn till hinder i form av vad som sker på olje- och gasmarknaderna, när landet genomdriver sin säkerhetspolitik. Genom att det amerikanska importberoendet minskar avsevärt reduceras risken för att landet kan utsättas för ett oljevapen med säkerhetspolitiska förtecken, som 1973 när oljeimporten ströps av en kartell av exportländer. Emellertid är USA alltjämt känsligt för priset på olja. Visserligen importerar USA idag avsevärt mindre olja än för bara några år sedan, men kostnaden för denna import är högre till följd av ett högre oljepris. Men vare sig idag eller för bara några år sedan utgjorde utgifterna för olja en lika stor andel av BNP som under oljekriserna på 1970-talet. Men idéerna om vad som är säkerhetspolitiskt möjligt går långt utöver detta. Potentiella möjligheter inbegriper en mängd spretiga idéer, och alla av dem är inte utan avsevärda politiska och ekonomiska kostnader vare sig för USA eller för dess allierade. Idéerna nedan belyser bredden i den säkerhetspolitiska debatten. Alla av uppslagen nedan är inte välöversvägda och kanske inte heller genomförbara. Men några av idéerna kan på några års sikt återfinnas i policyförslag, planering och

som faktiska åtgärder. Nedan, är några, något tillspetsade idéer, vilka återfinns i debatten, eller som baserats på debatten.

Möjliga åtgärder för USA tack vare den okonventionella olje- och gasutvinningen

- 1) Okonventionell oljeutvinning kan vara en stöddämpare vid diplomatiska åtgärder, såsom sanktioner mot Iran. Tack vare ökad amerikansk oljeutvinning kan USA kanske kompensera för bortfall av olja från oljemarknaden från de länder mot vilka USA, med flera, genomför sanktioner, för att undvika att oljepriset stiger.
- 2) USA kan hjälpa andra att hjälpa sig själva. Med teknisk expertis kan landet ge stöd till allierade och partner men även andra utvalda länder med deras okonventionella utvinning. Sådana ansträngningar skulle kunna infogas i bredare säkerhetspolitiska ansträngningar. Det amerikanska utrikesdepartementet har projekt för assistans avseende energi.
- 3) USA skulle kunna stödja andra länder vid geopolitiska kriser. USA skulle kunna bistå allierade genom gasexport. USA skulle även kunna använda sin strategiska oljereserv för att ge riktat stöd till allierade i händelse av en geopolitisk kris – men det är inte syftet med oljereserven.
- 4) USA skulle ensidigt kunna säkra sina egna olje- och gasbehov i händelse av en geopolitisk kris, med avbrutna energiflöden. Men det kan skada relationerna med allierade eftersom det är den internationella energimyndigheten som, i detta hänseende, ska koordinera användningen av medlemmarnas oljelager.
- 5) USA skulle kunna försöka att utnyttja sin oljereserv som ett amerikanskt oljevapen, genom att sälja reserver för att pressa ned oljepriset. Visserligen är det en vidlyftig idé, men flera sådana kommer säkerligen i kölvattnet på den okonventionella utvinningen. På detta sätt skulle den strategiska oljereserven kanske kunna användas för säkerhetspolitisk påverkan, exempelvis för att markera gentemot stater som är beroende av oljeexport och som betett sig på ett sätt som inte finner gillande i USA, exempelvis mot Ryssland. Men lägre priser drabbar alla producenter, såväl amerikanska allierade som inhemska.
- 6) USA skulle kunna försöka att underminera OPEC. En amerikansk råoljeexport (som nu inte är tillåten) skulle kunna bidra till att stärka marknadsprissättningen på olja och motverka OPEC:s inflytande på oljepriset. Medlemmarna behöver i flera fall ett högt oljepris för att finansiera sina utgifter. Marknadspriiset på olja kan dock komma att sjunka och medföra problem för OPEC även utan amerikanska åtgärder.

- 7) USA skulle kunna försöka att underminera en del auktoritära stater. Många energiexporterande och auktoritära stater är beroende av sina olje- eller gasinkomster för att vidmakthålla intern politisk stabilitet. Men en del, till USA närliggande sådana länder, klarar ett något lägre pris. Det ger möjligen förutsättningar för samverkan mellan exempelvis USA och Saudiarabien för att pressa ned oljepriset, så att det blir skadligt för exempelvis Irans statsfinanser, men fortfarande på en nivå som är acceptabel för Saudiarabien och för fortsatt okonventionell amerikansk oljeutvinning.

Amerikansk olje- och gasimport kommer fortsatt att minska under kommande decennier därmed framstår Asien och Europa som viktigare marknader för ledande energiexportörer bland annat i Mellanöstern. Prissättningen av olja skänker Mellanöstern en betydelse, för USA, som inte motsvaras av mängden olja som exporteras från regionen till landet, då landet hämtar en ansenlig del av sin olja från Nord- och Sydamerika. Likväl tar den amerikanska försvarsmakten ett stort ansvar för global flödessäkerhet, i synnerhet för oljan från Persiska viken. Det finns studier som visar på att det amerikanska försvaret skulle kunna spara in väsentligt på sin försvarsbudget om det inte hade ansvar för flödessäkerheten från Persiska viken. En del bedömare menar att den okonventionella utvinningen ger USA möjlighet att dra sig tillbaka från Persiska viken. Fullt så direkt är inte de säkerhetspolitiska konsekvenserna av den okonventionella utvinningen. Det är dock viktigt att understryka att den okonventionella energiutvinningen indirekta gynnar det amerikanska försvaret. Utvinningen stärker den amerikanska ekonomin, bland annat genom att intäkterna för okonventionell olje- och gasutvinning tillfaller amerikanska företag, vilket gynnar den amerikanska ekonomin, istället för att intäkterna går till utlandet. Därmed förbättras förutsättningarna för USA att ha en stor försvarsbudget. Men USA:s engagemang i säkerhetspolitiskt viktiga delar av världen kan påverkas av den okonventionella utvinningen.

Mellanöstern med fokus på Persiska viken

USA menar att det finns flera skäl till landets närvaro i Persiska viken förutom att säkerställa oljeflödet, såsom att motverka terrorism och att bistå allierade. När USA:s eget importbehov av olja minskar behöver kanske de övriga skälen bli tydligare för att motivera den omfattande amerikanska närvaron för den egna opinionen. *Carterdoktrinen* bibehåller emellertid sin relevans. Ursprungligen handlade den om att säkerställa oljeflödet från Persiska men den inbegriper även att USA ska motverka att någon regional stormakt dominerar regionen. Dessutom kan USA inte lämna ett maktvakuum efter sig i Persiska viken, eftersom det riskerar att fyllas av en geopolitisk konkurrent, såsom Kina. USA:s minskade importbehov och stora militära förläggningar i Persiska viken stärker dock landets strategiska ställning globalt. Medan USA:s importbehov går ned,

ökar andra länders behov av olja och gas från Mellanöstern. I händelse av konflikt med ett sådant importberoende land, i exempelvis Asien, vill USA sannolikt vidmakthålla förmågan att kontrollera snäva passager längs sjöfartsleder, såsom Hormuzsundet, för att säkerställa eller blockera utförseln av olja.

Eftersom CENTCOM:s – det regionala kommandot för Mellanöstern och Centralasien – uppgifter inbegriper flödessäkerhet framstår USA:s engagemang i Mellanöstern ur asiatiska allierades perspektiv möjligen som viktigare än USA:s engagemang för det regionala kommandot för Europa, EUCOM. Men även EUCOM används till del för amerikanskt militärt agerande i Mellanöstern. USA kommer dock kanske att lyfta fram flödessäkerhet från, men inte i Persiska viken, som en viktig möjlighet för samverkan med allierade. Detta kan bli en fråga om *burden sharing* för allierade och partner i Europa. Det skulle bidra till att återigen skifta europeiska länders uppmärksamhet bort från den egna kontinenten, och europeiska länders egna närområden, till världen utanför Europa.

Transatlantiska relationer

LNG-export till Europa kan bli en politisk fråga i den amerikanska kongressen och i kommande politiska val i USA, såsom presidentvalet. Det finns ett visst stöd från representanter i båda de stora politiska partierna i USA för att främja amerikansk gasexport till Europa. Men sannolikt vill USA fortsatt ändå låta kommersiella intressen råda, vilket ligger i linje med traditionell amerikansk energisäkerhet. En del amerikanska bedömare ser dock Ukrainakrisen som ett gyllene tillfälle för USA att påverka EU. De menar att efter årtal av amerikanska försök att förmå EU att diversifiera kan EU nu förmås att göra sig mindre energiberoende av Ryssland. Enligt detta synsätt bör amerikansk LNG-export till Europa genomföras, även fastän USA ännu inte är en nettoexportör av gas. Förspråkare ser detta som ett sätt att stärka, vad de ser som, landets geopolitiska intressen, som att hålla tillbaka Ryssland samtidigt som marknaderna skulle stärkas av fler flöden. Om TTIP inkluderar energifrågor vill Obama-administrationen troligen istället se att TTIP skrivs på först. Ett sådant avtal, om det inkluderar energi, skulle kunna underlätta för LNG-export eftersom det då inte längre krävs särskilda amerikanska licenser för LNG-export. TTIP är även förenligt med traditionell amerikansk energisäkerhet om global tillväxt, och är en mindre provokativ åtgärd än riktad energiexport med tydliga säkerhetspolitiska förtecken.

Asien med fokus på Kina

Möjligheten att bli en viktig exportör av framförallt LNG till Asien, där priserna varit höga jämfört med Europa, ger USA en möjlighet att öka sitt inflytande i Asien. Utsikten för import av amerikansk LNG kan stärka den amerikanska förhandlingspositionen inför handelsförhandlingar om frihandelsavtal i Asien,

såsom *the Trans-Pacific Partnership*, TPP. En amerikansk export erbjuder länder i Asien ett sätt på vilket de kan diversifiera sina energiberoenden. Dessutom kan det innebära en mer marknadsmässig prissättning på LNG i Asien. LNG-export till Asien ger USA möjligheten att fylla återbalanseringen till Asien, tidigare känd som *the pivot to Asia*, med ett strategiskt icke-militärt innehåll. Det skulle kunna bidra till att begränsa det kinesiska fotavtrycket i Asien, vilket dock sannolikt kommer att vara något som Kina kommer att reagera på.

USA skulle också kunna försöka att involvera allierade och partners i Asien till att ta ett ökat ansvar för att gemensamt säkra flödessäkerhet i Asien. Sådan *burden sharing* skulle kunna minska konfliktrisken i Asien, särskilt om den involverade Kina. Med kinesisk medverkan skulle Kina engageras mer i det av USA ledda internationella systemet. Men Kina vill inte i dagsläget förlita sig på USA för sin flödessäkerhet. Om USA skulle vilja och även lyckas med att involvera Kina i flödessäkerhet för energi skulle det kunna vara ett tecken på att USA når framgång med den amerikanska målsättningen om att göra Kina till en mer ansvarstagande stormakt i internationella sammanhang. Det skulle i sin tur gagna USA genom att det skulle stärka det internationella system som landet upprättat. Kina kan dock välja att fortsatt dra nytta av att USA säkrar flödena, men blir då fortsatt underordnat USA:s militära dominans på världshaven. I takt med att Kina utvecklar sin maritima militära förmåga och vilja att i stor omfattning verka bortom sina egna närmsta farvatten kan detta bli ett dilemma för Kina.

Förkortningar och begrepp

CENTCOM	<i>United States Central Command</i> , omfattar Mellanöstern och Centralasien, ett av flera amerikanska regionala kommandon, övergripande för försvarsgrenarna.
decline	I detta sammanhang avses tillbakagång för en stormakt, såsom i nedgång och fall.
EIA	<i>U.S. Energy Information Administration</i> , amerikanska energimyndigheten, tillhör det amerikanska energidepartementet.
energioberoende	” <i>Energy independence</i> ”. I detta sammanhang ett begrepp i amerikansk energidebatt, som avser minskat beroende av import av energi.
energirevolution	” <i>Energy revolution</i> ”. I detta sammanhang ett begrepp i säkerhetspolitisk debatt, som uppmärksammar den omfattande ökningen av olja och gas i USA.
energisäkerhet	Betyder olika saker för olika länder, men handlar ofta om att säkerställa ett lands energiförsörjning, används ofta avseende import av energi.
EU	Europeiska Unionen
EUCOM	<i>United States European Command</i> , omfattar Europa, ett av flera amerikanska regionala kommandon, övergripande för försvarsgrenarna.
fracking	Metod för utvinning av skiffergas och skifferolja genom hydraulisk spräckning av berggrunden. I denna kontext omfattar begreppet även horisontell borrhning.
GCC	<i>Gulf Cooperation Council</i> , Gulfstaternas samarbetsråd.

IEA	<i>International Energy Agency</i> , internationella energirådet ofta kallad den internationella energimyndigheten, är OECD-ländernas samarbetsorgan för energifrågor.
LNG	<i>liquefied natural gas</i> , flytande naturgas, vilket är naturgas som omvandlats till flytande form för transport eller förvaring.
Nato	<i>North Atlantic Treaty Organization</i> , Nordatlantiska fördragsorganisationen, försvarsalliansen Nato.
oil shale	Oljeskiffer, en berggrund, ej att förväxla med skifferolja, vilket är ett begrepp för olja utvunnen genom en metod, <i>fracking</i> .
okonventionell gas	I denna studie: naturgas utvunnen med metoden <i>fracking</i> , även känd som skiffergas.
okonventionell olja	I denna studie: olja utvunnen med metoden <i>fracking</i> , även känd som skifferolja.
okonventionell utvinning	Egentligen alla former av olja och gasutvinning som inte utvinns med konventionella metoder. I denna studie används begreppet för utvinning av naturgas och olja (det vill säga skiffergas respektive skifferolja) genom <i>fracking</i> .
OPEC	<i>Organization of Petroleum Exporting Countries</i> .
shale oil	Skifferolja, oljeutvunnen genom metoden <i>fracking</i> , ej att förväxla med oljeskiffer. Skifferolja kallas i denna studie för okonventionell olja. I internationella sammanhang används begreppet <i>tight oil</i> , för att undvika sammanblandning med oljeskiffer.

SPR	<i>Strategic Petroleum Reserve</i> , USA:s strategiska oljereserv.
tight oil	Skifferolja, olja utvunnen genom metoden <i>fracking</i> . Skifferolja kallas i denna studie för okonventionell olja. I internationella sammanhang används begreppet <i>tight oil</i> , för att undvika sammanblandning med oljeskiffer.
TTIP	<i>Transatlantic Trade and Investment Partnership</i> , Transatlantiskt partnerskap för handel och investeringar, ett frihandelsavtal mellan EU och USA. Förhandlingar om avtalet pågår.
TPP	<i>The Trans-Pacific Partnership</i> , ett regionalt frihandelsavtal för Asien, som inkluderar USA. Förhandlingar om avtalet pågår.

1 Inledning

1.1 Introduktion – en ny amerikansk revolution

Den oväntade och omfattande utvinningen av olja och gas i USA liknas, av en del bedömare, vid en ny amerikansk revolution, en energirevolution. USA är världens enda militära supermakt, men entusiastiska bedömare spekulerar om att landet även kan bli en energisupermakt, vad gäller olja och gas¹. Det skulle stärka landets globala inflytande. Dessa förhoppningar närs av en ny och omfattande utvinning av gas- och olja i USA. Landets import av fossila bränslen minskar och på ett par års sikt kan landet bli en gasexportör. Under gynnsamma omständigheter kan landet inom två decennier till och med bli en oljeexportör. Utvecklingen har skett plötsligt och har överrumplat många amerikanska bedömare och beslutsfattare, vilka tills nyligen förväntat sig att landet istället skulle stå inför ökade importbehov av olja och gas. Numera präglas amerikansk debatt av diskussioner om ett slags amerikanskt energiberoende, *energy independence*, trots att begreppets innebörd inte är självklar, vare sig på energiområdet eller inom säkerhetspolitiken.

Utvecklingen handlar om utvinning av okonventionell energi, *unconventional energy*.² I den amerikanska samhällsdebatten betyder det horisontell borrhning och *fracking*, hydraulisk spräckning av marken, som möjliggör utvinning av så kallad *shale gas* respektive *tight oil*. Med de sedvanliga tillvägagångssätten har denna gas och olja tidigare inte kunnat utvinnas.³ Ökningen av olje- och gasproduktionen i USA beror således på utvinningen av vad som enkelt kan översättas till okonventionell gas respektive okonventionell olja.

Med den ökade gas- och oljeutvinningen i USA uppmärksammas både gamla och nya säkerhetspolitiska frågor rörande amerikanskt oljeberoende respektive

¹ Robert D. Blackwill och Meghan L. O’Sullivan, ”America’s Energy Edge”, *Foreign Affairs*, Vol. 93, Issue 2, mars-april (2014). Både Blackwill och O’Sullivan arbetade i USA:s nationella säkerhetsråd under George W. Bushs presidentadministration.

² Som den internationella energimyndigheten (IEA) konstaterar är okonventionell olja ett föränderligt begrepp, detsamma gäller för gas. I IEA sammanhang är emellertid okonventionell olja ofta förknippat med andra oljekällor, såsom oljesand, <http://www.iea.org/aboutus/faqs/oil/>. För okonventionell gas se den amerikanska energimyndigheten, (EIA), <http://www.eia.gov/tools/glossary/index.cfm?id=u>.

³ Hydraulisk spräckning innebär att vätska vid högt tryck trycks ned i marken, vilket skapar sprickor som gör det möjligt för kolväten att komma till borrhålet, se <http://www.energimyndigheten.se/Global/Ny%20statistik/Energimarknadsrapporter/Ord%20och%20begrepplista%20-%20oljagaskol%20ets.pdf>. Begreppet *frackings* härkomst är omdiskuterat, och förknippas av vissa med amerikansk populärkultur. Se Russell Gold, *The Boom – How Fracking Ignited the American Energy Revolution and Changed the World*, (2014), s. 297.

amerikansk gasexport. En del bedömare menar att USA:s nya förutsättningar på energiområdet är den ekonomiska injektion som behövs för att ge landet andrum för säkerhetspolitisk återhämtning. Därmed hoppas sådana bedömare att USA kan undvika att landets inflytande globalt minskar. De menar att den hittillsvarande debatten om USA:s nedgång och fall som supermakt, den så kallade *decline*-debatten, har förändrats. Istället kan USA se mer ljus på sin globala position. Sådana debattinlägg visar på de amerikanska förväntningar som knyts till den okonventionella gasen och oljan. Oavsett hur det blir med USA:s framtid som global stormakt kommer utvinningen av amerikansk okonventionell energi fortsatt att få geopolitiska följder. Inte minst på grund av en förändrad global handel med energi, men även på grund av nya förväntningar och farhågor på andra håll i världen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Denna studie syftar till att skapa en säkerhetspolitisk överblick över en av de mest dramatiska förändringarna på energiområdet på flera decennier för USA. Förändringarna på gas- och oljeområdet får omfattande följder på en rad områden, såsom den inhemska amerikanska energimarknaden. Denna studie har ett säkerhetspolitiskt perspektiv – och i synnerhet strategiska implikationer för USA:s relationer med andra delar av världen. Studien undersöker förändringen på energiområdet för att belysa den säkerhetspolitiska debatt som den okonventionella utvinningen väckt. Därmed blir det möjligt att analysera vad utvinningen av okonventionell energi betyder för USA:s säkerhetspolitiska relationer.

Studiens huvudfråga är: vilka säkerhetspolitiska konsekvenser får USA:s nya gas- och oljeutvinning? För att besvara denna fråga belyser studien översiktligt gasens och oljans betydelse för USA och vad förändringen på energiområdet innebär för USA:s del. Det är särskilt viktigt då den säkerhetspolitiska debatten är yvig. Dessutom är det nödvändigt att analysera uttryck som flitigt förekommer i debatten, både sådana som är målande, såsom energirevolution, eller sådana som har starka säkerhetspolitiska övertoner, såsom energiberoende. Genom att reda ut flera av begreppen blir det lättare att relatera amerikanska intressen, vad det gäller energi och säkerhetspolitik, till varandra. Studien berör i begränsad omfattning huruvida den okonventionella utvinningen är unik för USA.

Studien beaktar även om de två energislagen ger upphov till var sin händelseutveckling. Som ett led i att besvara detta undersöks när den okonventionella utvinningen av gas respektive olja förväntas få ett betydande genomslag – främst i form av export – och hur varaktig effekten av respektive utvinning blir.

De säkerhetspolitiska följderna av det som redan sker i USA påverkar flera delar av världen, men studien fokuserar på: hur de strategiska relationerna till

Mellanöstern förändras, och i synnerhet närvaron i Persiska viken; vad utvecklingen betyder för transatlantiska relationer; och berör hur USA:s relationer i Asien påverkas, med fokus på relationen till Kina.

Följande frågebatteri förser läsaren med en kortfattad lista med frågor som besvaras i tur och ordning i slutsatskapitlet. På detta sätt ges en snabb överblick av viktiga hållpunkter avseende okonventionell energi och dess säkerhetspolitiska konsekvenser. Frågorna kommer emellertid inte att betas av mekaniskt i ordningsföljd i de efterföljande kapitlen.

- Är den okonventionella utvinningen i USA av betydelse för omvärlden?
- Blir USA en energiexportör, och i så fall när?
- Utgör den okonventionella utvinningen en energirevolution, och vad innebär det?
- Vad är energisäkerhet – för USA, och hur hör den samman med säkerhetspolitik?
- Vad menas med ett energioberoende och hur påverkar det amerikansk energisäkerhet?
- Finns det några viktiga påverkansfaktorer, *game changers*, som kan driva på eller hejda utvecklingen?
- Förändrar okonventionell utvinning amerikansk säkerhetspolitik?
- Medför utvecklingen på energiområdet att USA på sikt överger Mellanöstern?
- Medför utvecklingen att USA kommer att stödja Europa med energi?
- Vilka blir följderna för stormaktsrivalitet i Asien?

1.3 Förtydliganden, källor och avgränsningar

Studien utgår från energins säkerhetspolitiska betydelse för USA och belyser landets syn på energisäkerhet sedan det andra världskriget, fram tills idag, och i framtiden. Analysen i denna studie utgår från energi som den främsta parametern. Men det finns många andra faktorer, i såväl omvärlden som i amerikansk inrikespolitik, som kommer att påverka hur landet kommer att agera i framtiden och i olika regioner.

Olika slags källor ligger till grund för studien. Alla slags källor har sina begränsningar, inklusive officiell statistik. De främsta källorna för att visa på förändringen av utvinning samt import av olja och gas till USA härrör från den amerikanska energimyndigheten, EIA, men även till viss del från den

internationella energimyndigheten, IEA.⁴ Det är dock viktigt att notera att ingen av dessa myndigheter tror att framtiden kommer att följa en enda given trendframskrivning. Både EIA och IEA kompletterar sina analyser med scenarier när de blickar framåt. Myndigheterna använder dock så kallade grund- eller referensscenarion. Att enbart studera dessa scenarion medför dock risken att de tolkas som en regelrätt trendframskrivning, om hur framtiden blir. EIA:s referensfall utgår från de kända tekniska och befolkningstrenderna och från att lagstiftning är relativt oförändrat. Framtiden är sällan statisk och antagligen ändras dessa faktorer i större eller mindre omfattning under de kommande åren. Men det finns inte en statistiskt säkerställd framtid. Därmed kan myndigheternas alternativa scenarion visa sig mer sannolika. Vid behov kommer studien att beakta sådan alternativ utveckling och inte enbart förlita sig på grund- och referensscenarion.

Studien använder sig även av muntliga källor, vilka underlättar för en förståelse av den säkerhetspolitiska debatten. Detta är särskilt viktigt eftersom utvecklingen på energiområdet är en annan än många beslutsfattare och experter tidigare förväntat sig. Debatten kan bidra till hur USA, mot bakgrund av den okonventionella utvinningen, väljer att framgent formulera både säkerhetspolitiska och energirelaterade prioriteringar. En för studien värdefull konferens på temat *Unconventional Oil and Gas Revolution: Impact on US Strategic Priorities*, konferens på *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) genomfördes på tankesmedjan, *the Atlantic Council*, i Washington DC den 2 juni, 2014. Flera av deltagarna var framträdande experter på hur energi och säkerhetspolitik hör samman utifrån ett amerikanskt perspektiv. För att bredda källorna genomfördes ytterligare intervjuer med amerikanska energianalytiker, i Stockholm och Washington, och i ett möte om okonventionell energi på det amerikanska energidepartementet.

Givetvis har inte alla experter samma uppfattning och likaså har flera av debattörerna i den säkerhetspolitiska debatten en mer tydlig politisk agenda. Sannolikt eftersträvar en del av dem att påverka amerikanska politiker innan ett nytt officiellt amerikanskt förhållningsätt till möjlig gas- och oljeexport utkristalliserat sig. Studien vill påvisa bredden i de olika perspektiv och idéer som kommer till tals i debatten men den belyser inte olika debattörers agendor. Då utvecklingen avseende okonventionell energi varit överraskande för många amerikanska bedömare är den säkerhetspolitiska debatten dessutom något vildvuxen. Det bidrar till behovet av att analysera begrepp som brukas och missbrukas i debatten, såsom energiberende och energirevolution. I denna studie har fokus främst legat på akademiker och experter som varit aktiva i

⁴ *The U.S. Energy Information Administration*, EIA, är en del av det amerikanska energidepartementet med en hög grad av oberoende och ansvar för energinformation. Den internationella energimyndigheten, *The International Energy Agency*, IEA är en multilateral organisation, vars medlemmar redan är medlemmar i OECD.

debatten om betydelsen av olja- och gas för amerikansk säkerhetspolitik, både innan och efter den okonventionella utvinningens genombrott.

Genom att studien utgår från ett grundläggande perspektiv på amerikansk energisäkerhet som gällt sedan 1945, då landet blev en supermakt, blir det möjligt att analysera vad debattinläggen säger om USA:s framtida säkerhetspolitik. Synen på hur säkerhetspolitik och energi hör samman har stått sig. Trots det har debatten om vad detta samband innebär för amerikansk säkerhetspolitik skiftat under årens lopp, särskilt under de perioder då landet varit starkt importberoende. Av samma anledning lägger studien inte kraft på att skildra amerikansk säkerhetspolitik eller energipolicy, som utformades innan den okonventionella utvinningen fick ett genombrott.

Utvecklingen för möjlig gas- respektive oljeexport skiljer sig åt vilket medför att studien belyser olika tidsperspektiv. Studien spänner över en utveckling, för gas, på några få år, till ett längre perspektiv, för både olja och gas, på nästan två decennier. Säkerhetspolitik utvecklas dock i förhållande till förväntningar och farhågor – och de skiftar redan. Studiens fokus utgår således från nuet och hur det påverkas av USA:s och andra staters förväntningar om morgondagen. Studien gör utstickare om följderna när det är möjligt och när det behövs för att peka på säkerhetspolitiska följder av gas- respektive oljeutvinning. Studien belyser således även ett längre perspektiv eftersom det kan ta tid för den okonventionella utvinningen att få genomslag i amerikansk säkerhetspolitik. Studien är dock inte en renodlad framtidsstudie med huvudsakligen flera årtionden långa perspektiv och innefattar därmed inte heller scenarion, även det vore lämpligt att på sikt utarbeta sådana.

Studien belyser klimat och miljöfrågor endast i begränsad omfattning. Dessa perspektiv hör visserligen samman med amerikansk energisäkerhet, men genomslaget för okonventionell energi medför att miljö- och klimatfrågor till del får stå tillbaka i amerikanska diskussioner om energi och säkerhetspolitik. Studien beaktar några potentiella påverkansfaktorer, så kallade *game changers*, avseende den okonventionella energiutvinningen rörande miljö och drivmedel, med påverkan på utvecklingen i USA.

Det amerikanska försvaret avhandlas i begränsad omfattning och främst i anslutning till Persiska viken där dess uppgifter för flödessäkerheten för olja är tydligast. Visserligen kommer den amerikanska försvarsmakten att påverkas av en förändrad amerikansk säkerhetspolitik, men försvarsmakten är inte en drivande aktör bakom den okonventionella utvinningen.

Amerikansk inrikespolitisk debatt kommer att påverka hur USA fortsatt drar nytta av den okonventionella energiutvinningen. Det är utifrån det perspektivet amerikansk inrikespolitik uppmärksammas i denna studie. Men det sker endast i begränsad omfattning och i förhållande till hur säkerhetspolitiska relationer påverkas.

1.4 Disposition

Studien för samman två områden, energi och säkerhetspolitik, och har tre tydliga delar. Kapitel 2 avhandlar förändringar på energiområdet. Kapitel 3 visar på sambandet mellan energi och säkerhetspolitik. Kapitel 4 analyserar konsekvenser för USA:s säkerhetspolitiska relationer. Studie genomsyras dock av temat energi, som utgör den främsta parametern för de säkerhetspolitiska diskussionerna i studien.

Studien utgör en helhet men indelningen av kapitlen underlättar för läsaren att välja fokus. Emellertid medför det att vissa resonemang upprepas i begränsad omfattning i de olika kapitlen. En överblick underlättas av avsnittens kursiverade underrubriker och kortare sammanfattningar som tar upp det viktigaste i varje avsnitt.

- **Kapitel 2 ger en överblick** som visar relevansen av fossila bränslen för USA:s energianvändning och vad den okonventionella utvinningen betyder för landets ställning. Det visar även på förutsättningarna för en eventuell gasexport och oljeexport. Dessutom visar kapitlet på prissättningens betydelse och hur den hör samman med OPEC.
- **Kapitel 3 analyserar begreppen energisäkerhet, energiberoende och energirevolution.** Kapitel undersöker vad amerikansk energisäkerhet är ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv, genom att titta på viktiga begrepp och genom att undersöka USA:s långsiktiga förhållningsätt till hur energi och säkerhetspolitik hör samman. Kapitlet beaktar även vad det innebär för USA att landet drabbades av ett oljevapen 1973. Dessutom beaktar kapitlet i begränsad omfattning inrikespolitiska aspekter på energiexport, avseende okonventionell energiutvinning, och vad flödssäkerhet kostar för den amerikanska försvarsmakten.
- **Kapitel 4 analyserar okonventionell energi och geopolitik, och särskilt amerikanska relationer till Mellanöstern, Europa och Kina.** Kapitlet berör även framtida global utvinning av okonventionell utvinning och industrispionage. Därutöver listar kapitlet en rad säkerhetspolitiska åtgärder eller verktyg som den okonventionella utvinningen kan ge USA, och vilka risker de medför. Dessutom analyserar kapitlet hur USA:s engagemang för Mellanöstern och i synnerhet Persiska viken påverkas. Det listar skäl för och emot en minskad amerikansk närvaro i regionen. Vidare belyser kapitlet om och hur transatlantiska relationer påverkas och vad utvecklingen kan komma att innebära för USA:s engagemang i Asien.

2 På väg mot amerikansk energiexport?

Detta kapitel visar varför amerikanska säkerhetspolitiska bedömare på några få år lämnat en debatt om ökat importberoende bakom sig och istället börjat diskutera en framtida amerikansk nettoexport av gas och kanske till och med olja. Kapitlet visar dessutom övergripande de fossila bränslenas betydelse för USA och analyserar kortfattat utmaningarna med att studera trender avseende olja och gas. Kapitlet tydliggör att utvinningen av okonventionell olja och gas, med hjälp av *fracking*, bidrar till två skilda händelseutvecklingar, där en nettoexport av gas är nära förestående. Medan en eventuell nettoexport av olja ligger längre fram i tiden och förefaller bli ett mer övergående fenomen. Dessutom visar kapitlet varför prissättningen är en avgörande faktor för både handel och säkerhetspolitik.

2.1 Från *peak-oil* debatt till överraskande möjligheter

2.1.1 Gas och olja – en överblick

En dramatisk förändring av amerikansk energiimport på några få år

USA konsumerar en stor mängd av världens totala energi. Landets andel utgör nära en femtedel av den globala energikonsumtionen.¹ Emellertid minskar den amerikanska nettoimporten av energi. 2005 krävdes en nettoimport av energi som motsvarade 30 procent av den totala amerikanska energikonsumtionen, 2012 behövdes endast 16 procent och enligt beräkningar kommer nettoimportens andel av energikonsumtionen att krympa till 4 procent av energikonsumtionen 2040.²

USA:s omfattande oljeimport stod tills för några år sedan i centrum för sambandet mellan amerikansk energikonsumtion och landets säkerhetspolitik.³ 2013 konsumerade USA nästan 19 miljoner fat olja per dag av en daglig global konsumtion om 90 miljoner fat. Med ”olja” avses ett mått som både inkluderar

¹ Doug Stokes och Sam Raphael, *Global Energy Security and American Hegemony*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, (2010), ss. 38, och fotnot 71, s. 228.

² EIA, AEO2014 Early Release Overview, 16 december (2013), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/er/early_production.cfm.

³ Ett exempel på det är Jan H. Kalicki och David L. Goldwyn (reds.), *Energy & Security: Toward a New Foreign Policy Strategy* (2005). Ett annat försök av en Washingtonbaserad tankesmedja att uppmärksamma energi och säkerhetspolitik innan genomslaget för okonventionell energi var konferensen *Energy INsecurity: Geopolitics of Oil and Natural Gas*, på Brookings Institution, (2008).

råolja och andra petroleumprodukter, såsom flygbränsle.⁴ Nettoimporten av olja 2012 var cirka 7,4 miljoner fat per dag. Följande år var nettoimporten uppskattningsvis 6,3 miljoner fat per dag. Enbart för några år sedan skulle det förefallit som en osannolikt liten mängd.⁵

Oljeimporten har minskat sedan den var som mest omfattande runt 2005.⁶ Året därpå bestod oljekonsumtionen till långt mer än hälften av importerad olja och amerikanska myndigheter förutspådde då att oljebehovet från utlandet skulle öka till tre fjärdedelar fram till 2030, om inga åtgärder vidtogs.⁷ Istället har det visat sig att oljeimportbehovet minskat från toppnivåerna 2005-2006 till cirka 40 procent 2012. Den amerikanska energimyndigheten förutser en ytterligare nedgång till 2015.⁸ Även för längre fram i tiden, till 2040, finns olika prognoser men ingen av dem pekar på en återgång till toppnivåerna. Troligen går nettoimporten initialt ned något till 25 procent, enligt EIA, för att sedan öka till drygt 30 procent fram till 2040.⁹

I början på 2014 framhöll President Obama att den amerikanska ekonomin återhämtar sig – samtidigt som landet ”för första gången på nära två decennier producerar mer olja ... än [landet] köper från resten av världen.”¹⁰ Skälen hittills till den minskade importen är flera, bland annat den ekonomiska nedgången under den ekonomiska krisen 2007-2010 men även en effektivisering av

⁴ Exakta beräkningar avseende detta populära mått är besvärliga. Statistik för tillgång, *supply*, för 2013 är inhämtad från EIA, International Energy Statistics, <http://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/IEDIndex3.cfm?tid=5&pid=53&aid=1> och för efterfrågan från samma sida kompletterat med uppgifter om konsumtion av petroleum från EIA, Frequently Asked Questions, How much oil is consumed in the United States?

<http://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=33&t=6> . Se även och Floyd Norris, “U.S. Oil Production Keeps Rising Beyond the Forecasts”, the International New York Times, 24 januari (2014).

⁵ EIA, Frequently Asked Questions, “How much petroleum does the United States import and from where?” <http://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=727&t=6> , EIA, Total Energy (Beta version), Total Energy, <http://www.eia.gov/beta/MER/index.cfm?tbl=T03.03B#/?f=A&start=1949&end=2013&charted=3-12-14-15>. Enligt Kiran Dhillon föll importen från 12,55 miljoner fat per dag 2005 – 60 procent av daglig konsumtion till 7,45 miljoner fat per dag 2012 – 40 procent av daglig konsumtion, Why Are U.S. Oil Imports Falling?, Time Magazine, 17 april (2014), och Matthew Philips, Falling U.S. Oil Imports Will Reshape the World Crude Market, Bloomberg Business Week – Global Economics, 16 januari (2013).

⁶ EIA, “How dependent are we on foreign oil?”, 10 mars (2013), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/foreign_oil_dependence.cfm .

⁷ Stokes and Raphael, (2010), s. 38.

⁸ EIA, “How dependent are we on foreign oil?”, 10 mars (2013).

⁹ EIA, “Market Trends: Liquid fuels – Figure MT-55 Net import share of petroleum and other liquid fuels consumptions in five cases, 1990-2040.”, Annual Energy Outlook 2014, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_liquidfuels.cfm#net-imports .

¹⁰ Barack Obama, “Remarks by the President on the National Network for Manufacturing Innovation, North Carolina State University”, The White House, Office of the Press Secretary, utgivet 15 januari (2014).

energianvändningen.¹¹ Ett annat viktigt skäl till den minskade importen är ökad amerikansk utvinning av okonventionell olja, *shale oil* eller numera oftare benämnt *tight oil*. Det är ingen strikt vetenskaplig term. Det som menas är geologiskt mer svårtillgänglig olja som utvinns med tekniker som sällan användes tidigare såsom horisontell borrhning och hydraulisk spräckning, *fracking*. 2013 producerades tre miljoner fat dagligen av olja på detta sätt, mot endast en miljon fat tre år tidigare.¹² Okonventionell olja används här som begrepp för *fracking* av *shale oil*, eller som det numera kallas *tight oil*. I denna studie är okonventionell olja således något som utvinns med en teknisk metod, *fracking*. Okonventionell olja handlar inte om en särskild sorts mark och är vare sig detsamma som oljesand (tjärsand), *oil sands* eller *tar sands*, eller oljeskiffer, *oil shale*. Sannolikt har risken för sammanblandning av *shale oil* med *oil shale* lett till att man i USA talar om *tight oil* istället. Medan förväntningarna på en framtida fortsatt och ökad amerikansk oljeutvinning är stora så är det amerikansk gasutvinning som hittills varit mest uppmärksammat.

Sedan ungefär åtta år förändrar okonventionell gas, *shale gas*, energiområdet för USA.¹³ Visserligen är idén om okonventionell gas- och oljeutvinning gammal men tillvägagångssättet är nytt. Tack vare den okonventionella gasutvinningen blev USA nästan självförsörjande på gas 2011 för första gången sedan 1986 efter att gasproduktionen drastiskt ökat sedan 2006. Men det är den okonventionella gasutvinningen som har möjliggjort utvecklingen,¹⁴ då den konventionella gasutvinningen i USA däremot har minskat.¹⁵

Sammanfattning: Utvinningen av okonventionell gas och okonventionell olja har överraskat USA, och landet befarar inte längre ett stadigt växande amerikanskt importbehov av dessa energikällor. Men okonventionell olja och gas utvecklas i olika takt, och kan även komma att påverka USA och omvärlden på skilda vis.

¹¹ EIA, "Market Trends: Liquid fuels – Figure MT-55 Net import share of petroleum and other liquid fuels consumptions in five cases, 1990-2040.", Annual Energy Outlook 2014, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_liquidfuels.cfm#net-imports.

¹² Dana Van Wagener, Issues in Focus U.S. tight oil production: Alternative supply projections and an overview of EIA's analysis of well-level data aggregated to the county level, Annual Energy Outlook 2014, april 7 - 30, (2014), Report Number: DOE/EIA-0383(2014) Release Date: 4/07/14EIA, http://www.eia.gov/forecasts/aeo/tight_oil.cfm. För en översikt av okonventionell gas- och olja se Russell Gold, The Boom, (2014).

¹³ EIA, Review of Emerging Resources: U.S. Shale Gas and Shale Oil Plays, juli (2011), s. 4.

¹⁴ EIA, Where Our Natural Gas Comes From, Natural gas explained, http://www.eia.gov/energyexplained/index.cfm?page=natural_gas_where och EIA, "What is shale gas and why is it important?", 5 december (2012), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/about_shale_gas.cfm.

¹⁵ Intervju med Alexander Atarodi (UD) 22 maj (2014).

Energimixen och oljan och gasens del i denna.

Av alla USA:s olika energikällor är olja men även gas särskilt viktiga. Knappt två femtedelar av landets energikonsumtion utgörs av olja, och en dryg fjärdedel av gas.¹⁶ Förutom gas och olja består energimixen av energi från kol, förnybara källor och kärnkraft.¹⁷ Drygt två tredjedelar av den amerikanska oljeförbrukningen används inom transportsektorn. För transportsektorn är olja i praktiken nästan uteslutande den enda energikällan,¹⁸ och vägtransporter står för drygt fyra femtedelar av transportsektorns energiförbrukning, medan resten går till bland annat järnväg och flygtrafik.¹⁹ Gas är betydande för bland annat produktion av el, uppvärmning och industriell produktion. Gas är även den främsta värmekällan för ungefär hälften av alla amerikanska hem.²⁰ Gas och olja används således huvudsakligen för olika ändamål men båda är viktiga för den amerikanska ekonomin och för att upprätthålla vad som allmänt kallas den amerikanska livsstilen.

Den amerikanska administrationen verkar för minskade koldioxidutsläpp från fossilt bränsle och försöker få till stånd ett internationellt klimatavtal 2015. Men planerna möter motstånd i den amerikanska kongressen. Möjligen kommer administrationen att försöka kringgå kravet att senaten ratificerar avtalet genom att presidenten inför regleringar. Det har administrationen redan gjort avseende amerikanska kolkraftverk.²¹

Emellertid utgör kärnkraften och förnybara källor mindre än en femtedel av USA:s energikonsumtion.²² För ett kvartssekel sedan utgjorde fossila bränslen mer än fyra femtedelar av den globala energimixen. Det gör de fortfarande.

¹⁶ Michael Ratner och Carol Glover, U.S. Energy: Overview and Key Statistics, Congressional Research Service, 27 juni (2014), ss. 4-6. Med energikonsumtionen mätt i *British Thermal Units* (Btu) är det möjligt att jämföra olika energislag.

¹⁷ EIA, "What are the major sources and users of energy in the United States", Energy in Brief, 1 augusti (2013), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/major_energy_sources_and_users.cfm. Energin används för transport, industri, fastigheter och elproduktion.

¹⁸ EIA, "What are the major sources", och intervju med Kevin Rosner 27 april (2014).

¹⁹ Gal Luft, "United States: A Shackled Superpower", i Gal Luft och Anne Korin (reds.), Energy Security Challenges for the 21st Century – A Reference Handbook, Santa Barbara; Denver; Oxford, Praeger Security International (2009), s. 143.

²⁰ EIA, Natural Gas Explained: Use of Natural Gas, http://www.eia.gov/energyexplained/index.cfm?page=natural_gas_use och EIA, Energy in brief: What are the major sources and users of energy in the United States? http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/major_energy_sources_and_users.cfm. Notera att gas även används för elproduktion, ström som i sin tur bland annat används för uppvärmning.

²¹ Coral Davenport och Justin Gillis, "U.S. seeking climate deal that would skirt Senate", the International New York Times, 27 augusti, (2014).

²² EIA, "What are the major sources". All kärnkraft används för elektricitetsproduktion medan förnybara källor bidrar lite grann till alla de fyra slags konsumtionsområden. Visserligen importerar USA elström från Mexiko men främst Kanada och huvudsakligen vattenkraft men detta är en ringa del av USA:s elkonsument, referensen är till *primary energy consumption by source*.

Enligt en del bedömare från bland annat den internationella energimyndigheten, the *International Energy Agency*, IEA, kommer förnybara energikällor enbart att kunna bidra till att reducera användningen av de fossila bränslenas andel till cirka tre fjärdedelar fram till 2035.²³

Olja, gas men även kol är fossila bränslen och föremål för global handel. Sedan lång tid tillbaka exporterar USA väsentligt mer kol än landet importerar.²⁴ De energiberoenden som emellanåt präglat en del av landets säkerhetspolitik och mellanstatliga relationer är importbehovet av olja och i viss mån gas. Dessa långvariga beroendeförhållanden är stadda i snabb förändring, vilket kräver en överblick över USA:s förutsättningar när det gäller gas- och olja.

Sammanfattning: Både gas och olja är viktiga energikällor för USA, men det är olja som är avgörande för den amerikanska transportsektorns behov. Som betydande energikällor är olja och gas föremål för omfattande internationell handel och importen av olja och gas är även föremål för amerikanska säkerhetspolitiska överväganden.

2.2 Förutsättningar för olje- och gasexport

2.2.1 Amerikansk gas- och oljeimport i nuläget

Amerikansk gas- och oljeimport kommer från närliggande delar av världen

Nord-, och Sydamerika, inklusive Kariibien samt amerikanska territorier stod 2012 för mer än hälften av USA:s oljeimport (råolja och petroleum produkter). Mindre än en tredjedel av nettoimporten av olja kom från Persiska viken. Det är i nivå med landets import av olja från Kanada.²⁵ Med fortsatt utvinning av oljetillgångar skulle Kanada och USA tillsammans klara sig utan någon oljeimport runt 2030.²⁶

²³ Maria van der Hoeven (International Energy Agency), Strategic challenges in global energy – the contribution from the oil and gas business, power point presentation GE Oil&Gas Annual Meeting, 4 februari (2014). En del är mer något mer pessimistiska, Adam Sieminski (EIA), International Energy Outlook 2013, power point presentation för Center for Strategic and International Studies, 25 juli (2013), s. 2.

²⁴ EIA, ”Annual Energy Review – Table 6.1 Coal Overview, 1949-2011” Total Energy, september (2012), <http://www.eia.gov/totalenergy/data/annual/#coal>.

²⁵ EIA, “How dependent are we on foreign oil?”, (2013). Länderna i den Persiska viken som USA importerar ifrån är Bahrain, Irak, Kuwait, Qatar, Saudiarabien och Förenade Arabemiraten. Iran tillhör dessa länder i geografisk bemärkelse men USA importerar inte olja från Iran.

²⁶ IEA, World Energy Outlook, (2013), ss. 76-77. Denna utveckling är beroende av kanadensisk oljesand. Om man inkluderar fler energikällor – såsom gas – skulle länderna bli energiberoende redan kring 2020.

Visserligen stod Saudiarabien för 13 procent av USA:s oljeimport men de andra länderna som USA var mest beroende av förutom Kanada och Saudiarabien var: Mexiko (10%), Venezuela (9%) men även Ryssland (5%).²⁷ Ett argument som förts fram vill dock tona ned Persiska vikens betydelse och påtalar att som andel av USA:s oljekonsumtion utgör råoljan från Persiska viken endast cirka 12 procent för 2012. Störst andel av konsumtionen var den runt 2001 då den låg på cirka 14 procent.²⁸ Likväl kom 2012 fortfarande lite mer än hälften av USA:s nettoimport från medlemmar i organisationen för oljeexporterande länder, *Organization of Petroleum Exporting Countries*, OPEC – vilka återfinns både i Mellanöstern och Sydamerika.²⁹ Persiska viken är således inte den främsta källan till amerikansk råoljeimport, men OPEC är fortfarande betydelsefullt för amerikansk oljeimport.

Mot bakgrund av erfarenheterna från den första oljeshocken 1973-74 inrättade USA en strategisk oljereserv, *the Strategic Petroleum Reserve*, SPR, av huvudsakligen råolja. Den uppgår till knappt 700 miljoner fat olja och får fyllas med maximalt en miljard fat. För närvarande räcker oljereserven till att täcka det krav som IAE ställer på organisationens medlemmar, som USA, att kunna täcka importbehovet i 90 dagar. Oljereserven får även användas vid allvarliga inrikespolitiska problem. Den amerikanska statens exekutiva makt avgör när den används. Ursprungligen var oljereserven endast avsedd att ersätta uteblivna leveranser, men lagstiftningen är omdebatterad,³⁰ och eventuellt kan den sättas in för att påverka priset.

USA importerade 2012 alltså lite mer gas än vad landet exporterade. 2012 var nettoimporten av gas 6 procent av konsumtionen. När USA importerade som mest gas, 2007, var den 16 procent. Importerad gas förs in via rörledningar,

²⁷ EIA, "How dependent are we on foreign oil?", (2013). För att skilja brutto och nettoimport se EIA, <http://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=727&t=6>.

²⁸ Gal Luft, The United States' Energy Transition: Implications for the MENA Region, Policy Brief, Transatlantic Security Task Force Series, The German Marshall Fund of the United States, oktober (2013), s. 2. Ursprunglig källa, US Department of Energy.

²⁹ EIA, "How much petroleum does the United States import and from where?", Frequently Asked Questions, <http://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=727&t=6>. Bruttoimporten från OPEC var cirka 40 % och från den Persiska viken cirka 20 %, 2012. OPEC-medlemmar 2012: Algeriet, Angola, Ecuador, Iran, Irak, Kuwait, Libyen, Nigeria, Qatar, Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Venezuela.

³⁰ Robert Bamberger, CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress, The Strategic Petroleum Reserve: History, Perspectives, and Issues, 18 augusti, (2009), summary; Anthony Andrews och Robert Pirog, CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress The Strategic Petroleum Reserve: Authorization, Operation, and Drawdown Policy, 18 juni (2012), summary. Office of Fossil Energy, SPR Quick Facts and FAQs, <http://energy.gov/fe/services/petroleum-reserves/strategic-petroleum-reserve/spr-quick-facts-and-faqs#Q22>. För uppskattningen om hur långt SPR räcker se data från EIA, Petroleum & Other Liquids, Stock by Type, SPR, http://www.eia.gov/dnav/pet/pet_stoc_typ_d_nus_sas_mdbl_m.htm och EIA, Petroleum & Other Liquids, US net Import of Crude Oil, <http://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRNTUS2&f=A>.

pipelines, och som flytande gas, *liquefied natural gas*, LNG. 2012 kom det mesta av gasen i ledningar, från Kanada, och en ringa mängd som LNG.³¹ Det land som varit den största exportören av LNG till USA är västindiska Trinidad,³² ett land som till skillnad från flera länder i Mellanöstern inte förknippats med säkerhetspolitiska problem för USA:s del.

Redan 2011 exporterade USA emellertid, för första gången på sextio år, mer petroleumprodukter – raffinerade produkter – än landet importerade. Dessutom var petroleumprodukter den näst mest inkomstbringande exportkategorin efter fordon.³³ Totalt sett, med importen av bland annat råolja, är dock USA alltså en energiimportör.³⁴ Likväl, beräknas USA enligt en del bedömare vara en större producent av gas än Ryssland och kan bli en större exportör än Ryssland av bland annat diesel och jetbränsle redan vid slutet av 2014.³⁵

Sammanfattning: Huvuddelen av den olja som USA importerar kommer från närliggande delar av världen, den västra hemisfären – såsom Kanada och Mexiko. Totalt sett kommer dock mer än hälften av landets nettoimport av olja från OPEC-medlemmar. Det mesta av USA:s gasimport importeras via rörledningar, från Kanada, och inte som flytande gas, LNG.

2.2.2 Prissättningens betydelse – marknaden och OPEC

Oljepriset är en avgörande faktor

”Vad USA importerar från Mellanöstern är priset”, menar analytikern Anne Korin.³⁶ Påståendet pekar på att kostnaden för olja är ett viktigt skäl till att USA är engagerat i Mellanöstern och i synnerhet Persiska viken. Framförallt är det viktigt att peka på att prissättningen på världsmarknaden är den centrala faktorn som länkar samman energi och säkerhetspolitik. Detta och kostnaden för flödssäkerhet är något som kommer att behandlas i följande kapitel.

I en trendanalys för det amerikanska försvarsdepartementet, innan okonventionell utvinning fick genomslag, erinrade en bedömare om prissättningens betydelse. Det framhölls att betydelsen av politik och ekonomi ökade, bland annat på grund av hur exportländer och nationella oljeföretag

³¹ EIA, Natural Gas Imports and Exports, Natural Gas Explained, http://www.eia.gov/energyexplained/index.cfm?page=natural_gas_imports .

³² EIA, U.S. Natural Gas Imports by Country, Natural Gas, http://www.eia.gov/dnav/ng/ng_move_imp_c1_a.htm .

³³ EIA, “U.S. petroleum product exports exceeded imports in 2011 for first time in over six decades”, Today in Energy, 7 mars (2012), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=5290> .

³⁴ EIA, “Energy trade is a key part of overall U.S. trade flows”, Today in Energy, 24 februari (2014), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=15131> .

³⁵ Edward L. Morse, “Welcome to the Revolution”, Foreign Affairs, Vol. 93, Issue 3, maj (2014).

³⁶ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

agerade, och att dessa faktorer därmed är viktigare än geologiska förutsättningar.³⁷ Tillgången på fossila bränslen betonas ofta i debatter om energi, men andra faktorer som prissättning och staters vägval är viktiga för hur internationella energimarknader utvecklas, exempelvis om de präglas av ett ökat inslag av statskapitalism.

Den viktigaste parametern i denna studie är energi, och särskilt olja är ett centralt skäl för USA:s engagemang i Persiska viken. USA vill upprätthålla flödet av olja, och kanske även LNG från regionen. I Persiska viken finns den överväldigande delen av de kända oljereserverna i världen. I detta hänseende är Saudiarabien särskilt betydande med cirka en femtedel av världens kända tillgångar på olja. Dessutom har landet den största kapaciteten att öka eller minska oljeproduktionen, vilket gör att landet kan kompensera för avbrott i oljeproduktionen på andra håll i världen. Därmed är landet en så kallad ”*swing state*”.³⁸ Qatar med sin LNG-export kan, åtminstone för en tid, sägas ha fyllt en liknande roll på den globala LNG-marknaden.³⁹

Den omfattande amerikanska militära närvaron i Persiska viken syftar inte till att säkerställa att USA:s oljebehov fylls med import från Gulfstaterna. USA:s engagemang syftar till att säkra tillgången på olja på världsmarknaden, för att priset på olja ska förbli rimligt,⁴⁰ eller åtminstone politiskt acceptabelt. Som påtalats ovan är USA:s egen import från Gulfstaterna inte omfattande. Amerikanska väljare är dock mycket känsliga för vad det kostar att tanka bilen. Således är mycket få politiker beredda ta riskerna med missnöjda väljare som drabbats av högre bensinpriser.⁴¹

En möjlig källa till bekymmer för USA med oljepriset är att även om importvolymen minskar så har priset stigit de senaste åren.⁴² En ungefärlig beräkning visar att ett fat importerad råolja kostade cirka 60 dollar 2005, när USA importerade som mest. I genomsnitt importerade USA cirka 10 miljoner fat per dag under det året (total import – ej nettoimport av råolja). Utgifterna per dag blir då ungefär 600 miljoner dollar per dag i import av råolja. 2013 när importen

³⁷ David F. Gates ”Economics and Energy”, i Neyla Arnas (red.) *Fighting Chance – Global Trends and Shocks in the National Security Environment*, Center for Technology and National Security Policy och National Defense University Press, Potomac Books, Inc. Washington D.C. (2009), ss. 61-62.

³⁸ Stokes and Raphael, (2010), ss. 81-86. Saudiarabien andel av världens bevisade oljereserver är en femtedel enligt EIA, Saudiarabia, Country Analysis Brief Overview, EIA, (2013), <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=sa>. En del länder har börjat räkna mer än konventionella oljeresurser i sina reserver. Se IEA, (2013), s. 430.

³⁹ Daniel Yergin, *The Quest*, Penguin Books (2012), ss. 325 och 335.

⁴⁰ Kalicki och Goldwyn ”Introduction”, i Kalicki och Goldwyn (2005), s. 9.

⁴¹ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

⁴² Anne Korin och Gal Luft, *Fuel Choice for American Prosperity – Recommendations to the Nation on opening the transport fuel market to competition*, the United States Energy Security Council, Institute for the Analysis of Global Security, (2013), s. 7.

gått ned till drygt 7,7 miljoner fat per dag kostade oljan, per fat, nästan 100 dollar. Med en kostnad på importen på 770 miljoner dollar per dag var utgifterna för USA:s råoljeimport således högre 2013 än vad importen var före början på USA:s så kallade energirevolution. Således var kostnad för råoljeimporten mindre för ett par år sedan när oron för ett ökande amerikanskt importbehov var som störst, runt 2005.⁴³

Fram till 2012 var utgifterna för olja (petroleum) som andel av BNP fortfarande mindre än under sjuttioalets oljekriser. Då steg utgifterna till över 6 procent av BNP under oljekrisen från 4,5 procent vid 1970-talets början. Under den iranska revolutionen i slutet av 1970-talet steg utgifterna till 8,5 procent av BNP. Visserligen har utgifterna för olja som andel av BNP varierat kraftigt sedan millennieskiftet. De har två gånger stigit till knappt 6 procent, först fram tills den ekonomiska krisen började och sedan återigen runt 2010 när USA återhämtade sig ekonomiskt samtidigt som läget i Mellanöstern blev mer oroligt. Men utgifterna som andel av BNP har inte nått nivåerna från slutet av 1970-talet.⁴⁴

Möjligen är detta ett tecken på att USA redan har en något större säkerhetspolitisk handlingsfrihet – tack vare en ökad oljeutvinning runt om i världen – än landet hade under sjuttioalet. Att landets importberoende inte ökat, som befarat för fem år sedan, ökar sannolikt landets handlingsfrihet ännu mer. Likväl, spelar världsmarknadspriset på olja fortfarande en betydande roll för USA.

Sammanfattning: USA är engagerat i Persiska viken bland annat på grund av världsmarknadspriset på olja. På senare år är kostnaden högre per fat olja högre än när amerikanska bedömare, för ett par år sedan, oroades över landets importberoende. Men situationen under de senaste åren skiljer sig från sjuttioalet eftersom utgifterna för olja som andel av landets BNP inte nått upp till toppnivåerna under oljekrisernas årtioende.

Oljeprissättning – en dragkamp mellan en kartell och ett marknadspris

Den internationella prissättningen av olja har, något förenklat, varit en dragkamp mellan marknadsprissättning och OPEC. Sedan 1983 handlas olja med moderna finansiella instrument. Visserligen underlättar det för spekulation, som exempelvis innan den ekonomiska krisen, 2007-2010 under den efterfrågechock som uppstod till följd av tillväxtländernas ökade behov.⁴⁵ Under efterkrigstiden har dock prissättningen aldrig varit en rättfram affär, bland annat på grund av

⁴³ Beräkningarna är gjorda på årsbasis både för antal fat per dag och priset, som beräknats med ett dollarvärde för juni 2014. EIA, Real Price Viewer, Short-Term Energy Outlook, juni 10 (2014) <http://www.eia.gov/forecasts/steo/realprices/> och EIA; Petroleum & Other Liquids <http://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=pet&s=mcrim2&f=a>.

⁴⁴ Ratner och Glover, (2014), ss. 14-15.

⁴⁵ Yergin, (2012), ss. 168-169 och 189.

kvalitetsskillnader i olika typer av råolja och hur långt den måste transporteras.⁴⁶ Olja säljs till olika priser beroende exempelvis på vilken börs oljan handlas. USA och Storbritannien har var sin handelsplats, men det finns även en ny i Dubai. För USA är två vanliga oljeprismått, *West Texas Intermediate*, som är förknippad med den inhemska amerikanska oljemarknaden, och *Brent*, baserat på priset på Nordsjöolja som är tongivande för det internationella oljepriset.⁴⁷ Olika slags oljeutvinning behöver olika prisnivåer för att vara lönsam. Okonventionell olja behöver prisnivåer på mellan 60-80 dollar, beroende på från vilket oljefält den kommer. De senaste tre årens höga oljepris på runt 100 dollar fatet, har bidragit till den okonventionella oljeutvinningen.⁴⁸ Möjligen ger USA:s utvinning av okonventionell olja landet en möjlighet att, åtminstone under en period, sätta ett så kallat tak på oljepriset, så att oljepriset inte skenar iväg. Ett golv för oljepriset sätts mer sannolikt av de länder, företrädesvis i Mellanöstern, som inte behöver ett högt pris för att utvinna sin olja, men som likväl behöver ett högt oljepris för sina statsbudgetar. Hittills har den amerikanska okonventionella oljeutvinningen utgjort en så kallad utbudchock som kompenserat för den politiska turbulensen i Mellanöstern.⁴⁹

Det finns flera faktorer som påverkar oljepriset. Geopolitiska händelser som hotar att avbryta flödet av olja brukar leda till högre priser.⁵⁰ En annan faktor som flera bedömare har tonat ned under senare år är OPEC:s betydelse. Andra, som Korin och Luft, vidmakthåller att OPEC fortfarande har en stor betydelse på grund av en fortsatt hög efterfrågan.⁵¹ Omfattande oljehandel bidrar till att utjämna oljepriserna.⁵² Oljehandeln är dock ingen regelrätt utbuds- och efterfrågemarknad. Ungefär 60 procent av oljan som handlas internationellt har exporterats av OPEC.⁵³ Organisationen har ibland påverkat prissättningen genom

⁴⁶ Edward Friedland, Paul Seabury och Aaron Wildavsky, *The Great Détente Disaster – Oil and the Decline of American Foreign Policy*, New York, basic Books (1975), ss. 89-90.

⁴⁷ Yergin, (2012), ss. 161-162 och 170-171.

⁴⁸ *The Economist*, Saudi America, 15 februari, (2014), och Bjarne Schieldrop (SEB), *Oljemarknad i förändring*, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

⁴⁹ Bassam Fattouh (Oxford Institute for Energy Studies), *Oljemarknad i förändring*, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

⁵⁰ EIA, U.S. Energy Information Administration - EIA - Independent Statistics and Analysis, *Sources & Uses, Energy & Financial Markets, What Drives Crude Oil Prices?*, An analysis of 7 factors that influence oil markets, with chart data updated monthly and quarterly, (power point), 6 maj (även angivet 10 juni), (2014), s. 2. se även EIA, *Energy & Financial Markets, What Drives Crude Oil Prices? An analysis of 7 factors that influence oil markets, with chart data updated monthly and quarterly*, Overview, <http://www.eia.gov/finance/markets/>.

⁵¹ Anne Korin och Gal Luft, *Petropoly- the Collapse of America's Energy Security Paradigm*, (2012), p. 36.

⁵² EIA, *What drives crude oil prices? An analysis of 7 factors that influence oil markets, with chart data updated monthly and quarterly*, power point presentation, 6 maj (2014). Arbitragehandeln utjämnar priserna.

⁵³ EIA, *Energy & Financial Markets: What Drives Crude Oil Prices?*, <http://www.eia.gov/finance/markets/supply-opec.cfm>.

att öka eller minska utbudet av olja, och kallas ofta för en kartell, som sätter marknadskrafterna ur spel.⁵⁴

OPEC stärkte sitt politiska inflytande 1973 genom att använda oljevapnet. Organisationen utnyttjade ett svårt geopolitiskt läge, Oktoberkriget mellan Israel och flera av dess närliggande länder. OPEC försökte påverka amerikansk säkerhetspolitik genom en åtstramning av utbudet av olja.⁵⁵ Det ledde till en oljekris med åtföljande prishock. Det var framförallt en utbudsschock eftersom organisationen skar ned produktionen och på så sätt drev upp priset på olja. USA drabbades dessutom av ett regelrätt embargo på olja av organisationens arabiska medlemsstater och Iran.⁵⁶

OPEC:s framtida betydelse beror på i vilken takt efterfrågan stiger och om oljefynden, bland annat av mer okonventionell olja, i världen är omfattande eller ej.⁵⁷ Organisationen producerar emellertid inte mer olja idag än för fyrtio år sedan.⁵⁸ Korin hävdar OPEC:s fortsatta betydelse både för tillgången på olja och för priset på olja. Hon menar även att okonventionell olja inte kommer att påverka det internationella oljepriset.⁵⁹ Andra bedömare, som Robert Blackwill och Meghan L. O’Sullivan – båda tidigare medarbetare i George W. Bushs administration – menar att USA kommer att öka utbudet av olja på världsmarknaden, vilket innebär en utmaning för OPEC:s förmåga att påverka oljepriset.⁶⁰ Möjligen bidrar okonventionell oljeutvinning i USA till ett ökat globalt utbud av olja, men OPEC kan förstås minska sitt utbud i motsvarande omfattning för att försöka hålla uppe priset. Detta förefaller vara organisationens strategi. Organisationen föredrar ett oljepris på runt 100 dollar. Vissa bedömare menar att OPEC skulle kunna pressa ned priset till 20 dollar om organisationen maximerade sin produktion, men att den föredrar ett högre pris som är baserat på priset för olja som inte kommer från OPEC. Emellertid vill organisationen inte

⁵⁴ Edward L. Morse och Amy Myers Jaffe, “OPEC in Confrontation with Globalization”, i Kalicki och Goldwyn (2005), s. 66.

⁵⁵ Daniel Yergin, *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money & Power*, (1992), ss. 588, 606-609, och 613-615.

⁵⁶ Gal Luft och Anne Korin, “The Myth of U.S. Energy Dependence – What We Got Wrong About OPEC’s Oil Embargo”, *Foreign Affairs*, oktober 15 (2013).

⁵⁷ Adam E. Sieminski, ”World Energy Futures”, i Kalicki och Goldwyn (2005), ss. 28 och 30.

⁵⁸ Korin och Luft, (2012), s. 43. OPEC:s andelen av det globala utbudet av råolja har minskat från 54 % 1973 till 36 % 2012. Enligt IEA var OPEC:s marknadsandel av oljeproduktionen 43 % för 2012. IEA, *World Energy Outlook* (2013), s. 484.

⁵⁹ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

⁶⁰ Blackwill och O’Sullivan, (2014). Oljepriset tenderar att falla när oljeutbudet stiger ovan sex miljoner fat per dag och marknaden blir orolig när marginalkapaciteten globalt faller under två miljoner fat olja per dag.

skära ned på sin produktion så att den förlorar alltför stora marknadsandelar, vilket är ett dilemma.⁶¹

Andra analyser pekar mot att marknaden för olja och gas krymper globalt i och med att USA utvinner mer okonventionell olja och gas. Framtidens stora marknader för energi blir Asien och i viss mån Europa.⁶² Likväl, kommer priset på olja att vara en fortsatt viktig faktor för vem som har en stark position på energimarknaderna: importberoendeländer, nya energiexportörer eller OPEC.

Sammanfattning: Geopolitiska händelser, men även OPEC-medlemmarnas val av åtgärder, kommer fortsatt att vara viktiga för världsmarknadspriset på olja och för USA. Likväl, förändras världsmarknaden på energi av den minskade amerikanska energiimporten.

2.2.3 Framtida olje- och gasexport

Oljeexport först om många år och inte under lång tid

Önskar man betona förändringen för USA på energiområdet är det möjligt att peka på att USA kan bli världens största oljeproducent i mer än ett decennium efter 2015 (om råolja, inklusive okonventionell olja och *natural gas liquids* räknas tillsammans).⁶³ Det amerikanska importbehovet kommer dock att bestå. För närvarande ligger importen på cirka 7 miljoner fat olja om dagen. Importen kan fortsatt komma att minska tack vare den okonventionella oljeutvinningen.⁶⁴

2012 stod okonventionell olja för 35 procent av råoljeutvinningen i USA (notera råolja, här är inte andra petroleumprodukter medräknade och okonventionell olja åsyftar i denna studie enbart *tight oil*), vilket motsvarar mer än två miljoner fat råolja per dag. Några år tidigare, 2008, bidrog okonventionell olja enbart med 12 procent av USA:s råoljeproduktion. Enligt den amerikanska energimyndigheten kan okonventionell olja stå för hälften av den totala amerikanska

⁶¹ Bjarne Schieldrop (SEB), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

⁶² Sarah Kent, "BP Sees Shale Oil, Gas Shrinking Global Energy Trade", the Wall Street Journal, 15 januari (2014).

⁶³ IEA, World Energy Outlook (2013), s. 480. Det beror dock på hur mycket ledande den ledande OPEC-medlemmen Saudiarabien väljer att producera. *Natural gas liquids* (NGLs) är flytande eller förvätskade kolväten från naturgas. Men definitionen är inte internationell. Se IEA, http://www.iea.org/interenerstat_v2/definitions/results.asp?id=15&Type=Products.

⁶⁴ Jonathan Chanis, "U.S. Petroleum Security and Energy Independence", American Foreign Policy Interest: The Journal of the National Committee on American Foreign Policy, Routledge, 34:1 (2012), ss. 21-22.

råoljeutvinningen innan 2020. Men utan tekniska framsteg förväntas den totala råoljeutvinningen avta efter 2021 till 2035.⁶⁵

Antagligen är tekniska framsteg som energieffektivisering troliga. Den amerikanska energimyndigheten har även projektioner med andra förutsättningar än dagens förhållanden. I ett av dessa ökar produktionen av okonventionell olja avsevärt och den totala produktionen av råolja stiger då till över 13 miljoner fat per dag efter år 2035. I det sistnämnda fallet skulle USA kunna bli en nettoexportör av råolja framåt år 2040, men oljepriset skulle sannolikt förbli globalt och fortsatt påverka amerikansk konsumtion.⁶⁶ En eventuell amerikansk nettoexport av olja ligger således troligen långt fram i tiden. Även utfallet med export 2040 handlar inte om någon avsevärt nettoexport och inte heller om att USA blir en stadigvarande nettoexportör av olja.⁶⁷ Men en minskad amerikansk oljekonsumtion skulle kunna bidra till att en eventuell amerikansk oljeexport börjar mycket tidigare. Om exempelvis transportsektorn använde mindre olja skulle landets oljeimport reduceras. Även andra förutsättningar kan ändras. Vid okonventionell oljeutvinning är det inte möjligt att tillvarata lika mycket av den olja som finns i marken som vid vanlig oljeutvinning.⁶⁸ Men med ny teknik och nya metoder skulle det kanske kunna bli möjligt att tillvarata mer av oljan av den okonventionella oljan.⁶⁹ Det skulle göra den okonventionella oljeutvinningen mer lönsam.

Sammanfattning: USA:s okonventionella oljeutvinning är betydande. Utan ytterligare tekniska framsteg, exempelvis vid utvinning av okonventionell olja, kommer landet dock fortsatt att vara en oljeimportör på många års sikt. Men landet kommer sannolikt att undvika det omfattande importberoende som rådde för enbart ett decennium sedan.

⁶⁵ EIA, Executive summary, Annual Energy Outlook 2014, 7 maj (2014) http://www.eia.gov/forecasts/aeo/executive_summary.cfm?src=Petroleum-b1 . EIA, Overview data for United States, <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=US&trk=m> . 2012 var råoljeutvinningen 6.5 miljoner fat per dag i USA, och EIA, AEO2014 Early Release Overview, Executive Summary and figure data, 16 december (2013), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/er/executive_summary.cfm.

⁶⁶ EIA, Executive summary, Annual Energy Outlook, (2014). EIA, Overview data for United States.

⁶⁷ EIA, Executive summary, Annual Energy Outlook, (2014) . EIA, Overview data for United States.

⁶⁸ Föredrag och kommentar, *the Atlantic Council*, (2014), och följande källa Robert Kleinberg (Schlumberger – oljeföretag), Shale Gas & Tight Oil Technology – Evolution & Revolution, power point presentation National Capital Area Chapter – US Association for Energy Economics and CSIS, 22 april (2014). Enligt denna presentation tar vanlig oljeborring tillvara 50 procent av oljan jämfört med 5 procent för en okonventionell oljeborring enligt denna presentation. Sannolikt finns det kraftiga variationer för olika konventionella och okonventionella oljefält. Jämförelsen kallas *recovery factor*, enkelt uttryckt vilket är en procentuell enhet för hur mycket som kan utvinnas av det som finns i källan.

⁶⁹ Föredrag och kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

Amerikansk gasexport runt hörnet – 2017

Prognoser och bedömningar visar att USA framåt 2017 blir en nettoexportör av LNG, och en nettoexportör av naturgas (såsom via rörledningar) framemot 2018. Fram till 2040 beräknas LNG stå för knappt hälften av ökningen av den amerikanska gasexporten.⁷⁰ Den gas som exporteras i dagsläget förs ur landet via rörledningar. Fram tills nyligen har dock även en ringa mängd LNG exporterats till Japan.⁷¹

Den amerikanska energimyndigheten bedömer att produktionen av naturgas i USA fortsätter att öka fram till 2040.⁷² Utvinningen av okonventionell gas har i viss mån dolt att utvinningen av konventionell gas i USA minskat i en avsevärd omfattning under de senaste åren.⁷³ Likväl antas USA 2035 alltså ha den största efterfrågan på gas.⁷⁴ Men den amerikanska användningen av gas kan komma att förändras. Hur gasen används är avhängigt av prissättningen. Möjligen kommer mindre gas att användas för uppvärmning, då amerikaner flyttar till landets varmare delar, och alltmer gas används för elproduktion, istället för kol. Dessutom skulle låga priser bidra till en ökad användning av gas i transportsektorn.⁷⁵ Sannolikt ökar dock gaspriset, bland annat på grund av gasexport.⁷⁶

Sammanfattning: Okonventionell gasutvinning är avgörande för den fortsatta ökningen av amerikansk gasutvinning och därmed även för en eventuell nettoexport av gas. USA beräknas bli en nettoexportör av gas 2017.

⁷⁰ EIA, Annual Energy Outlook 2014 - Market Trends: Natural gas, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_naturalgas.cfm#natgas_prices?src=Natural-b1 . Året 2017 för nettoexport enligt föredrag Unconventional Oil and Gas Revolution: Impact on US Strategic Priorities, konferens på *the Atlantic Council*, 2 juni (2014), Uppgifterna om när USA uppnår nettoexport varierar. EIA har även uppgett 2018 som året för nettoexport. Andra bedömare uppgger 2016 som året för nettoexport.

⁷¹ EIA, Imports, exports and re-exports by country, Natural Gas - U.S. Natural Gas Imports & Exports 2012, 23 juli (2013), <http://www.eia.gov/naturalgas/importexports/annual/index.cfm#tabs-supply-2> . EIA, Natural Gas - U.S. Natural Gas Exports and Re-Exports by Country, http://www.eia.gov/dnav/ng/NG_MOVE_EXPC_S1_A.htm . Notera att gasexporten av LNG som pågått från Alaska sedan 1969 verkar ha upphört 2013, antagligen på grund av att fältet är utvunnet. Michael Ratner; Paul W. Parfomak; Ian F. Fergusson; Linda Luther, U.S. Natural Gas Exports: New Opportunities, Uncertain Outcomes, Congressional Research Service, 17 september, (2013), ss. 5, 10, och 11.

⁷² EIA, Market trends i Annual Energy Outlook 2014, (2014).

⁷³ Intervju med Alexander Atarodi (UD) 22 maj (2014).

⁷⁴ Elin Akinci (energimyndigheten), World Energy Outlook 2013- energimarknader i förändring – Utvecklingen på Gasmarknaden, power point NOG seminarium 6 februari (2014), s. 4.

⁷⁵ EIA, Annual Energy Outlook 2014 - Market Trends: Natural gas, (2014).

⁷⁶ EIA, Annual Energy Outlook 2014 - Market Trends: Natural gas, (2014).

Priserna på gas

I motsats till världsmarknadspriset på olja finns det inget världsmarknadspris på gas. Det finns flera skäl till detta. Gas handlas både via rörledningar och som LNG. Transportkostnaderna är höga och förvaring av gas är dyr. LNG underlättar visserligen väsentligt för att gas kan flyttas mellan olika platser globalt, men det kräver en omfattande infrastruktur. Det ger ett kostandspåslag på den naturgas som utvinns och omvandlas till LNG för export. Långa kontrakt har varit vanligt, men gas handlas i ökande utsträckning på en spotmarknad för snabb leverans. Handeln mellan olika delar av världen har ökat avsevärt de senaste decennierna, men skillnaderna mellan gaspriserna i olika regioner är fortfarande stor.⁷⁷

I avsaknad av ett internationellt gaspris är en gasallians motsvarande OPEC inte sannolik.⁷⁸ Då finns det sannolikt inte incitament för en grupp exportländer av gas att tillsammans försöka påverka utbudet eftersom de erhåller olika priser på olika marknader.

Oljepriset är viktigt för prissättningen på gas eftersom gaspriser ofta kopplats till oljepriset.⁷⁹ Oljeprisindexering utgår från att gas och olja ursprungligen prissatts som ersättare för varandra för samma ändamål. Att indexeringen finns kvar i stor omfattning i flera delar av världen beror bland annat på att priset gynnat exportörer. Förespråkare för indexering menar att oljeindexering ger inkomster som stöder infrastruktur och utvinning. Motståndare argumenterar för att efterfrågan skulle öka utan oljeindexering.⁸⁰ En del bedömare hävdar till och med att oljeindexerade gaspriser är ett "lurendrejeri".⁸¹ Ungefär en femtedel av världens efterfrågan på gas är kopplad till oljepriset, framförallt i Europa och Asien.⁸² I Europa har dock den oljeindexerade andelen av den sålda gasen sjunkit till nästan hälften, enligt flera uppskattningar, medan utvecklingen i Asien och Stilla havsregionen inte alls kommit lika långt.⁸³ För USA:s del ökar exporten av

⁷⁷ IEA, World Energy Outlook, (2013), ss. 123, 129 och 133. Se även IEA, FAQs: Natural gas, IEA, (2014), <http://www.iea.org/aboutus/faqs/gas/>.

⁷⁸ Sieminski (2005), s. 43.

⁷⁹ Parlamentsfrågor, Svar från Loyola de Palacio på kommissionens vägnar - E-1641/2001, 3 september (2001), , och Akinci (2014), s. 9.

⁸⁰ Michael Lynch, Coffee, Tea Or Gas? The Mispricing Of Natural Gas on World Markets, Forbes, 30 juli (2013). Nigel Harris hänvisning till Sterling Wong, "Should Natural Gas Prices in Europe and Asia Be De-Linked From Oil?", <http://www.oxfordprinceton.com/news/latest-news/338-should-natural-gas-prices-in-europe-and-asia-be-de-linked-from-oil.html>, (2013).

⁸¹ Kommentar, *Unconventional Oil and Gas Revolution: Impact on US Strategic Priorities*, konferens på *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁸² IEA, FAQs: Natural gas, IEA, (2014). Här avses en femtedel av grossistpriset.

⁸³ IEA, World Energy Outlook, (2013), s.129.

LNG och användningen av gas inom transportsektorn, i framtiden, om priset på olja stiger.⁸⁴

Ett ökat utbud av LNG sätter press på priserna för gasexport via rörledningar.⁸⁵ Ökad utvinning av okonventionell gas, följt av LNG-export, kan således komma att påverka priserna i gaskontrakt som prissatts enligt en oljeindexering. Således bidrar LNG till att bereda väg för en mer globaliserad gasmarknad, men inte nödvändigtvis till att ett enda världsmarknadspris på gas etableras som motsvarar oljepriset. Under den ekonomiska krisen, 2007-2010, föreföll dock gaspriserna på de olika huvudsakliga marknaderna att konvergera.⁸⁶ Det var en övergående utveckling men LNG har bidragit till en utveckling bort från tre huvudsakliga och separerade gasmarknader: Asien som försörjdes med framförallt LNG; Europa med inhemsk gasutvinning och import mestadels via gasledningar; och USA vars import av gas kom via ledningar.⁸⁷ Under de kommande decennierna kommer priserna i de olika regionerna inte att konvergera men de kommer sannolikt att bli mer stabila i förhållande till varandra.

Qatar har varit viktigt för denna utveckling i och med att landet är den största exportören av LNG med cirka en fjärdedel av gasmarknaden.⁸⁸ Qatar har även gått i bränschen för att handeln i mindre utsträckning ska förlita sig på långvariga kontrakt.⁸⁹ En del bedömare menar att USA och Kanada redan 2020 skulle kunna nå en LNG-export som motsvarar Qatars.⁹⁰ USA:s gasmarknad präglas av en hög grad av konkurrens och har ett lågt gaspris jämfört med andra delar av världen.⁹¹ Men amerikanskt LNG skulle sannolikt inte ha ett lägre pris än LNG från Qatar.⁹² Kontrakt som löper över decennier finns även på LNG-marknaden. Sannolikt skulle även USA behöva dem för att underlätta finansieringen av den nödvändiga infrastrukturen för LNG-export.⁹³ Med fler LNG-exportörer, såsom USA, kan det dessutom tillkomma nya ekonomiska band mellan olika regionala gasmarknader.⁹⁴

⁸⁴ EIA, Annual Energy Outlook 2014 - Market Trends: Natural gas, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_naturalgas.cfm#natgasprod_exp. Notera: i detta fall är det en annan länk än liknande citering ovan.

⁸⁵ Nick Cunningham, "The Geopolitical Implications of U.S. Natural Gas Exports", American Security Project, mars (2013), s. 7.

⁸⁶ IEA, World Energy Outlook (2013), s. 46.

⁸⁷ Yergin, (2012), ss. 314, 322 och 325.

⁸⁸ IEA, FAQs: Natural gas, (2014).

⁸⁹ Yergin, (2012), s. 325.

⁹⁰ Blackwill och O'Sullivan, (2014),.

⁹¹ EIA, "Global natural gas prices vary considerably", Today in Energy, 11 september (2011), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=3310>.

⁹² Föredrag, *the Atlantic Council*, (2014).

⁹³ Ratner, Parfomak, Fergusson och Luther, (2013), s. 15.

⁹⁴ Akinci (2014), s. 10. Akinci refererar till *New Policies Scenario*, vilket utgör ett slags IEA:s *baseline scenario* eller central scenario i World Energy Outlook, se även IEA, How will global energy markets evolve to 2034?, World Energy Outlook 2013 Factsheet,

Den amerikanska energimyndigheten antar att produktionen växer snabbare än den inhemska efterfrågan, vilket underlättar för en LNG-export. Det inhemska amerikanska gaspriset förväntas dock stiga de kommande åren när efterfrågan fortsatt ökar och mer svårtillgängliga gasfält utvinns.⁹⁵ Men ökad export kan driva upp det inhemska gaspriset.⁹⁶ USA kan även komma att påverka gaspriset på andra marknader.⁹⁷

Den okonventionella utvinningen av gas påverkar dock redan indirekt andra delar av världen eftersom den leder till ökad amerikansk kolexport. I och med att USA utvinnet mer gas och använder den i USA som ersättning för kol kan USA exportera mer kol. Den andel av kol som går på export har mer än fördubblats från 2007 till 2012.⁹⁸ Användningen av gas ökar i amerikansk elproduktion och ersätter därmed användningen av kol. Kol är också lättare att exportera. Men en fortsatt omställning från kol till gas begränsas av ett stigande amerikanskt gaspris och kapaciteten att ställa om kraftverk från kol till gas, men påverkas även av framtida klimatpolitik.⁹⁹

Sammanfattning: Vare sig ett världsmarknadspris på gas eller ett gas-OPEC är nära förestående. Däremot kommer en amerikansk LNG-export att bidra till en ökad stabilitet mellan gaspriserna i olika delar av världen. Samtidigt skulle en amerikansk LNG-export bidra till att underminera den oljeindexerade prissättning som gynnat länder som exporterat gas via rörledningar.

http://www.iea.org/media/files/WEO2013_factsheets.pdf , se även <http://www.iea.org/publications/scenariosandprojections/> och <http://aleklett.wordpress.com/2014/02/07/nog-seminarium-world-energy-outlook-2013-energimarknader-i-forandring/n> . Framåt 2035 kan de olika regionala priserna närma sig varandra något.

⁹⁵ EIA, Market Trends: Natural gas, Annual Energy Outlook 2014, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_naturalgas.cfm . Notera: i detta fall är det en annan länk än liknande citeringar ovan. På börsen refereras det amerikanska gaspriset till som Henry hub-priset, efter handelsplatsen vid en viktig pipeline. EIA, "Global natural gas prices vary considerably", Today in Energy, 11 september, (2011).

⁹⁶ EIA, Effect of Increased Natural Gas Exports on Domestic Energy Markets as requested by the Office of Fossil Energy, Analysis & Projections <http://www.eia.gov/analysis/requests/fe/> .

⁹⁷ Kenneth B Medlock III, A Discussion of US LNG Exports in an International Context, presentation vid EIA International Natural Gas Workshop LNG Exports and the Future International Gas Market, power point, 23 augusti (2012), http://www.eia.gov/naturalgas/workshop/pdf/Session4_Medlock.pdf .

⁹⁸ EIA, "What is the role of coal in the United States?", Energy in Brief, 16 augusti (2013), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/role_coal_us.cfm .

⁹⁹ Steven Macmillan, Alexander Antonyuk och Hannah Schwind (IEA), Gas to Coal Competition in the U.S. Power Sector, International Energy Agency Insight Series 2013, (2013), ss. 4-5, 8-9 och 23. Benjamin Schlesinger, Global Gas Markets: 'Pulling in Opposite Directions at the Same Time', för EIA 2012 International Natural Gas Workshop, 23 augusti (2012), ss. 6, 8, 10 och 11, http://www.iea.org/publications/insights/CoalvsGas_FINAL_WEB.pdf .

2.3 Sammanfattande analys

Den okonventionella olje- och gasutvinningen bidrar till att USA blir en mindre framträdande internationell importör av olja och gas. Landets import fortsätter att minska under kommande decennier. Asien och Europa framstår därmed som viktigare marknader för energiexportörer i exempelvis Mellanöstern. Utvecklingen av okonventionell olje- och gasutvinning sker i olika takt, men omfattningen av den okonventionella utvinningen har redan överraskat USA. Den bidrar även till viss optimism avseende landets ekonomiska utveckling.

Okonventionell olja tar längre tid att få genomslag än sin motsvarighet på gasområdet. Oljans betydelse är helt avgörande för den amerikanska transportsektorn och framsteg avseende okonventionell olja är därmed av särskilt stor betydelse. USA kommer endast att bli en nettoexportör av råolja om utvinningen blir större än beräknat och även då först framemot 2040. Men en eventuell oljeexport skulle möjligen kunna ske långt tidigare om olja i mindre utsträckning skulle användas som fordonsbränsle i USA. Likaså skulle en export underlättas tack vare tekniska framsteg i okonventionell oljeutvinning, som skulle göra det möjligt att ta tillvarata mer av den okonventionella olja som utvinns. Det är dock mer sannolikt att någon förutsättning förändras än att allt förblir som det är, vilket kan gynna en amerikansk oljeexport.

Hittills har landets oljeimport minskat, vilket inte enbart beror på den okonventionella utvinningen. Emellertid har priset på olja stigit samtidigt som den amerikanska importen minskat. Därmed är det amerikanska beroendet i form av importerad volym mindre, men USA:s kostnad för att importera en mindre volym är fortfarande hög. Det pekar på oljeprisets betydelse. För USA:s del bestäms oljepriset alltså av världsmarknaden. Priset är i sin tur fortfarande känsligt för hur OPEC agerar. Prissättningen av olja skänker Mellanöstern en betydelse, för USA, som inte motsvaras av mängden olja som exporteras från regionen till landet, då landet hämtar en ansenlig del av sin olja från Nord- och Sydamerika.

Redan kring 2017 kommer USA att kunna bli en nettoexportör av flytande gas, LNG. Det är omfattningen av den okonventionella utvinningen som bidrar till denna möjlighet. Det finns inget världsmarknadspris på gas – och inte heller ett gas-OPEC. De okonventionella gasresurserna i USA ger landet förutsättningen att bli en framträdande exportör av LNG. Det skulle kunna bidra till att underminera en gammaldags indexering av gaspriser till olja, i framförallt Europa och Asien, vilket gynnat en del gasexportörer.

3 Energi och säkerhetspolitik

Följande kapitel analyserar vad amerikansk energisäkerhet är ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv, och hur begreppet hänger samman med USA:s övergripande globala intressen. Kapitlet beaktar två viktiga begrepp som skildrar hur debatten om USA:s energisituation förändrats. Dels beaktas det målande uttrycket *energirevolution*, som handlar om förväntningarna på den okonventionella gas- och oljeutvinningen. Dels undersöks begreppet energioberoende, *energy independence*, från ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Dessutom beaktar kapitlet inrikespolitiska aspekter på energiexport, avseende okonventionell energiutvinning, och vad flödessäkerhet kostar för den amerikanska försvarsmakten.

3.1 Amerikansk energisäkerhet

Debatten om energisäkerhet skiftar från Peak Oil till okonventionell gas och olja

Enbart för några år sedan utgick säkerhetspolitiska diskussioner om USA:s energibehov vanligtvis från landets importberoenden av främst olja, men även gas.¹ Då aktualiserades amerikansk energisäkerhet ofta av debatten om hur länge oljan som ändlig resurs skulle räcka till. Debatten utgick från diskussionen om huruvida det mesta av de globala oljetillgångarna redan utvunnits eller inte.² Något som ofta refererats till som *peak oil*-debatten.³

På några få år har utgångspunkterna i säkerhetspolitiska debatter om amerikansk energisäkerhet nästintill förändrats till det rakt motsatta.⁴ Skälet till detta är omfattningen av utvinningen av så kallad okonventionell gas, *shale gas*, men

¹ Se bland annat Kalicki och Goldwyn, (2005). Ett annat försök av en Washingtonbaserad tankesmedja att uppmärksamma energi och säkerhetspolitik innan genomslaget för okonventionell energi var konferensen *Energy INsecurity: Geopolitics of Oil and Natural Gas*, på Brookings Institution, (2008).

² Se till exempel: Hans von Knorring och Robert L. Larsson (red.) Energisituationen i USA och amerikansk energipolitik, FOI, (2007), ss. 9-10. och Nader Elhefnawy ”The Impending Oil Shock”, *Survival*, April-May (2008).

³ *Peak Oil* innebär att tillgången på olja efter att utvinningen i ett oljefält, land, eller till och med globalt följer en normalfördelning och når en topp, en *peak*, varefter länder står inför utmaningar såsom dyrare olja vilket exempelvis påverkar den ekonomiska tillväxten. Teorins trovärdighet baseras på den – hittills korrekta – förutsägelsen att USA nådde *peak oil* mellan 1965-70, antagligen var det 1971. Nader Elhefnawy (2008), ss. 39-40. Teorins upphovsman Marion King Hubbert har kritiserats för otillräcklig hänsyn till teknisk utveckling och påverkan från prissättning. Yergin, (2012), ss. 238-239. En viktig företrädare i diskussioner om *peak oil* är Kjell Aleklett vid Uppsala Universitet.

⁴ *Peak-oil* debatten ses av ledande amerikanska bedömare av energi och säkerhet, såsom Daniel Yergin, som passé. Se Daniel Yergin, “How is Energy Remaking the World?”, *Foreign Policy*, 18 juni (2012).

även den ökade utvinningen av okonventionell olja, *tight oil*, vilket diskuterats i föregående kapitel.⁵ Ledande amerikansk näringslivspress uppmärksammade exempelvis att USA 2013 var på väg att producera mer olja och gas än vad Ryssland gjorde, enligt uppskattningar där olja och gas räknades tillsammans.⁶ Utvinningen har gett upphov till en livfull säkerhetspolitisk debatt, bland annat om följderna av ett eventuellt framtida amerikanskt oberoende av import av olja och gas, ett så kallat energiberoende, *energy independence*.⁷ Begreppet används redan flitigt i debatten, men är inte så enkelt och entydigt, som det klingar. Det riskerar att föranleda alltför fantasifulla säkerhetspolitiska spekulationer och begreppets utreds därför i avsnitt 3.2 nedan.

Förväntningarna på USA:s nya möjligheter på energiområdet leder till att utvecklingen betecknas som en amerikansk ”energirevolution” som medför ”geopolitiska konsekvenser”.⁸ I denna studie används begreppet energirevolution på samma sätt som det refereras till i den säkerhetspolitiska debatten, som en effektiv förkortning för att påtala omfattningen av USA:s förändrade förutsättningar på energiområdet. I avsnittet 3.2 nedan redogörs för begreppet energirevolution, som jämte energiberoende, kan komma att få samma genomslag i debatten som *peak oil* en gång hade. För att analysera vilka implikationer de nya förutsättningarna får för landets strategiska relationer och om själva betydelsen av energisäkerhet förskjuts till att handla om andra saker än tidigare, krävs först en närmare granskning av den säkerhetspolitiska innebörden av begreppet energisäkerhet.

Energisäkerhet som begrepp är beroende av vilket lands intressen som studeras. Exempelvis kan exportörer och importörer ha olika syn på vad som utgör energisäkerhet. Säkerhetspolitiskt har USA under de senaste decennierna setts som en energiimportör, framförallt på grund av landets beroende av oljeimport. Exportländer vill vanligtvis se en stabil efterfrågan på sin energi för att säkerställa inkomsterna. En del exportländer ser till och med energihandeln som ett statskapitalistiskt noll-summespel.⁹ Importländer kan finna sig i ett säkerhetspolitiskt läge där de oroas av att deras energiberoende gör dem sårbara för utpressning och hot från exportörer. Exempelvis kan de befara att inställda energileveranser används som ett säkerhetspolitiskt instrument. Ibland kallas detta för ett energivapen, och beroende på vilket energislag som används, benämns det mer specifikt som ett gasvapen eller ett oljevapen. 1973 drabbades USA av ett oljevapen. Saudiarabien reducerade sin oljeproduktion och lade

⁵ Blackwill och O’Sullivan, (2014).

⁶ Russell Gold och Daniel Gilbert, “U.S. Is Overtaking Russia as Largest Oil-and-Gas Producer”, the Wall Street Journal, 2 oktober, (2013).

⁷ Daniel Yergin, “How is Energy Remaking the World?”, (2012).

⁸ Robert D. Blackwill och Meghan L. O’Sullivan, (2014).

⁹ Daniel Yergin, “Ensuring Energy Security” i Foreign Affairs, vol. 85, issue 2. mars/april (2006) och Gal Luft och Anne Korin kapitel 1 “Energy Security: In the Eyes of the Beholder” i Luft och Korin, (2009).

embargo på oljeleveranser till USA under Oktoberkriget mellan Israel och flera av dess närliggande länder.¹⁰

Sammanfattning: Exportländer och importländer har olika syn på vad som är energisäkerhet, särskilt om de i likhet med USA har drabbats av ett energivapen – ett oljevapen. Den okonventionella utvinningen av gas- och olja har ruskat om synen på förutsättningarna för USA på energiområdet. De nya förutsättningarna har lett till en livfull säkerhetspolitisk debatt om USA:s nya möjligheter, med den har ännu inte utkristalliserats till fasta ståndpunkter i amerikansk politik eller i landets policy.

Samma grundläggande syn på energisäkerhet sedan 1945

USA:s förhållningsätt till landets energisäkerhet går långt tillbaka. Detta förhållningsätt är en central utgångspunkt för att analysera landets säkerhetspolitik, när förutsättningarna för USA på energiområdet förändras. Då utvinningen av okonventionell energi överraskat amerikanska beslutsfattare är tidigare policydokument således inte den lämpligaste utgångspunkten för att förstå hur amerikansk energisäkerhet kommer att utvecklas. Även om det inte alltid uppmärksammas har USA:s grundläggande syn på energisäkerhet varit i huvudsak oförändrad sedan det andra världskriget. Men sambandet mellan energi och säkerhetspolitik uppmärksammas vanligtvis när amerikanska beslutsfattare befarar en oljebrist. Efter oljekrisen 1973 tillkom den internationella energimyndigheten,¹¹ och som noterat i det föregående kapitlet, även ett strategiskt oljelager. Under det första året för George W Bush administration tillträdde påtalade en energigrupp under vice presidentens ledning, *the National Energy Policy Development Group*, NEPD (ibland NEPDG), riskerna för en energibrist som skulle hota landets ekonomi och säkerhet. En viktig rekommendation var, enligt bedömare, att USA skulle verka för att öka utvinningen av olja på fler platser i världen.¹² Michael T. Klare menar att länken mellan oljeintressen och militär styrkeprojektion bekräftades av 2001 års *Quadrennial Defense Review* (QDR), ett inriktningsdokument för det amerikanska försvaret.¹³ Doug Stokes och Sam Raphael menar dock att NEPD visserligen var ovanligt tydlig med länken mellan amerikansk säkerhetspolitik och oljeutvinning i andra länder, men att detta samband inte i sig var ovanligt för USA:s strategiska planering.¹⁴ Men även NEPD underströk vikten av internationell handel och att handelspartner energisäkerhet var av stor betydelse

¹⁰ Chanis, (2012), s. 24.

¹¹ Yergin, (2012), s. 272, och IEA, *History*, <http://www.iea.org/aboutus/history/>.

¹² Stokes och Raphael, (2010), ss. 39-40.

¹³ Michael T. Klare, *Blood and Oil – How America's thirst for petrol is killing us*, London, Penguin books (2005), ss. 70-71.

¹⁴ Stokes och Raphael, (2010), s. 43.

för USA:s ekonomiska intressen.¹⁵ USA har haft ett omfattande behov av oljeimport sedan 1970,¹⁶ men landets intresse av att säkerställa en global tillgång på olja sträcker sig längre tillbaka i tiden än både Bush-administrationen och sjuttioalets oljekriser. Att utgå från den senaste QDR, från 2014, för resonemang om följderna av den okonventionella energiutvinningen är inte heller lämpligt. Visserligen menar den att USA:s ekonomiska förutsättningar är ”starka” och att USA är på väg att bli en nettoexportör av energi, men den visar inte på direkta följder av detta.¹⁷ Emedan den amerikanska statsledningen och amerikanska politiker fortfarande överväger hur USA kan dra nytta av den okonventionella energiutvinningen, är den bästa vägen till förståelse av detta att undersöka landets långvariga syn på energisäkerhet.

Under de gångna decennierna har den amerikanska oljeimporten från oroliga och konfliktdrabbade delar av världen ofta uppmärksammats när USA genomfört omfattande militära insatser i Mellanöstern, såsom i Irak. En del amerikanska bedömare avvisar kategoriskt någon som helst koppling mellan militära interventioner och oljepriser.¹⁸ Alla amerikanska militära insatser inbegriper inte ett energiintresse, men det utsluter inte att det vid en del insatser funnits ett amerikanskt intresse av att säkra flödet av olja till marknaden. Det är dock inte detsamma som att USA velat tillkämpa sig oljetillgångar för eget bruk.

Säkerhetspolitiskt handlar begreppet energisäkerhet huvudsakligen om att trygga tillgången till ett flöde av energi, såsom olja, genom att verka för att det finns energi åtkomligt för marknaden från flera platser i världen. Behovet av diversifiering förklarar USA:s intresse för att säkra tillgång till fler källor än landets. Det intresset har landet haft sedan andra världskriget, vilket är en bidragande orsak till landets långvariga engagemang i Mellanöstern.¹⁹ Enligt en ledande forskare Daniel Yergin, som slår an tonen i amerikansk debatt om energi och säkerhet, gäller Winston Churchills maxim, fortfarande som för hundra år sedan, att energisäkerhet innebär diversifiering: ”*Safety and certainty in oil lie in variety and variety alone.*”²⁰

Även i USA används begreppet energisäkerhet i fler än renodlat säkerhetspolitiska sammanhang, exempelvis för att främja effektivare bränsleanvändning.²¹ I denna studie beaktas energisäkerhet ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv, men även det perspektivet har blivit bredare med

¹⁵ Stokes och Raphael, (2010), ss. 43-45.

¹⁶ Daniel Yergin, (1992), ss. 567-568.

¹⁷ Se the U.S. Department of Defense, the Quadrennial Defense Review, (2014), s. 9. http://www.defense.gov/pubs/2014_Quadrennial_Defense_Review.pdf.

¹⁸ Kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

¹⁹ Se exempelvis Daniel Yergin, (1992), s. 452.

²⁰ Daniel Yergin “Energy Security and Markets”, i Kalicki och Goldwyn, (2005), s. 52.

²¹ Lagstiftningen var *Energy Security and Independence Act* från 2007. Notera att lagen även kallas *Energy Independence and Security Act of 2007*, se Daniel Yergin, (2012), s. 690.

tiden. FOI har i en tidigare studie uppmärksammat en bred betydelse av begreppet energisäkerhet.²² Likaså behöver den amerikanska säkerhetspolitiska förståelsen av energisäkerhet vidgas, enligt Daniel Yergin. Han ansåg, 2006, att USA bland annat behöver ta hänsyn till flödessäkerhet och terrorism. Det sistnämnda är kännetecknande för synpunkterna som framfördes när kriget mot terrorismen fortfarande var mycket uppmärksammat.²³

Innan genomslaget för okonventionell energi analyserades klimatförändringars påverkan på energisäkerhet av en grupp seniora amerikanska militära bedömare. Mot bakgrund av landets dåvarande energisituation fann de en bred hotbild av militära, diplomatiska och ekonomiska hot.²⁴ Innan den okonventionella energiutvinningsens genombrott uppmärksamade likaså framträdande tankesmedjor i Washington kopplingarna mellan energi och säkerhetspolitik.²⁵ Men det handlade då fortfarande om USA som en importör av olja och gas.

Tillsammans påtalade bedömare från olika tankesmedjor att ett säkerhetspolitiskt amerikanskt perspektiv på energi för USA:s del inte kan reduceras till fysisk kontroll av territorium. Enligt dem innebär energisäkerhet för USA:s del att tillgång på energi säkerställs för att upprätthålla landets ställning. Det förutsätter en prisvärd och stabil försörjning av både olja och gas till USA samt dess partner och allierade. Sedan millennieskiftet har experter även pekat på behovet av att undvika volatila priser.²⁶ Liknande tankegångar återfinnas i en studie från tankesmedjan RAND som pekar på tre områden där USA är känsligt på grund av landets oljeimport: av ekonomiska skäl, av politiska skäl och på grund av kostnaderna för att skydda och säkra flödet av olja från Persiska viken. Allvarligast är störningar i tillgången på olja vilket påverkar världsmarknadspriset på olja och därmed det amerikanska bensinpriset vilket i sin tur får återverkningar för landets ekonomi. Andra potentiella samband är risken för resurskrig eller att USA eller dess allierade och partner utsätts för påtryckningar exempelvis i form av ett oljevapen, som ett embargo.²⁷ För USA

²² Daniel K Jonsson (red.), Bengt Johansson, André Månsson och Hannes Sonnsjö. Energi, säkerhet och konflikt i ett framtidsperspektiv (2014). Och tillhörande presentation av studien, seminariet: "Energi, säkerhet och konflikt i ett framtidsperspektiv" 4 april 2014.

²³ Daniel Yergin, "Ensuring Energy Security", (2006), och Daniel Yergin "Energy Security and Markets" i Kalicki och Goldwyn (2005), s. 52.

²⁴ Military Advisory Board, Center for Naval Analyses, (CNA), Powering America's Defense: Energy and the Risks to National Security, CNA, (Maj 2009), s. vii.

²⁵ Kalicki och Goldwyn, "Introduction", (2005), s. 9. Det försöket tillkom i anslutning till Woodrow Wilson Center. Ett annat försök av en Washingtonbaserad tankesmedja att uppmärksamma energi och säkerhetspolitik var konferensen Energy INsecurity: Geopolitics of Oil and Natural Gas, 2008.

²⁶ Kalicki och Goldwyn, "Introduction", (2005), s. 9. Denna försörjningstrygghet kräver diversifiering och de inkluderade även de framtida ersättarna till olja och gas.

²⁷ Keith Crane, Andreas Goldthau, Michael Toman, Thomas Light, Stuart E. Johnson, Alizera Nader, Angel Rabasa och Harun Dogo, Imported Oil and U.S. National Security, RAND (2009), ss. xiii-xv.

är således priset den avgörande kopplingen mellan energi, och framförallt olja, och säkerhet, vilket understryker marknadens betydelse.

Frågor om flödessäkerhet och importberoende kan dock leda till att direkta kopplingar till militära åtgärder ses som en frestande utgångspunkt för säkerhetspolitiska analyser av amerikansk energisäkerhet.²⁸ Emellertid pekar alla de ovan nämnda experterna på den mer grundläggande kopplingen mellan energi och säkerhet för USA:s del går via ekonomi. Detta samband gäller även med nya förutsättningarna på energiområdet.

Sammanfattning: För USA handlade energisäkerhet ursprungligen om att diversifiera tillången på energi – detta gäller alltså. USA har haft ett intresse av ett oljeinflöde från Mellanöstern sedan det andra världskriget – en längre tid än landet haft ett omfattande behov av importerad olja. Innan den okonventionella utvinningen tagit fart gjordes amerikanska försök att uppmärksamma kopplingen mellan energi och säkerhetspolitik, vilka påtalade att amerikansk energisäkerhet vidgats från diversifiering till att inkludera bland annat terrorism.

Amerikansk energisäkerhet handlar om ekonomi

Efter det andra världskriget avsåg USA att säkerställa tillgången till energi, både för landets egen del men även för dess allierade. 1942 påtalade den dåvarande amerikanske utrikesministern Cordell Hull att USA, tack vare sin ekonomiska styrka, hade allt att vinna på ett nytt internationellt handelssystem, och därför skulle leda den utvecklingen. Avsikten var att bidra till en utveckling av friare flöden och ökad handel internationellt, vilket kan liknas med vad som idag kallas ekonomisk globalisering. Landet vill stävja att andra stater ser handel som ett noll-summespel, där en måste förlora för att den andre ska vinna.²⁹ Det är ett synsätt som påminner om hur en del statskapitalistiskt orienterade stater i vår samtid ibland betraktar energihandel. Många resursrika länder förstatligar sina resurser, genom att exempelvis nationella olje- och gasbolag. Men USA betraktar inte olja och gas som nationella resurser i så måtto att råvarorna eller energibranschen har förstatligats.

USA har haft ett långvarigt intresse av att se energi som ett smörjmedel för en globaliserad ekonomisk utveckling som gynnat såväl amerikanska ekonomiska som säkerhetspolitiska intressen. Exempelvis har alltfler stater, sedan det andra världskriget, inordnats i en världsordning som huvudsakligen utformats av USA. Den karaktäriseras av sammanslutningar som den Internationella valutafonden och Världsbanken. Således har den amerikanska staten inte fokuserat på landets

²⁸ Se exempelvis Klare, (2005), ss. 3-4 och 24. Klare menade 2004 att uppgiften att skydda flödet av olja som tilldelats USA:s regionala militära kommando för en stor del av Mellanöstern, *United States Central Command* skulle komma att tilldelas fler regionala kommandon med anledning av det då förväntade fortsatta behovet av oljeimport.

²⁹ Stokes och Raphael, (2010), ss. 20-22.

egna energibehov, eller amerikanska energiföretags intressen, utan på att säkerställa en världshandel med olja för att trygga internationell handel och därmed främja landets egna ekonomiska och säkerhetspolitiska intressen.

Att kopplingen mellan energi och säkerhetspolitik hittills gått via ekonomi har inte ifrågasatts av sentida amerikanska administrationer, snarare tvärtom.³⁰ Den minskade amerikanska energiimporten kan dock väcka farhågor, hos partner och allierade, om att amerikansk energisäkerhet inte längre ska vara förenligt med världens behov av energi. Men amerikanska allierade och partner är tillika ofta viktiga handelsparter och därmed är deras behov av energi viktigt för USA. Det är sålunda inte amerikansk energiimport som ger upphov till landets engagemang för tillgången på energi i världen utan hur tillgången globalt av viktiga energikällor påverkar världsekonomin och landets säkerhetspolitiska intressen.³¹ En stor mängd fossila bränslen konsumeras på andra platser, såsom USA, än där de utvinns. Därmed har stabila relationer med leverantörer av energi hittills setts som att det gagnar amerikanska nationella intressen.³² En bedömare med ett något högre tonläge, Michael T. Klare, har beskrivit USA:s relation till olja som att ”olja gör [USA] starkt; beroende gör [landet] svagt”.³³

Amerikansk säkerhetspolitik avseende energisäkerhet handlar om att hantera den handelsorienterade världsordning som USA varit med att bygga upp. Således verkar USA för oljans fria flöde till marknaden.³⁴ USA värnar en så pass fri och rimlig prissättning av olja som möjligt, mot aktörer som hotar detta, såsom enskilda länder eller intresseorganisationer som OPEC – om än med olika medel.

Sammanfattning: Amerikansk energisäkerhet handlar främst om att säkerställa fri, stabil, prisvärd tillgång på olja globalt, men kanske i sinom tid dessutom tillgången på gas, för att gynna den globala marknadsekonomin. Den är ett centralt amerikanskt säkerhetspolitiskt intresse som varat sedan andra världskriget rakt genom det kalla kriget fram till nu och kommer sannolikt att gälla även i framtiden.

³⁰ Martin S. Indyk, Kenneth G. Lieberthal and Michael E. O’Hanlon, *Bending History – Barack Obama’s Foreign Policy*, (2012), ss. 235-236.

³¹ Stokes och Raphael, (2010), ss. 43-45.

³² Stokes och Raphael, (2010), ss. 42-43 och 51.

³³ Klare, (2005), ss. 8-9 och citat s. 11.

³⁴ Stokes och Raphael, (2010), ss. 42-43 och 51.

3.2 En energirevolution

3.2.1 En amerikansk energirevolution

En kontrarevolution för fortsatt användning av fossila bränslen

Den nya och omfattande utvinningen av okonventionella gas- och oljetillgångar kallas ofta för en energirevolution. En bedömare hävdar till och med att revolutionen av okonventionell utvinning i USA är att jämföra med Berlinmurens fall. Det senare signalerade slutet på det kalla kriget och enligt detta resonemang gör energirevolutionen detsamma för traumat efter 1973 års oljeshock.³⁵ En revolution innebär en plötslig omvälvning, där sakernas tillstånd är helt annorlunda efter en djupgående förändring. För den okonventionella energin kan *fracking* ses som ett genombrott som kan få säkerhetspolitiska följder – vilka analyseras i nästa kapitel. Ekonomiskt sett kan den fortsatta bidra till USA:s tillväxt och dessutom utgör den okonventionella utvinningen redan en utbudschock på oljemarknaden. Sannolikt är det dock framförallt höga förväntningar som bidrar till att USA:s minskade energiimport och framtida möjligheter till gas och oljeutvinning ofta ges epitetet ”revolution”.

Den nya omfattande okonventionella gas- och oljeutvinningen kan även ses som motsatsen till en genuin energirevolution. Den är egentligen en slags kontrarevolution. Ingen ny mirakulös energikälla har tillkommit. Utvinningen innebär egentligen en förlängning av den omfattande förbrukningen av fossila bränslen.³⁶ Framtida energikällor kan i framtiden göra bättre anspråk på att utgöra en energirevolution, och då inte enbart för USA. Dessutom kan andra energikällor (såsom andra okonventionella energikällor än från *fracking*) komma att utvinnas i framtiden och få ett genomslag som ställer utvinningen av skiffergas och skifferolja i skuggan. Ett fantasieggande exempel är naturgas från metanhydrat på havets botten.³⁷ Dessutom kan alternativa drivmedel få ett jämförbart genomslag på det amerikanska energiområdet.³⁸ Detsamma kanske gäller för förnybara energikällor. Den ursprungliga beteckningen för utvecklingen från 2008 är måhända mer träffande än begreppet energirevolution. Då talades om en *shale gas revolution* som förefaller att bli en *shale revolution*

³⁵ Liknelsen är gjort av Robin West. David Hastings Dunn och Mark J. McClelland, “Shale gas and the revival of American power: debunking decline?”, *International Affairs* 89: 6, 1411-1428, (2013), s. 1428.

³⁶ Gold, *The Boom*, (2014), s. 305.

³⁷ IEA, *World Energy Outlook* (2013), s. 119 och Korin och Luft (2012), s. 94. Ett sådant vore storskalig utvinning av metanhydrat från havets botten.

³⁸ Gideon Rose och Jonathan Tepperman, *Power to the People*, *Foreign Affairs*, vol. 93 Issue 3, maj (2014), s.2.

som inkluderar olja, *tight oil*.³⁹ I så måtto att det rör sig om en energirevolution så handlar det, än så länge, främst om en revolution för USA:s del.⁴⁰

Den amerikanska energirevolutionen förändrar landets importbehov, vilket på ett påtagligt sätt kan påverka omvärlden. Men det är framförallt förväntningar i USA och i andra länder som redan påverkar beteenden. Både företag och länder måste förhålla sig både till förändrade flöden och energimarknader. Exempelvis föredrar företag att investera i USA som är ekonomiskt stabilt, framför andra länder med möjligheter till okonventionell utvinning, såsom Argentina.⁴¹ Den amerikanska energirevolutionen är dock inte fullgången och kommer fortsatt att förändra USA och omvärlden.

Således, får energirevolutionen inte bara kommersiella följder för USA. Den får även geopolitiska konsekvenser, exempelvis när energiexportörer söker nya marknader.⁴² Förhoppningar finns om att energirevolution kan komma att stärka landets intressen gentemot aktörer som OPEC.⁴³ Många oljeexporterande länder är beroende av sin oljeexport för sin statsbudget, men detta gäller inte för USA. Av allas förväntningar på energirevolutionen är föreställningen om energiberoende den mest framträdande; en förhoppning för somliga och en farhåga för andra.

Sammanfattning: I USA pågår alltjämt en energirevolution, som bland annat förlänger användningen av fossila bränslen. Ur såväl ett säkerhetspolitiskt perspektiv har energirevolutionen hittills främst medfört förändrade förväntningar på USA, både inom och utanför landet.

3.2.2 Energiberoende – ett kontroversiellt begrepp

Energiberoende kan ses som ett missförstånd

Föreställningen om att USA kan bli energiberoende kan ses som den stora illusionen i debatten om följderna av den amerikanska energirevolutionen. Ett amerikanskt energiberoende har varit en vördnadsbjudande målsättning i över fyrtio år. Men målsättningen inbjuder till ett missförstånd om USA:s säkerhetspolitiska inriktning. Den handlar inte om att USA enbart ser till

³⁹ Gold, *The Boom* (2014), ss. 6 och 306.

⁴⁰ Sarah O. Ladislav, Maren Leed och Molly A. Walton, (också bidragande författare Michelle Melton

Andrew Metrick, Jane Nakano och Frank A. Verrastro), *New Energy, New Geopolitics; A Report of the CSIS Energy and National Security Program and the Harold Brown Chair in Defense Policy Studies Balancing Stability and Leverage*, Center for Strategic and International Studies, (2014), s. 4.

⁴¹ Ladislav, Leed och Walton, (2014), s. vi, och Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁴² Blackwell och O'Sullivan, (2014).

⁴³ Gold, *The Boom*, (2014), s. 304.

nationell självförsörjning. President Richard M. Nixon lanserade begreppet 1973 som en reaktion på landets importberoende och framförallt sårbarhet inför OPEC och i synnerhet det arabiska oljevapnet. Flera bedömare hävdar att denna målsättning om energioberoende leder tanken fel.⁴⁴ En del amerikanska bedömare anser att begreppet energioberoende helt borde undvikas eftersom det feltolkas.⁴⁵ Ett oberoende innebär inte att USA kommer att ignorera global prissättning genom att sätta ett eget nationellt pris på den energi som utvinns i landet och endast tillåta amerikansk användning.⁴⁶ En framträdande amerikansk tankesmedja har understrukit att även om USA inte skulle behöva importera olja så kommer amerikansk utrikespolitik att präglas av att ekonomisk interdependens med allierade och partner som importerar olja.⁴⁷ Endast under mycket extrema omständigheter skulle USA bli statskapitalistiskt och exempelvis sätta ett eget nationellt oljepris.⁴⁸

Avsikten med energioberoende kan ses som att landets sårbarhet minskar och landets säkerhetspolitiska manöverutrymme ökar, när importberoendet reduceras. Men minskad import blir det således möjligt att stärka landets internationella intressen. Dessa intressen inkluderar också ett intresse om ett fortsatt flöde av energi till världsmarknaden. Därmed signalerar energioberoende inte en reträtt från amerikanska globala säkerhetspolitiska intressen ifall landet utvinner tillräckligt med energi för landets egna behov.

Egentligen bekräftar USA:s agerande efter oljeshocken 1973 att målsättningen om energioberoende inte ändrade landets syn på energisäkerhet. USA vidmakthöll engagemanget för den världsordning som landet varit med att upprätta efter det andra världskriget genom att ett år efter Nixons tal, 1974 genomföra en energikonferens i Washington. Den ledde fram till ett internationellt avtal om energi, vilket låg i linje med USA:s traditionella syn på energisäkerhet. Syftet var främst kollektiv energisäkerhet, såsom att motverka att exportländer riktar ett oljevapen mot importländer och att skapa en gemensam hållning gentemot OPEC och att stärka flödessäkerheten. Dessutom upprättades det Internationella Energirådet, IEA, ofta benämnt som den internationella energimyndigheten.⁴⁹

Sammanfattning: Målsättningen, från tidigt sjuttital, om ett amerikanskt energioberoende låg i linje med såväl traditionell amerikansk energisäkerhet som säkerhetspolitik. USA:s fyra decennier gamla mål om energioberoende kan ses

⁴⁴ Yergin, (2012), ss. 269-270, och Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014)..

⁴⁵ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁴⁶ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

⁴⁷ Stokes and Raphael, (2010), s. 44. Tankesmedjan var en grupp med anknytning till *Council on Foreign Relations*.

⁴⁸ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

⁴⁹ Yergin, (2012), s. 272, och IEA, *History*, <http://www.iea.org/aboutus/history/>.

som en inriktning mot att återställa landets säkerhetspolitiska manöverutrymme och att uppnå ökad energisäkerhet, både för landets egen del och för allierade och partner.

Okonventionell energi för att undvika ”American decline”

Inget talar för att ett ensamt men starkt statskapitalistiskt USA är framtidens melodi. Men landets energirevolution kan underlätta för landet att återhämta sig ekonomiskt, och därmed på sikt bidra till att stärka landets stormaktsställning. Bedömare tror att energirevolutionen bidrar till en mer optimistisk syn i debatten om huruvida USA står inför *decline*, nedgång och fall som global stormakt.⁵⁰ Med en sådan nedgång skulle landets status minska och dess inflytande över andra länder och i internationella organisationer reduceras kraftigt. Vissa bedömare går så långt att de anser att energirevolutionen bidrar till att ge USA andrum efter stora omfattande militära insatser och den ekonomiska krisen. På sikt möjliggör den en slags återkomst för USA som världens enda supermakt som tydligt leder den globala utvecklingen.⁵¹ Andra amerikanska bedömare menar att enbart den okonventionella utvinningen är otillräcklig för att upprätthålla USA:s ställning på sikt.⁵²

Huruvida okonventionell utvinning är tillräckligt för att stärka USA är lika svårbedömt som att avgöra om USA är stätt i nedgång. Mycket beror på så kallade strategiska chocker, av säkerhetspolitisk karaktär som Pearl Harbour 1941, och olika stormakters makroekonomiska förutsättningar. Utvinningen av okonventionell gas bidrar dock till att energiimporten minskar och att avsevärda vinster stannar i USA och kan investeras i landet.⁵³ Dessutom citeras i artiklar om energirevolutionen ofta beräkningar från en framträdande konsultfirma. Där hävdas att energirevolutionen kan stärka USA:s BNP med mellan två till fyra procent fram till 2020, och dessutom skapa upp till 1,7 miljoner nya arbetstillfällen.⁵⁴ En ledande amerikansk tankesmedja för internationell ekonomi gör mer försiktiga uppskattningar om hur stora ekonomiska fördelar okonventionell energi ger.⁵⁵ Men kritik har framförts även från ekonomiskt håll som anser att USA:s energirevolution är alltför genomgripande för att låna sig till omfattande ekonomiska beräkningar.⁵⁶ Således verkar det som att den okonventionella utvinningen har överraskat experter på många olika håll och att

⁵⁰ Se Blackwill och O’Sullivan, (2014).

⁵¹ Intervju i Washington, 19 november (2013).

⁵² Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁵³ Hastings Dunn och McClelland, (2013), s. 1427.

⁵⁴ Blackwill och O’Sullivan, (2014) och Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁵⁵ Trevor Houser and Shashank Mohan, *Fueling Up: The Economic Implications of America’s Oil and Gas Boom*, The Peterson Institute for International Economics, (2014).

⁵⁶ Philip K. Verleger Jr, ’Chuck the Models’, i *the International Economy*, våren (2014), ss. 29, och 53-54.

den väckt debatt i energibranschen, bland säkerhetspolitiska bedömare men även mellan ekonomer.

Sammanfattning: Den okonventionella energiutvinningen kommer sannolikt att gynna den amerikanska ekonomin och möjligen underlätta för USA att minska hastigheten i landets relativa tillbakagång som supermakt eller helt undgå *decline*, nedgång och fall, som stormakt.

3.3 Energirevolutionen och politiska överväganden

3.3.1 Export – kan gynna olika delar av amerikanskt näringsliv

Intresset för handel bejaktar traditionell amerikansk energisäkerhet

Det centrala amerikanska säkerhetspolitiska intresset avseende energi är den amerikanska ekonomins utveckling. Oavsett om USA blir en betydande exportör av gas och olja eller ej kommer landet att förbli inriktat mot handel och det är ytterst osannolikt att USA:s grundläggande inställning till marknadsekonomi skulle förändras, under överskådlig framtid, till en hållning som präglas av isolation och statskapitalism.

Föga överraskande är det amerikanska näringslivet positivt till utvinningen av okonventionell energi. Likväl finns det olika syn på hur USA bäst ska använda de fördelar som den okonventionella utvinningen ger landet. Olika näringslivsintressen står ofta emot varandra när det gäller energi, vilket genom åren har påverkat både amerikansk import och export av olja.⁵⁷ Exempelvis finns det fortfarande ett förbud mot export av råolja som producerats i landet,⁵⁸ men regelverket från sjuttioalets oljekris anses omodernt och kan komma att revideras.⁵⁹ Näringslivsintressen för och emot energiexport kommer fortsatt att ställas emot varandra, som att främja amerikansk export av gas och olja respektive främja inhemsk konsumtion till fördel för produktion i USA.⁶⁰ Likväl bidrar ingendera av intressena till en isolationistisk säkerhetspolitik som kan liknas vid de tendenser som fanns i USA innan det andra världskriget. Båda sidor vill se mer handel – antingen av energi eller av varor.

⁵⁷ Yergin, (1992), ss. 537-540.

⁵⁸ Blake Clayton, The Case for Allowing U.S. Crude Oil Exports – Policy Innovation Memorandum No. 34, the Council of Foreign Relations, juli (2013).

⁵⁹ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁶⁰ Se Keith Johnson, “The Geopolitics of Gas Exports – Why lawmakers from both parties, and plenty of countries overseas, are desperate to speed up U.S. energy exports”, *Foreign Policy*, (2014).

Frågan om LNG-export kan inom en snar framtid bli en större politisk fråga,⁶¹ exempelvis i valkampanjer inför 2017 när en omfattande gasexport tidigast är tänkbar. Motståndare menar att högre gaspriser i andra delar av världen skulle driva upp det inhemska gaspriset i USA.⁶² Några amerikanska senatorer har velat begränsa en eventuell LNG-export av hänsyn till landets ekonomi, och petrokemiska industrier,⁶³ vilket inte bör övertolkas som att en politisk grupp stakar ut en isolationistisk rutt för USA. Många politiker har antagligen ännu inte bestämt sig för hur de ska se på okonventionell utvinning. Till och med enskilda politiker från Texas – en delstat som förknippas med en positiv syn på energi – har sagt sig vara beredda att vända kappan efter vinden och beredda att förespråka antingen fördelarna eller nackdelarna med energiexport.⁶⁴ Förespråkare för export menar att ökad gasexport skulle förbättra den amerikanska handelsbalansen, minska arbetslösheten och öka intäkterna lokalt, i delstater och för USA som helhet.⁶⁵

I stort drivs den okonventionella utvinningen alltjämt av så kallade små oberoende företag. Energijättar som Exxon och Statoil rör dock sig in och ut ur marknaden, bland annat för att köpa sig förmågan att utvinna.⁶⁶ Likväl kan små oberoende energiföretag få ett visst politiskt inflytande, via exempelvis enskilda delstaters representanter, även jämfört med stora multinationella energibolag om de små företagen gynnar det lokala näringslivet i amerikanska delstater mer än storbolagen gör.⁶⁷ Men sannolikt är export välkommet eftersom de utländska LNG-priserna är högre än de inhemska gaspriserna. Exportpriserna kommer att påverka det inhemska priset, men väljarna har hittills inte visat sig lika känsliga för gaspriset som de är för vad det kostar att tanka bilen.⁶⁸

Sammanfattning: En amerikansk nettoexport av gas är nära förestående och därmed kommer frågan sannolikt att segla upp redan under kommande valkampanjer i USA. Motståndare påtalar att gasexport kan leda till ett högre inhemskt gaspris och förespråkare menar att gasexport leder till högre intäkter.

⁶¹ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁶² Ratner och Parfomak, Fergusson och Luther, (2013), s. 25.

⁶³ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁶⁴ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁶⁵ Ratner och Parfomak m.fl., (2013), s. 25.

⁶⁶ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014). Se även Gold, *The Boom*, (2014).

⁶⁷ Yergin, (1992), s. 540.

⁶⁸ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och reflektioner efter möte, U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

3.3.2 Påverkansfaktorer – som kan hejda eller driva på utvinningen

Farhågor om okonventionell utvinning – men bättre teknik

En del framträdande säkerhetspolitiska analytiker menar att stora klimatproblem kan förändra landets säkerhetspolitiska kalkyler.⁶⁹ Okonventionell gas har av en del förespråkare framhållits som ett sätt för USA att bli mer miljöinriktat.⁷⁰ Naturgas leder visserligen till mindre koldioxidutsläpp än kol, men det är ett fossilt bränsle. Kanske lämpar sig naturgas ur ett klimatfrämjande perspektiv bäst som en övergångslösning. Förhoppningen finns att okonventionell gasutvinning ska underlätta för landet att inta en ledande roll i klimatfrågor.⁷¹ Okonventionell gas förväntas bidra till en minskning av såväl koldioxidutsläpp som allvarliga föroreningar från kolanvändning i kraftverk.⁷² För några år sedan salufördes gas som en mer miljövänlig källa än kol för att producera elektricitet. På senare tid har en debatt uppstått om problem med metanutsläpp – en växthusgas – vid själva borrhningen, produktionen och transporten av okonventionell gas. Nyckelfrågan är om utsläppen upphäver fördelarna med att bränna gas istället för kol i kraftverk.⁷³ Ännu är miljöfrågorna dock inte ett hinder för utvinningen i USA, såtillvida att den kommer att stoppas.⁷⁴

En följd av energirevolutionen, som kan leda till ett problem för USA att verka för bättre miljö och klimat, är att forskningen och utbyggnaden av vind och solkraft påverkas i USA. Det blir färre investeringar på detta område när alternativ energi konkurreras ut av okonventionell utvinning som både är mer lönsam och omfattande.⁷⁵ En annan fråga som kan påverka andra länder som överväger att tillåta utvinning av okonventionella källor är riskerna för seismisk aktivitet som har dykt upp i kölvattnet av energirevolutionen.⁷⁶ En del anser dock att denna bör jämföras med gruvindustrins och dammars åverkan och att *frackingens* påverkan är minimal i jämförelse.⁷⁷

Hur mycket utsläpp av koldioxid som USA kommer att orsaka framgent beror dels på framtida motstånd i kongressen mot ytterligare regelverk för att minska utsläpp, men även på hur stora de internationella ansträngningarna blir.⁷⁸ Detta kan fortsatt komma att gynna gas framför kol och därmed den okonventionella

⁶⁹ Föredrag Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁷⁰ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁷¹ Blackwill och O'Sullivan, (2014).

⁷² Ladislav, Leed och Walton, (2014), ss. 8-9.

⁷³ Gold, *the Boom*, (2014), ss. 247-248, och 307, 308.

⁷⁴ Föredrag och kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

⁷⁵ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁷⁶ Föredrag och kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

⁷⁷ Föredrag och kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

⁷⁸ Yergin, (2012), ss. 521-522.

gasutvinningen.⁷⁹ När gas i högre utsträckning används till elproduktion blir mindre gas över till potentiell export samtidigt som det inhemska priset kanske blir mer känsligt för hur LNG prissätts internationellt.⁸⁰ Då blir USA mer känsligt för gaspriserna i omvärlden, vilket är ytterligare ett skäl till att USA kommer vara beroende av omvärlden och inte ”energiberoende”.

Tveklöst finns det farhågor kring utvinningen av okonventionell energi i USA avseende bland annat föroreningar. Det är omdebatterat hur mycket grund det finns för den oro som återfinns bland annat hos de som upplåter sin mark för borrhning och utvinning. En analytiker, Russell Gold, menar att utvecklingen hittills handlat om att ställa de svåra frågorna först efter att utvinningen har pågått ett antal år.⁸¹ Alla delstater tillåter dock inte utvinning.⁸² Befolkningstäta delstater, som längs USA:s nordöstra kust, gör troligen andra överväganden än stater i den amerikanska mellanvästern, som ser okonventionell utvinning som den viktigaste ekonomiska möjligheten på mycket länge. Delstaten New York har lagt ett moratorium på *fracking*. I Colorado hålls 2014 en omröstning om huruvida *fracking* är en lokalfråga eller om det ska avgöras på delstatsnivå. Sannolikt kommer dock utvecklingen av okonventionell energiutvinning i stort att fortlöpa relativt problemfritt om inte de inhemska spelreglerna förändras av en chock, en negativ *game changer*.⁸³ En sådan olycka skulle kunna liknas vid kärnkraftolyckan *Three Mile Island* eller en hälsofara av motsvarande dignitet.

Tekniken för okonventionell utvinning utvecklas ständigt – och USA förefaller fortsatt att vara ledande. Det finns alltså utmaningar som föroreningar. Det mest kända problemet är riskerna med de kemikalier som använts vid *fracking*, och som riskerar att påverka miljön där utvinningen sker men även kvalitén på det vatten som använts.⁸⁴ Även mängden vatten som förbrukas vid utvinningen är omdiskuterad, men vatten kan kanske komma att ersättas av något annat.⁸⁵ En del bedömare avfärdar farhågorna om förbrukningen av vatten och påstår att mer vatten används till bevattning av gräsmattor och golfbanor än till *fracking* i Texas.⁸⁶ Framförallt medför förbättrad teknik att det blir möjligt att tillvarata mer av den olja och gas som utvinns. Det kan komma att göra de okonventionella källorna alltmer lönsamma.⁸⁷ Miljö och hälsokrav kan komma att skärpas men

⁷⁹ Christopher Helman, “Obama EPA Issues Coal-Killing Rules To Cut Carbon Emissions 30 Percent”, *Forbes*, 2 juni (2014).

⁸⁰ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och reflektioner efter möte, U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

⁸¹ Gold, *The Boom*, (2014), s. 306.

⁸² Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁸³ Möte med Ola Göransson, Tillväxtanalys, 3 juni (2014), och kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁸⁴ Gold, *The Boom*, (2014), ss. 5 och 228-229.

⁸⁵ Föredrag Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁸⁶ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁸⁷ Föredrag och kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

mycket talar för att det skulle vara svårt att hejda den fortsatta och ökade utvinningen särskilt om teknik och vinstmarginal förbättras.

Sammanfattning: Miljöaspekterna med okonventionell gasutvinning är omdebatterade. Utvinningen är inte heller tillåten i alla delstater. Okonventionell energi är emellertid lönsam och riskerar att hålla tillbaka investeringar i alternativa och miljövänliga energikällor. Tekniken för okonventionell utvinning kommer sannolikt att förbättras och att fortsätta om ingen katastrof inträffar som förknippas med okonventionell energi, en *game changer*, i negativ bemärkelse.

Gas och möjligheten till en game changer inom biltrafiken

En avgörande *game changer* för USA:s internationella engagemang, som förs fram av Anne Korin och Gal Luft, vore om det tillkom ett drivmedel som kunde konkurrera med bensin.⁸⁸ Det skulle minska landets beroende av olja, priset på olja och i förlängningen exportörerna av olja. Förhoppningar har knutits till etanoldrivna fordon, och att den amerikanska staten ska främja fordon som kan ta mer än bensin som drivmedel, *flex-fuel* bilar.⁸⁹ Kritiker uppmärksammar dock att etanol utvinns ur grödor som annars skulle bli till föda. Detta alternativa bränsle kan därmed komma att kopplas till oroligheter i länder vars befolkning inte vill se stigande priser på grödor.⁹⁰

Korin menar att naturgas skulle kunna göras om till metanol för att bli ett drivmedel. Det skulle kunna utjämna priset mellan olja och metanol som drivmedel. En gemensam utjämning prissättning för de två bränslena skulle kunna uppstå, där priset blir lika i förhållande till hur långt en viss mängd av det ena och en viss mängd av det andra drivmedlet räcker. Hon hävdar att det avsevärt skulle kunna pressa ned det globala oljepriset.⁹¹ Korin och Luft menar att elbilar alltså har dyra batterier.⁹² Både en flotta av elbilar eller gas omvandlat till alkohol som drivmedel skulle förändra USA beroende av olja, vilket även skulle kunna medföra internationella återverkningar för USA:s engagemang för olja, och kanske även för ett stabilt och lågt oljepris.

Sammanfattning: Stora förhoppningar knyts till att alternativa drivmedel, och okonventionell gas, ska kunna spela en framträdande roll i att reducera USA:s oljeberoende för fordonstransporter, vilket skulle kunna påverka landets internationella engagemang för olja, och till och med ett stabilt och lågt oljepris.

⁸⁸ Se Korin och Luft, (2013).

⁸⁹ Yergin, (2012), ss. 649-650, och 659-660 och intervju med Kevin Rosner 27 april (2014).

⁹⁰ Yergin, (2012), ss. 661-662.

⁹¹ Korin och Luft, (2012), ss. 89-94, och intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

⁹² Anne Korin och Gal Luft, Fuel Choice for American Prosperity – Recommendations to the Nation on opening the transport fuel market to competition, the United States Energy Security Council, Institute for the Analysis of Global Security, (2013), s. 18.

3.3.3 Försvaret och kostnaden för flödessäkerhet av olja

Försvarmakten och energirevolutionen

Det amerikanska försvaret är den del av den amerikanska staten som intresserar sig både för alternativa bränslen och de existerande kopplingarna mellan energi och säkerhet. Den har även ett stort ansvar för viktiga delar av USA:s energisäkerhet, såsom flödessäkerheten för olja. Det amerikanska försvaret är även nära förknippat med alternativ energi, exempelvis omdebatterade experiment med biobränsle som drivmedel inom flottan.⁹³ Försvarmakten, och särskilt flottan, var även drivande i den ursprungliga utvecklingen av kärnkraften,⁹⁴ men i utvecklingen av okonventionell olja och gas har försvarmakten inte haft en roll.

Enligt vissa bedömningar är försvarmakten – egentligen försvarsdepartementet – den största enskilda konsumenten av olja i världen. Detta kan dock ställas mot att försvarmaktens totala andel av den amerikanska energikonsumtionen enbart är cirka en procent.⁹⁵ Föga överraskande är försvarmakten även den största konsumenten inom den amerikanska staten. 2010 använde försvarmakten cirka 80 % av den federala användningen av energi. Likväl är utgifterna för energi endast en liten del av försvarmaktens budget. Men även försvarmakten är känslig för kostnaden för energi.⁹⁶ Okonventionell energi gynnar visserligen inte direkt försvarmakten men bidrar indirekt till en ekonomisk tillväxt för USA, vilken, enligt vissa bedömare, tillåter en fortsatt stor amerikansk försvarsbudget.⁹⁷

Sammanfattning: Det amerikanska försvaret har en viktig uppgift vad det gäller flödessäkerhet för energi. Men den är inte involverad i energirevolutionen med okonventionell utvinning och drar inte heller omedelbar nytta av den.

USA subventionerar flödessäkerheten

Oljerika stater och viktiga sjöfartsleder och särskilt snäva passager som Hormuzundet i Persiska viken och Malackasundet i Sydostasien är av

⁹³ Diane Cardwell, "Military Spending on Biofuels Draws Fire", New York Times, 27 augusti (2012). Mot bakgrund av bland annat ombalanseringen till Asien, och längre försörjningssträckor, avser den amerikanska försvarmakten att vidareutveckla sin energihantering. Se Terri Moon Cronk, "DOD Improves Field Energy Use to Strengthen Force", American Forces press Service, 27 maj (2014).

⁹⁴ Yergin, (2012), s. 366.

⁹⁵ Moshe Schwartz, Katherine Blakeley och Ronald O'Rourke, Department of Defense Energy Initiatives: Background and Issues for Congress, Congressional Research Service, 10 december (2012), s. 1.

⁹⁶ Schwartz, Blakeley och O'Rourke, (2012), s. 2.

⁹⁷ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

geostrategisk betydelse för oljeimporterande stater.⁹⁸ För USA har Persiska viken varit särskilt framträdande. Den omfattades 1980 av den amerikanska Carterdoktrinen. Med denna fastställde President Jimmy Carter att flödet av olja genom viken var ett ”vitalt intresse”, ett amerikanskt nationellt säkerhetsintresse.⁹⁹ Som påtalats ovan hör detta samman med ett intresse av att säkerställa flödet till världsmarknaden av olja, vilket påverkar prissättningen, och avser inte en direkt fysisk amerikansk kontroll över oljan.

Carterdoktrinen fick ett mer tydligt militärt avtryck tre år senare när USA etablerade Förenta staternas centralkommando, *United States Central Command*, CENTCOM, för att med militära medel upprätthålla USA:s intressen i Mellerstaöstern och Centralasien.¹⁰⁰ Dessutom kompletterades Carterdoktrinen 1992 med något som ibland inofficiellt kallas för Wolfowitzdoktrinen. Den går ut på att USA ska motverka att en stat tar över kontrollen över ett grannlands tillgångar. USA ska se till att förbli den dominerande stormakten i Persiska viken. Även Clinton administrationens nationella säkerhetsstrategi från 1998 underströk vikten av stabilitet i viktiga oljeregioner och att landet hade ett intresse av fortsatt tillgång till utländsk olja.¹⁰¹

Korin, och många med henne, menar att USA i praktiken subventionerar olja för resten av världen med sitt skydd av flödessäkerhet.¹⁰² Kostnaden för detta skydd är omtvistad. Med energirevolutionen och en utbredd föreställning om att USA kan bli energioberoende kan utgifterna för att skydda energiflöden blir en mer framträdande politisk fråga i amerikansk inrikespolitik.

Tankesmedjan RAND konstaterade 2009 stora skillnader mellan de olika beräkningar som förekom i debatten om kostnaden för USA att skydda länder med olja och flöden av olja. Denna slags beräkningar är alltid kontroversiella och svåra att genomföra, vilket beror på begränsad tillgång till uppgifter och på hur man väljer att beräkna närvaron. RAND gick tillväga på två olika sätt med två olika grupper. Enligt RAND:s egen analys skulle USA ha kunnat spara mellan 12-15 procent av 2008 års försvarsbudget om flödet av olja från Persiska inte längre utgjorde en militär prioritering. Det motsvarar mellan 67,5-83 miljarder dollar. Då påverkas både närvaro med armé, flyg och marina förband. Dessutom skulle beredskapen, och därmed kostnaden, för eventuella militära operationer för att säkra flödet och produktionen av olja upphöra. Men samma slags styrkor går att använda i andra delar av världen och för andra uppgifter. Likväl skulle de

⁹⁸ Sam C. Sarkesian, John Allen Williams och Stephen J. Cimbala, *US National Security – Policymakers, Processes & Politics*, (2013), s. 284.

⁹⁹ Klare, (2005), ss. 2-4, Stokes and Raphael, (2010), ss. 90-91, och Roger J. Stern, “United States cost of military force projection in the Persian Gulf, 1976-2007”, *Energy Policy* 38, 2816-2825, (2010).

¹⁰⁰ Klare, (2005), ss. 2-4.

¹⁰¹ Stern, (2010), och Stokes and Raphael, (2010), ss. 92-93.

¹⁰² Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

militära styrkorna som används för övervakning kunna reduceras i någon mån om flödessäkerheten för olja inte längre var prioriterad. RAND understryker dock att det inte är möjligt att gradvis minska oljeimporten på ett sätt som skulle avspeglas i en proportionerlig kostnadsreduktion för det amerikanska försvaret.¹⁰³ Oljan är dock bara ett av flera globala flöden av internationell handel som USA bidrar till att skydda.

Analytikern Luft menar att under de senaste två decennierna har Carterdoktrinen utsträckts bortom Persiska viken och blivit global. För att säkerställa diversifiering ger USA, enligt Luft, militärt beskydd till fler nya men mindre oljeproducerande regioner, eller länder som är viktiga för flöden, i Asien och Afrika.¹⁰⁴ Debattören Michael T. Klare hävdade – när USA:s importbehov antogs öka – att den amerikanska försvarsmaktens uppgifter alltmer skulle komma att liknas vid en service som erbjöd skydd av olja globalt.¹⁰⁵ USA:s engagemang för flödessäkerhet kan dock komma att öka men inte eftersom det finns ett amerikanskt importbehov utan på grund av andra säkerhetspolitiska intressen som diskuteras i följande kapitel.

Sammanfattning: USA har formellt tagit på sig ett avsevärt ansvar för flödessäkerhet för olja – men även för andra handelsflöden – och det är en stor utgift för den amerikanska försvarsmakten särskilt i Persiska viken.

3.4 Sammanfattande analys

USA genomlever en energirevolution såtillvida att det är en kontrarevolution på energiområdet som förlänger möjligheterna att utvinna de fossila energikällorna gas och olja. Hittills är den okonventionella revolutionen i allt väsentligt en amerikansk revolution. USA leder både den tekniska utvecklingen och utvinningen. Den okonventionella utvinningen har förändrat debatten om landets framtid som stormakt, som nu målas i bjärtare färger av flera debattörer. Utvinningen har bidragit till att landets ställning i mindre utsträckning förknippas med dystopiska perspektiv om att landet följer andra stormakters nedgång och fall, den så kallade *decline*-debatten. Det är dock tveksamt om den okonventionella utvinningen på egen hand utgör en tillräcklig ekonomisk injektion som kan vända framtidsutsikterna för USA som supermakt, från en nedgång av minskat globalt inflytande.

Ett eventuellt energiberoende där landet både exporterar mer gas och kanske även olja än landet importerar är möjlig. Men det är högst osannolikt att ett energiberoende blir liktydigt med en framtida amerikansk statskapitalistisk

¹⁰³ Keith Crane, m.fl., (2009), ss. xv och 63, 71-75.

¹⁰⁴ Luft, "United States: A Shackled Superpower", i Luft och Korin (2009), s. 147.

¹⁰⁵ Klare, (2005), s. 7.

isolationism. Olika amerikanska näringslivsintressen kan dock komma att stå emot varandra. Men de vill alla producera något och sannolikt även exportera. Antingen kommer USA att underlätta export av energi i en stor omfattning eller så kommer landet att prioritera export av mer varor, vars tillverkning gynnas av billig amerikansk energi.

Energiberoende handlar inte om säkerhetspolitisk avskärmning, vilket är en ofta förekommande missuppfattning. Den fyra decennier gamla målsättningen om energiberoende handlar om att åter göra USA till ett mindre importberoende land, som inte kan utsättas för säkerhetspolitisk påverkan exempelvis med hjälp av ett så kallat oljevapen som 1973, där oljeimporten ströps av en kartell av exportländer. USA:s inriktning mot energiberoende under tidigt sjuttioal innebar inte att landet skulle vända sig från globalt engagemang. Inriktningen handlade om att göra landet mindre beroende av oljeimport så att landet på sikt skulle kunna återta sitt förutvarande säkerhetspolitiska manöverutrymme. Begreppet hör inte samman med isolationism utan hör till en kontext där USA istället agerar helt i enlighet med landets multilaterala agerande under efterkrigstiden. Begreppet är således samtida med att USA engagerar sig för upprättandet av en internationell energimyndighet och internationella energiavtal, som ska tillvarata oljekonsumenters intressen. Det kan ses som en fortsatt utveckling av den världsordning som USA var med om att upprätta efter det andra världskriget och som inkluderar internationella organisationer som Nato, den Internationella valutafonden och den Internationella energimyndigheten.

För USA är ekonomisk tillväxt globalt väsentligt då det anses gynna landet. Global ekonomisk tillväxt är därmed även viktigt för amerikansk energisäkerhet. Ekonomi är länken mellan säkerhetspolitik och energi. Det ligger i USA:s intresse att se ett fritt flöde av energi, och framförallt olja, till internationella marknader då det gynnar global ekonomisk tillväxt och det internationella system som landet vill säkerställa. USA främjar den högsta möjliga graden av marknadsprissättning – som är möjlig, bland annat med hänsyn till landets egen säkerhet – och vill därför motverka att regionala stormakter dominerar regioner som är viktiga för flödet av olja till marknaden, såsom Persiska viken. Även en viktig del av världens LNG kommer från den regionen. USA har dessutom verkat för diversifiering och velat se en ökad utvinning av energi i flera delar av världen. Men USA är inte intresserat av att säkra ett amerikanskt ägande eller en fysisk kontroll över energikällor. Sammanfattat innebär amerikansk energisäkerhet ett stabilt och prisvärt flöde av energi till marknaden och därifrån till USA och landets allierade samt partner.

Amerikanska konsumenter är väldigt ekonomiskt och därmed politiskt känsliga för oljepriset på grund av bensinens betydelse för bilismen. Men hushållen har ännu inte visat sig lika känsliga för förändringar i gaspriset – som är viktigt för bland annat uppvärmning och elproduktion. Om gasen skulle förädlas till drivmedel för fordon i en större omfattning – exempelvis på grund av ett högt

oljepris – och en gemensam utjämnad prissättning skulle uppstå för bensen och det gasbaserade alternativet skulle gas kunna vara en verkligt viktig förändringsfaktor, en så kallad *game changer*. Det skulle minska USA:s oljeberoende. Ett beroende som finns oavsett om USA importerar oljan eller ej, på grund av att den amerikanska transportsektorn i stor utsträckning drivs med bränslen utvunna ur olja. Då skulle landet bli mindre beroende av det internationella oljepriset.

En negativ *game changer* för okonventionell utvinning vore en större olycka eller påtaglig hälsorisk till följd av den okonventionella utvinningen. Det mest kända problemet är riskerna med de kemikalier som använts vid *fracking*. Det finns en debatt om att utsläppen av växthusgaser från okonventionell gasutvinning är större än vad man tidigare bedömt och att det därtill finns risker för seismisk aktivitet. Dessutom är den stora vattenförbrukningen vid utvinning kritiserad. Dessutom tillåter inte alla delstater utvinning. Sannolikt kommer regelverk och teknik att förbättras och utvinningen att fortgå. De amerikanska satsningarna på okonventionell utvinning attraherar dock investeringar till förfång för forskning om alternativa energikällor, vilket kanske kan drabba internationella miljö- och klimatansträngningar och innovation samt spridning av mer miljövänliga energikällor.

Den amerikanska försvarsmakten är inte direkt delaktig i den amerikanska energirevolutionen. Försvarsbudgeten kommer emellertid att kunna dra nytta av att den amerikanska statskassan får ett tillskott då mer energi produceras och beskattas i USA, istället för att importeras. Den amerikanska försvarsmakten kan likväl peka på att kostnaderna för flödessäkerhet för olja är höga. Flödessäkerheten är ett amerikanskt åtagande som gynnar allierade och partner som inte själva behöver bekosta skyddet av denna del av sin importerade energi, och då främst olja. En studie visar att 12-15 procent av försvarsbudgeten skulle kunna sparas in om USA inte tog på sig ansvaret för att skydda flödet av olja från Persiska viken.

4 Förändrade säkerhetspolitiska relationer

Kapitlet redogör för hur den omfattande utvinningen av okonventionell gas och olja kan påverka amerikansk säkerhetspolitik. Dessutom listas vilka säkerhetspolitiska åtgärder som den så kallade energirevolutionen möjliggör. Kapitlet analyserar även hur utvinningen av okonventionell olja och gas kan påverka: (a) USA:s hållning avseende Mellanöstern, och i synnerhet landets omfattande militära närvaro i Persiska viken; (b) USA:s agerande avseende transatlantiska relationer både mot bakgrund av Ukrainakrisen och ett transatlantiskt frihandelsavtal – som TTIP; (c) relationerna till Asien och i synnerhet USA:s geopolitiska konkurrent Kina.

4.1 Energirevolutionen och geopolitisk förändring

4.1.1 Inledning

Världspris, amerikansk politik och globala förväntningar innebär geopolitisk förändring

Utvinningen av okonventionell gas och olja i USA kommer att få geopolitiska konsekvenser av tre skäl. För det första kan både internationella priser på och handelsströmmar av gas respektive olja komma att påverkas. Därmed förändras den ekonomiska interdependensen mellan olika länder och regioner i världen. Det följer av att USA importerar mindre och utvinmer mer av dessa energikällor. Internationell energihandel kommer att påverkas ännu mer om USA förvandlas till en gas- och eventuell oljeexportör. Emellertid bidrar utvinningen av okonventionell energi till två olika händelseförlopp, ett som handlar om gas och ett som rör olja. Utvecklingen och utvinningen av okonventionell gas, *shale gas*, till skillnad från olja, *tight oil*, är redan omfattande. Därmed är en amerikansk nettoexport av gas en reell möjlighet inom en snar framtid, som diskuterats i kapitel 2. Det kan göra energi till en politisk fråga i kommande val, såsom presidentvalet 2016. Debatten kan komma att gälla fördelarna och nackdelarna med *fracking* och om USA ska underlätta för export av gas men även av råolja. Under rådande förutsättningar dröjer en nettoexport av olja – om den överhuvudtaget inträffar – ännu upp till två decennier, men med tekniska landvinningar skulle det kunna ske tidigare.

För det andra, eftersom amerikansk säkerhetspolitik påverkas av att USA blir mindre importberoende av olja och gas får den amerikanska energirevolutionen internationella följdverkningar. Av detta följer sannolikt inte en omvärdering av

den grundläggande amerikanska synen på värdet av globalt engagemang som varit rådande sedan andra världskriget. Sedan dess har USA:s energiberoende av omvärlden växlat,¹ och både varit begränsat som under femtiotalet och mycket högt som under sjuttioalet och som för knappt ett decennium sedan, utan att landets grundläggande syn på energisäkerhet förändrats. Vad som förändras när landet blir mindre importberoende är att USA:s säkerhetspolitiska manöverutrymme ökar.

För det tredje påverkas geopolitiska förhållanden hittills i hög grad av länders förhoppningar och farhågor, avseende den amerikanska energirevolutionen. Vissa bedömare menar till och med att USA är på väg att bli ett ledande land på energiområdet. En del bedömare menar att USA kan bli en energisupermakt, jämförbar med Ryssland och Saudiarabien.² Sannolikt innebär det att USA får ett ökat internationellt inflytande eftersom landets ställning stärks tack vare utvecklingen på energiområdet. Det kan även innebära att landets inflytande ökar i kraft av landets framtida exportmöjligheter av energi. Men det är ytterst osannolikt att det innebär att amerikanska säkerhetspolitiska prioriteringar kommer att påminna om de som Ryssland respektive Saudiarabien har, för vilka energifrågor står i förgrunden i relationen till omvärlden. Med fortsatt global tillväxt förväntas världens energianvändning öka med mer än 50 % mellan 2010 och 2040. Emellertid förväntas USA inte stå för denna ökning. Tillväxtländer som Indien och Kina förväntas i hög grad bidra till den ökade energikonsumtionen.³ Under dessa förhållanden kan den okonventionella energiutvinningen komma att stärka USA:s globala ställning gentemot andra stormakter även när världen blir alltmer multipolär.

Sammanfattning: Möjligen är USA på väg att bli en energisupermakt, där landet får ett ökat internationellt inflytande tack vare sin egen stärkta ställning på energiområdet. Emellertid, följer redan geopolitiska förändringar i kölvattnet på den okonventionella utvinningen, mest konkret på grund av förändrade handelsströmmar av gas och olja globalt, men även till följd av olika länders förväntningar och farhågor.

4.1.2 Den okonventionella utvinningens geopolitiska följder

USA fortsatt internationellt engagerat men energirevolutionen medför nya utmaningar

Den amerikanska ekonomin kommer även i framtiden att påverkas av världsmarknadspriset på olja och därmed kommer USA fortsatt att vara internationellt engagerat. När det gäller amerikansk energisäkerhet kommer

¹ Chanis, (2012), s. 25.

² Blackwill och O'Sullivan, (2014).

³ Sieminski, (2013), ss. 2 och 5.

ekonomiska överväganden, såsom världsmarknadspriset på olja, sannolikt att förbli en central länk mellan energi och säkerhetspolitik. USA vill som under de senaste sjuttio åren se energiflöden som gynnar världsekonomin och därigenom den amerikanska ekonomin. På så sätt stärks landets ställning globalt. USA:s minskade importberoende innebär dessutom en avsevärd förskjutning av styrkeförhållandena från länder som exporterar energi till förmån för USA. Inom ramen för traditionell amerikansk energisäkerhet ökar därmed möjligheterna för amerikansk säkerhetspolitik.

Därtill har USA ett försprång i okonventionell utvinning. Teoretiskt sett är världen full av okonventionella resurser. Tre fjärdedelar av både okonventionella gas- och oljefyndigheter uppskattas ligga utanför USA. Men dessa källor är inte nödvändigtvis ekonomiskt lönsamma att utvinna på alla platser, bland annat på grund av svårare geologiska förutsättningar än i USA.⁴ Utvinningen av okonventionell gas förväntas dock öka i Kina, Kanada och på flera andra platser i världen fram till 2035.⁵ Men de för okonventionell utvinning gynnsamma omständigheterna i USA av statliga förutsättningar, med tydlig äganderätt, privata initiativ och finansiering, samt ny teknik kan inte med lätthet återskapas i alla delar av världen.⁶ USA kan dock vara berett att bistå andra länder med geologisk utforskning av okonventionella fyndigheter.⁷

En utmaning, med anknytning till geopolitisk förändring och särskilt om USA vill behålla sitt försprång, är spionage på energiområdet. Antagligen bedriver en del länder industrispionage mot amerikanska företag för att tillskansa sig tekniken för okonventionell utvinning.⁸ Men om tekniken sprids kanske det bidrar till ökad energiutvinning, vilket kan gagna USA såtillvida att det stärker den globala ekonomiska tillväxten.

Inom den okonventionella energiutvinningen är företagen ofta små och kanske därmed mer sårbara för spionage från såväl konkurrenter som andra länder eller deras företag. Dessutom präglas branschen av en öppen kultur hos de ingenjörer som verkat för okonventionell utvinning.⁹ Energibranschen är även sårbar för cyberattacker och cyberspionage. Exempelvis tros ryska hackare ha tagit sig in i

⁴ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och Elizabeth Rosenberg, *Energy Rush – Shale Production and U.S. National Security*, Center for a New American Security, februari (2014), s.11, som refererar till EIA. Se EIA, *Technically Recoverable Shale Oil and Shale Gas Resources: An Assessment of 137 Shale Formations in 41 Countries Outside the United States, Analysis & Projections*, 10 juni (2013), <http://www.eia.gov/analysis/studies/worldshalegas/>.

⁵ Bo Diczfalusy (Näringsdepartementet), *World Energy Outlook 2013*. power point presentation, *Network Oil and Gas*, 6 februari (2014). Den totala utvinningen av gas, där konventionell gas inkluderas, förväntas likaså öka i Ryssland men först under den senare hälften av samma tidsperiod från 2020 fram till 2035. Akinci, (2014), s. 7.

⁶ Blackwill och O'Sullivan, (2014) och Gold, *The Boom*, (2014), ss. 306-307.

⁷ Blackwill och O'Sullivan, (2014), och Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁸ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁹ Gold, *the Boom*, (2014), ss. 126-127, 150 och 153.

olja- och gasbolag i väst. Syftet förefaller ha varit industrispionage.¹⁰ Intrång som detta blir måhända allvarligare när amerikansk energiexport av LNG-export blir omfattande. Infrastruktur för LNG är kostsam och kommer dessutom att bestå av ett fåtal särskilda anläggningar för utskoppning av LNG. Med hjälp av sitt nya Cyberkommando förbereder USA ett försvar av landets kritiska infrastruktur, såsom energi.¹¹ Hackerattacken visar att energisäkerhet har en cyberdimension.

Sammanfattning: Ett minskat amerikanskt importberoende ger landet ökat säkerhetspolitiskt svängrum och nya möjligheter. Men att vara ledande på okonventionell utvinningen medför risk för industrispionage mot USA och amerikanska företag, men pekar också på risker för LNG-anläggningar för export.

4.1.3 Lista över nya möjligheter för USA

Energirevolutionen möjliggör nya säkerhetspolitiska åtgärder

Landets minskade importberoende av energi och ökade energiutvinning genererar redan möjligheter till nya amerikanska säkerhetspolitiska prioriteringar och åtgärder. Utvinningen av okonventionell gas och olja innebär också att USA får fler säkerhetspolitiska verktyg – men flera av dem medför säkerhetspolitiska risker. Dessa nya säkerhetspolitiska verktyg inkluderar alltifrån en aktivistisk säkerhetspolitik som stödjer sig på USA:s nya tillgångar på energiområdet till att mer långsiktigt verka för lägre energipriser, men de är inte alla nödvändigtvis lämpliga eller utan risk vare sig för USA eller för dess allierade. Åtgärder kan exempelvis få politiska kostnader internt i USA om inkomsterna inom gas- eller oljebranschen drabbas till följd av låga priser.

Nedan följer ett antal idéer som är hämtade ur debatten om vilka möjligheter som den okonventionella utvinningen erbjuder USA. Några av idéerna har utvecklats utifrån debatten och vissa har spetsats till. Listan nedan är inte uttömmande och har inte en specifik rangordning. Den inkluderar såväl mindre dramatiska möjligheter som mer ambitiösa åtgärder. Det är inte säkert att åtgärderna nedan är möjliga att genomföra, men det är viktigt att notera förekomsten av vidlyftiga idéer som på sikt kan få fotfäste i policydokument. Men som ofta i säkerhetspolitiken är effekten av en åtgärd beroende av sammanhanget i vilken den genomförs. Sammanhanget påverkar också i vilken utsträckning åtgärden ses som kontroversiell.

¹⁰ Nicole Perloth, "Energy Sector Faces Attacks From Hackers in Russia", the International New York Times, 30 juni (2014).

¹¹ Yergin, (2012), ss. 280-281.

1) Okonventionell utvinning som stötdämpare för diplomatiska åtgärder.

Tack vare ökad amerikansk oljeutvinning kan USA kanske kompensera för bortfall av olja från länder mot vilka USA med flera genomför sanktioner, utan att oljepriset stiger. Några bedömare hävdar att den ökade tillgången på okonventionell olja i USA underlättat för landet att driva igenom ekonomiska sanktioner mot oljeexport från Iran trots att det inte fanns ett överskott av olja på marknaden.¹² Men i vilken utsträckning denna slags omständigheter lånar sig till att kontrolleras av säkerhetspolitiskt beslutsfattande eller om diplomatiska åtgärder utgår från fördelaktiga omständigheter är oklart.

2) USA kan hjälpa andra att hjälpa sig själva.

USA skulle kunna välja att utveckla möjligheterna att bistå med teknisk expertis för att hjälpa allierade och partner, men även andra utvalda länder med deras okonventionella utvinning. På så sätt skulle ett land som Ukraina kunna minska sitt beroende av importerad gas hävdar en del bedömare. Det amerikanska utrikesdepartementet har två projekt för assistans avseende energi. Sådana ansträngningar skulle kunna infogas i bredare säkerhetspolitiska ansträngningar.¹³

3) USA skulle kunna stödja andra länder vid geopolitiska kriser.

En del bedömare menar att USA exempelvis skulle kunna bistå både Nato-allierade och andra allierade genom gasexport.¹⁴ Mot bakgrund av sin egen ökade oljeutvinning skulle USA kunna använda sin strategiska oljereserv för att ge riktad stöd till allierade i händelse av en geopolitisk kris, såsom att underlätta för Japan ifall dess import skulle förhindras av Kina.¹⁵ Den strategiska oljereserven är dock avsedd som en slags försäkring i händelse av kris som ska inriktas multilateralt av IEA.¹⁶

¹² Blackwill och O'Sullivan, (2014).

¹³ Blackwill och O'Sullivan, (2014).

¹⁴ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁵ Rosenberg, (2014), s. 30. Se även Se David G. Victor och Sarah Eskreis-Winkler, "In the Tank – Making the Most of Strategic Oil Reserves", *Foreign Affairs*, Vol. 87, Issue 4, juli/augusti (2008).

¹⁶ Yergin, (2012), ss. 274-275. Hittills har det skett tre gånger, 1991 under det första Gulfkriget, 2005 efter stormen Katrina och 2011 när Libyens regim föll.

4) USA skulle kunna säkra sina egna behov vid geopolitiska kriser.

Eventuell amerikansk oljeexport skulle sannolikt öka utvinningen av olja i USA. I händelse av en geopolitisk kris med avbrutna flöden av olja kan de inhemska tillgångarna tillfälligt användas för att säkerställa landets inhemska behov. Om det utgör ett ensidigt agerande skulle det dock skada relationerna med handelspartner,¹⁷ i exempelvis Europa, som istället sannolikt förväntar sig att IEA ska koordinera användningen av medlemmarnas oljelager.

5) USA skulle kunna utnyttja ett amerikanskt oljevapen.

En radikal åtgärd vore att använda USA:s nya resurser som ett oljevapen. Ett minskat oljeimportberoende kan ge ökat spelrum för sådana vidlyftiga idéer. Ett fåtal förespråkare argumenterar för att använda USA:s strategiska oljereserv i säkerhetspolitiska syften som att genomföra säkerhetspolitiska markeringar gentemot stater som är beroende av oljeexport. Enligt ett sådant resonemang skulle USA, som svar på händelseutvecklingen i Ukraina 2014, kunna pressa oljepriset och reducera Rysslands oljeinkomster genom att släppa ut oljereserven på marknaden i ett försök att vålla Ryssland ekonomisk skada.¹⁸ Men allt agerande har en baksida, och det finns en risk att inhemska oljeproducenter skulle drabbas av lägre priser.

6) USA skulle kunna underminera OPEC.

En amerikansk råoljeexport skulle kunna bidra till att stärka marknadsprissättningen på olja och motverka OPEC:s inflytande på oljepriset. De som förordar en starkt marknadsprissättning av både olja, och så långt som möjligt gas, skulle kunna verka för ökad okonventionell energiutvinning i fler delar av världen, exempelvis genom amerikanskt stöd för en sådan utvinning.¹⁹ Marknadspriset på olja kan dock komma att sjunka och underminera OPEC utan en aktivistisk amerikansk utrikespolitik som syftar till att få ned oljepriset.

7) USA skulle kunna försöka underminera en del auktoritära stater.

USA skulle kunna försöka att aktivt verka för ett lägre marknadspris för att underminera auktoritära stater som är beroende av sin energiexport. Men det är bara ett sätt att underminera stater. Dessutom skulle det kunna drabba inhemska producenter. Därtill är okonventionell olja dyrare att producera än en hel del

¹⁷ Clayton, (2013).

¹⁸ Philip K. Verleger, Jr., "Hit Putin Where It Hurts – Sell the Strategic Petroleum Reserve", the Energy Realist, the International Economy, vinter, (2014), ss. 8-9.

¹⁹ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

annan olja.²⁰ Auktoritära stater, som Ryssland och Iran, är beroende av ett högt oljepris för att betala för välfärd och köpa sig fria från opposition,²¹ och därmed vidmakthålla intern politisk stabilitet. Genom egen export eller att exempelvis fortsatt säkerställa en global flödesäkerhet från fler nya okonventionella oljekällor på nya platser i världen skulle USA underlätta för att ökad utvinning får ett genomslag i ett lägre oljepris.

Till USA närliggande länder, såsom Saudiarabien, är också beroende av ett högt oljepris och det skulle kunna visa sig mycket svårt att verka för ett oljepris som är tillräckligt högt för att gynna exportländer som står USA nära men som är tillräckligt lågt för att underminera stater, såsom Iran, som står långt från USA. Emellertid, är det enligt vissa framträdande bedömare, möjligt för Saudiarabien att acceptera ett lägre oljepris. Visserligen behöver Saudiarabien ett relativt högt oljepris för sin statsbudget, men landets statsfinanser klarar ett lägre oljepris då landet inte har någon extern statskuld, utländska tillgångar, och inte behöver en balanserad budget.²² Detta skulle kunna ge förutsättningarna för samverkan mellan USA och Saudiarabien att pressa ned oljepriset så pass mycket att det skulle vara skadligt för Irans statsfinanser, men fortfarande acceptabelt för Saudiarabien och för okonventionell amerikansk oljeutvinning, uppskattningsvis på en nivå runt 80 dollar fatet. Denna slags idéer kan på sikt utvecklas vidare av amerikanska tankesmedjor eller myndigheter som beräknar huruvida sådana uppslag är politiskt och ekonomiskt möjliga att genomföra.

Både energirevolutionen och ny amerikansk policy medför nya risker

Okonventionell utvinning bidrar till amerikanska förutsättningar för att exportera olja, men en sådan export förutsätter att amerikansk lagstiftning ändras och tillåter en råoljeexport. OPEC:s betydelse har indikerat att oljemarknaden är bra bit från en perfekt marknad. Förespråkare för att åter tillåta amerikansk råoljeexport menar likväl att det skulle vara ett tydligt ställningstagande som skulle understryka USA:s handelsorienterade hållning.²³

Amerikanska försök att aktivt manipulera marknadspriset på olja för rent säkerhetspolitiska syften, såsom att sänka det, framför att exempelvis försöka sätta ett tak på oljepriset, en maximal prisnivå, för en fungerande oljehandel skulle medföra risker. Det skulle kunna förorsaka väsentliga och oavsiktliga problem för många oljeexporterande länder och USA:s eget internationella inflytande. Om USA:s ömsesidiga ekonomiska beroende med oljeexporterande länder minskar, till följd av en reducerad amerikansk oljeimport, skulle

²⁰ Bjarne Schieldrop (SEB), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

²¹ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

²² Bassam Fattouh (Oxford Institute for Energy Studies), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

²³ Clayton, (2013).

förståelsen för varandras övriga intressen bli mindre. USA skulle erhålla mindre stöd för andra säkerhetspolitiska åtgärder, exempelvis för mellanstatliga överenskommelser i Mellanöstern. Ifall USA inte längre vore en viktig kund för OPEC skulle ännu flera av OPEC:s medlemmar sannolikt vara mindre benägna att ta hänsyn till amerikanska säkerhetspolitiska ansträngningar.²⁴ Emellertid kan detta vara en utveckling som USA och OPEC går till mötes på grund av hur marknaden utvecklas och utan att USA genomför några säkerhetspolitiska ansträngningar.

Ett lägre oljepris kan bidra till att exportländer drabbas av interna konflikter, vilket eventuellt kan underlätta för uppkomsten av terrorism.²⁵ Ett lägre pris skulle kunna förorsakas av ökad tillgång på okonventionell olja.²⁶ Okonventionell utvinning bidrar således möjligen indirekt till problem för traditionella exportörer. Men okonventionell utvinning i sig föranleder inte resurskrig mellan eller inom stater eftersom de ofta beror på andra försvårande omständigheter.²⁷ Ett ökat utbud av energi kan dock minska importländers oro för sin energisäkerhet, och i synnerhet sin försörjning. Därmed kan risken för kamp om resurser, exempelvis med statskapitalistiska medel, komma att minska.

Det finns dock experter som menar att stora svängningar i oljepriset kan vara en orsak till att länder återgår till en högre grad av auktoritärt styre.²⁸ Men även icke-auktoritära länder som brottas med inrikespolitiska utmaningar, såsom Mexiko, är känsliga för ett lägre oljepris.²⁹ Dessutom finns det risk för att kraftigt svängande priser, prisvolatilitet, riskerar att underblåsa politiska utmaningar för de länder som genomgått en politisk omvälvning, såsom den arabiska våren.³⁰

Den amerikanska energirevolutionen medför utmaningar för oljeexporterande utvecklingsländer exempelvis i Afrika som behöver söka nya marknader för sin olja. Nigeria, Angola, Libyen och Algeriet exporterade nästan en fjärdedel av sin olja till USA 2008 innan energirevolutionen. 2013 hade exporten till USA sjunkit till mindre än en tiondel.³¹ Samtidigt attraherar den okonventionella utvinningen

²⁴ Gregory D. Miller, "The Security Costs of Energy Independence", the Washington Quarterly, april (2010), ss. 107-109.

²⁵ Miller, (2010), ss. 107-109, 115, 117.

²⁶ Miller, (2010), s. 115.

²⁷ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

²⁸ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

²⁹ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014. Oljeländerna i Perisiska är beroende viken behöver nå ett fiscal break even för att kunna finansiera sina kostnader, balansera budgeten. Exempelvis har Saudiarabiens *break even* pris stigit till runt 90 \$ fatet. Men detta är fortfarande ett lägre pris än det Iran behöver på 150 \$ fatet, se även Blackwill och O'Sullivan, (2014).

³⁰ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

³¹ Rosenberg, (2014), s. 15.

i USA investeringar som annars möjligen gagnat utvinning i mer riskfyllda delar av världen.³²

Okonventionell oljeutvinning leder sannolikt till ett fortsatt amerikanskt engagemang för att det ska finnas ett världsmarknadspris på olja, inte minst eftersom en eventuell export skulle ge USA inkomster. Likväl, ifrågasätts i en del länder, bland annat i Persiska viken, USA:s traditionella engagemang för global energiförsörjning. Vissa bedömare pekar dessutom på att landet ensamt bär kostnaderna för den globala flödessäkerheten för olja.³³ Ett sådant synsätt kan få ett större genomslag exempelvis om USA drabbas av väsentliga motgångar som underminerar väljarkårens stöd för landets internationella åtaganden. Sannolikt kommer dock USA vara mer benäget att vidmakthålla sin ledande stormaktsposition och globala intressen, i enlighet med landets traditionella energisäkerhet. USA avser sannolikt att även fortsättningsvis värna allierades intressen genom att säkerställa flödet av både olja och gas till marknaden snarare än att äventyra den internationella ordning som landet har varit med om att bygga upp under decennier.

Sammanfattning: Både med eller utan nya amerikanska säkerhetspolitiska åtgärder innebär den okonventionella utvinningen i USA utmaningar för gas- och oljeexporterande stater och i synnerhet för utvecklingsländer och auktoritära stater. Även om nya handelsmönster medför lättnader för amerikanska allierade kan de även innebära slitningar internationellt för utvecklingsländer som tillika är energiexportörer.

Amerikansk energiexport och energisäkerhet

Okonventionell gasutvinning bidrar starkt till USA:s möjligheter att kunna exportera gas. Med en LNG-export kommer säkerhetspolitiska resonemang om gas för USA:s del mer att påminna om hanteringen av olja. Exempelvis finns det en risk för att infrastruktur för LNG eller LNG-export till havs drabbas av terrorism.

Både de geopolitiska fördelarna och de ekonomiska fördelarna för USA med LNG-export är omdiskuterade.³⁴ Många förespråkare för export kan peka på att säkerhetspolitiska överväganden liksom handelsargument talar för en amerikansk gasexport. Utan frihandelsavtal med USA krävs dock licenser för export, även till formellt allierade.³⁵ Oavsett vart LNG exporteras bidrar den till att ge amerikanska allierade och partner fler möjligheter till diversifiering, så att de kan

³² Ladislav, Leed och Walton (2014), ss. 7-8, och 27, och Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

³³ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

³⁴ Gwynne Taraska, "U.S. Liquefied Natural Gas Exports – A Primer on the Process and the Debate", Center for American Progress, 5 november (2013).

³⁵ Keith Johnson, (2014).

köpa gas från fler exportörer. Det blir därmed svårare för andra energiexportörer att använda gas som ett politiskt verktyg, såsom ett gasvapen, för att påverka importberoende länder.³⁶ Dessutom undergräver mer LNG på marknaden oljeprisindexeringen av gas.³⁷ Oljeindexeringen har gynnat länder som framförallt är energiexportörer, såsom Ryssland.

Det finns dock en livaktig debatt kring för- och nackdelarna med export. De mer tveksamma befarar att hushållen kan bli lidande om LNG-export leder till höjda inhemska gaspriser. På sikt kan den inhemska gasmarknaden i högre grad komma att påverkas av prisförändringar på gas i andra delar av världen,³⁸ vilket är på gott och ont beroende på hur höga framtida internationella priser blir. Hittills har Obama-administrationen följt den traditionella amerikanska hållningen avseende energisäkerhet och låtit kommersiella intressen råda.³⁹ För administrationen har landets ekonomiska återhämtning hittills varit prioriterad framför ett säkerhetspolitiskt stöd, till allierade och partner, i form av riktad energiexport.⁴⁰ Denna hållning ligger i linje med det grundläggande amerikanska förhållningsättet till energisäkerhet. Det handlar om att främja marknadskrafter, eftersom de i slutändan gynnar amerikanska globala intressen som att stärka det handelsorienterade internationella systemet.

Icke desto mindre finns det en del experter som menar att det inte finns någon strategisk inriktning från administrationen för att säkerhetspolitiskt utnyttja boomen av okonventionell utvinning.⁴¹ Sådana kritiker vill gärna se en aktivistisk säkerhetspolitik. En del bedömare menar att USA borde främja licenser för LNG-export till allierade som utsätts för otillbörlig påverkan av exempelvis Ryssland.⁴² Denna slags synpunkter framförs ofta av republikaner men det finns gehör på båda sidorna i den amerikanska kongressen för behovet att stödja allierades energisäkerhet.⁴³ Icke desto mindre förefaller det vara amerikanska företag som tillsammans med företag i länder som saknar frihandelsavtal med USA, såsom Spanien och Storbritannien, som går i bräschen för långvariga kontrakt för LNG-export från USA.⁴⁴ Det pekar mot att destinationen för amerikansk LNG sannolikt även fortsättningsvis är en kommersiell fråga.⁴⁵

³⁶ Cunningham, (2013), ss. 1 och 5.

³⁷ Cunningham, (2013), s. 7.

³⁸ Taraska, (2013).

³⁹ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁴⁰ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och reflektioner efter möte, U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

⁴¹ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁴² Blackwill och O'Sullivan, (2014).

⁴³ Cunningham, (2013), s. 5.

⁴⁴ Taraska, (2013). Även ett indiskt företag är med i detta skede av amerikansk LNG-export.

⁴⁵ Föredrag, *the Atlantic Council*, (2014).

På några års sikt skulle USA möjligen kunna bli en lika betydande aktör på LNG-marknaden som Qatar.⁴⁶ Det är mer tveksamt om USA kan bli en global *swing state* på LNG-marknaden. Men landet kan bidra till att pressa den internationella prissättningen på gas, vilket skulle gynna allierade och kanske i förlängningen även de amerikanska hushållen. De framtida priserna är dock svåra att bedöma, särskilt då det saknas ett världsmarknadspris på gas, vilket diskuterats i kapitel 2. Exempelvis är priset på LNG högre i Asien än i Europa,⁴⁷ och lönsamheten sannolikt högre, även om transporter till Asien blir dyrare, på grund av avståndet dit, än till Europa.⁴⁸ Med alltför låga priser kan lönsamheten bli alltför låg för att en LNG-export ska komma till stånd. Bristen på lönsamhet kan också orsaka att investeringar för infrastruktur för LNG-export uteblir. Om USA på sikt skulle verka för ett mer enhetligt världsmarknadspris på gas, eller för förbättrad handel på en regional marknad, såsom i Asien, mellan olika utbud av gas, en regional spotmarknad, vore det i linje med USA:s inställning till energisäkerhet.

Kritiker menar dock att administrationen varit långsam med att dela ut licenser för export och tillstånd för byggandet av exportfaciliteter.⁴⁹ De direkta möjligheterna att påverka gasexporten ligger hos administrationen, via det amerikanska energidepartementet, och inte hos kongressen.⁵⁰ Administrationen menar dock att det är företagen som exporterar inte den amerikanska statsledningen och att den har förenklat reglerna för stora och seriösa exportörer att få exportlicenser, men än så länge är det inte så många som kvalat in på nämnda kriterier.⁵¹

Emellertid befarar en del bedömare att USA kommer på efterkälken globalt avseende LNG-export, såsom till Asien, och att landet riskerar att förlora marknadsandelar till länder som visat sig snabbare med sin LNG-export. Exempelvis är Australien på väg att bli en betydande LNG-exportör.⁵² LNG-exporten måste inte bara konkurrera med inhemsk förbrukning utan även med gasexport via rörledningar till Mexiko och Kanada som är frihandelspartner.⁵³

⁴⁶ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och reflektioner efter möte, U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

⁴⁷ Se exempelvis Ratner och Parfomak, m.fl., (2013), s. 8, och . EIA, "Global natural gas prices vary considerably".

⁴⁸ Taraksa, (2013).

⁴⁹ Keith Johnson, (2014).

⁵⁰ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁵¹ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och reflektioner efter möte, U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

⁵² Föredrag, *the Atlantic Council*, (2014).

⁵³ Ratner och Parfomak, m.fl., (2013), s. 10.

Vissa bedömare menar att Kanada och USA redan håller på att integreras till en energimarknad.⁵⁴

Att den motsatta ståndpunkten, en slags neo-isolationism med ett USA som inte engagerar sig säkerhetspolitiskt i omvärlden, får ett utbrett politiskt fotfäste anses alltfjämt låg.⁵⁵ Bland annat talar det fortsatt starka intresset för gasexport, och kanske på sikt oljeexport, emot isolationism.

Sammanfattning: Obama-administrationen främjar kommersiella intressen, och inte säkerhetspolitiskt riktad export av LNG till en specifik marknad. Okonventionell utvinning bidrar till en utveckling av ökad handel med energi och energiprodukter och därmed underlättar energirevolutionen för USA:s globala engagemang.

4.2 USA:s energirevolution och Mellanöstern

4.2.1 USA:s intresse främst riktat mot Persiska viken

Det finns spekulationer om att USA på sikt överger Mellanöstern

Sedan det andra världskriget har USA haft ett engagemang för Mellanöstern, och i synnerhet för regionen kring Persiska viken. Många experter förutser att landets närvaro i denna del av världen kan påverkas av den okonventionella energiutvinningen i USA.⁵⁶ Förväntningar kan påverka den säkerhetspolitiska utvecklingen i lika hög grad som verkliga händelser. Den amerikanska energirevolutionen föranleder farhågor – inte minst bland länder i Persiska viken om det amerikanska engagemanget för Mellanöstern, och i synnerhet USA:s fortsatta närvaro i Persiska viken.⁵⁷ På samma sätt som en del kritiker betonar att amerikanska militära insatser har ett direkt samband med amerikansk oljeimport från Persiska viken antas den amerikanska energirevolutionen leda till att landet drar tillbaka sin militära närvaro från Mellanöstern.⁵⁸

Som kapitlen ovan diskuterat importerar USA inte den mesta av sin olja från Persiska viken. Däremot är USA en viktig kund för OPEC – varav flera

⁵⁴ Kommentar, *the Atlantic Council*, (2014). Men behovet av en ny rörledning som bland annat skulle underlätta för kanadensisk utvinning och export av oljesand till USA är omdebatterad, då oljesand anses ha en stor miljö- och klimatpåverkan. Se Juliet Eilperin, “The Keystone XL Pipeline and its politics, explained”, *the Washington Post*, 4 februari (2014).

⁵⁵ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁵⁶ Se exempelvis John Rydqvist, Erika Holmquist, Karlis Neretnieks, Bengt-Göran Bergstrand, *Västra Stilla havet- Säkerhetspolitiska trender på tio års sikt*, FOI, (2014).

⁵⁷ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁵⁸ Se Blackwill och O’Sullivan, (2014), och Rydqvist, Holmquist, Neretnieks, Bergstrand, (2014), s 23.

medlemmar återfinns i Mellanöstern.⁵⁹ Vad som gör regionen viktig ur ett energisäkerhetsperspektiv för USA är hur världsmarknadspriset på olja påverkas. Saudiarbien är det enda enskilda land som skyndsamt kan påverka världsmarknadspriset på olja genom att utvinna och exportera mer eller mindre olja. Landet är därmed det enda land som är en så kallad *swing producer* av olja. Landet kan bidra till ett stabilt världsmarknadspris.⁶⁰ Men utvinningen av okonventionell olja i USA har också bidragit till ett ovanligt stabilt oljepris under de senaste tre åren.⁶¹ Det finns inte ett världsmarknadspris på gas, men en av de viktigaste globala producenterna av LNG, Qatar, återfinns i regionen.

Att USA importerar mindre energi ökar landets säkerhetspolitiska handlingsfrihet. Men landet kommer sannolikt inte att ompröva den grundläggande energisäkerheten som inbegriper ett skydd av energiflödet från Persiska viken. Det flödet är viktigt för världsekonomin och därmed indirekt för den amerikanska ekonomins utveckling. Landets energisäkerhet inkluderar att säkerställa flödet av energi till allierade och partner. Dessutom har flera andra länder ett intresse av flöde av energi från Persiska viken, både importländer som Kina och exportländer som Iran. Det bidrar till att det är viktigt att belysa vad som talar för en fortsatt amerikansk närvaro i Persiska viken och vad som talar emot, vilket görs i avsnittet nedan. När faktorerna för och emot ställs emot varandra, i en något tillspetsad form, blir det tydligt att den amerikanska närvaron berör amerikanska allierade och partner utanför regionen, vilket kan väcka besvärliga frågor om att dela på bördorna för flödessäkerhet, en form av så kallad *burden sharing*.⁶² Detta kan påverka amerikanska allierade och partners i Europa.

För och emot att USA stannar i Persiska viken

Resonemangen nedan utgår från energi som den främsta parametern. Idéerna till resonemangen är hämtade från den säkerhetspolitiska debatten. Resonemangen är något tillspetsade för att illustrera olika infallsvinklar avseende USA:s engagemang i Persiska viken.

För 1.) Mellanöstern är ett globalt intresse och därmed ett amerikanskt intresse.

USA har ett fortsatt intresse av stabilitet i världen. För att främja global stabilitet är det viktigt att beakta att många länder är energiimportörer som behöver

⁵⁹ Miller, (2010), s. 115.

⁶⁰ Blackwill och O'Sullivan, (2014).

⁶¹ Bjarne Schieldrop (SEB), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

⁶² *Burden sharing* kan även ses som en fråga för länder i Asien. Robert Manning, "The Shale Revolution and the New Geopolitics of Energy", i *New Realities – Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania, januari (2014), s. 8.

tillgång till energi från Mellanöstern. Flödet förutsätter ett amerikanskt engagemang i Mellanöstern.⁶³ USA:s säkerhetspolitiska intresse för regionen sträcker sig tillbaka till andra världskriget.⁶⁴ Genom att vidmakthålla Carterdoktrinen om att säkerställa både flödet av olja från Persiska viken, och att ingen annan stat dominerar regionen, förblir USA den mest betydande aktören i regionen.

För 2.) Fortsatt amerikansk närvaro skänker USA mer inflytande globalt framgent

Uppstår ett maktvakuum i Persiska viken kommer andra stormakter att vilja fylla det. USA vill inte att andra potentiellt rivaliserande stormakter, såsom Kina, får en militär närvaro i Persiska viken och därmed ett större inflytande i regionen och globalt.⁶⁵

Tillväxtländerns importbehov av fossila bränslen kommer att öka, exempelvis i Asien, och de kommer att importera energi från Mellanöstern.⁶⁶ Med sin närvaro i Mellanöstern förstärker USA sin globala styrkeposition då USA garanterar flödessäkerheten för olja från regionen. Det kan ge USA ökat inflytande när andra länder är beroende av det amerikanska försvarets verksamhet för sin energisäkerhet. USA:s närvaro kan vara särskilt viktig under perioder av säkerhetspolitiskt oro, särskilt om någon av de stater som är involverade i en konflikt är beroende av olje- eller gasimport från Persiska viken. USA kan kanske påverka utförseln av olja och gas från viken genom att säkerställa den, eller genom att göra motsatsen – en del bedömare skulle kanske välja att kalla den senare möjligheten för ett amerikanskt oljevapen. Med sin närvaro i Persiska viken kan USA dessutom signalera sin pålitlighet för partner och allierade i Asien.⁶⁷

För 3.) Närvaron handlar även om att värna amerikanska allierade, såsom Israel och Saudiarabien.

USA:s engagemang för Mellanöstern, inklusive Persiska viken, handlar om mer än energi. USA vill säkerställa allierades trygghet och motverka terrorism. Dessutom vill USA undvika att regionen domineras av en potentiell regional stormakt, såsom Iran.⁶⁸

⁶³ Ladislav, Leed och Walton, (2014), s. 26.

⁶⁴ Stokes och Raphael, (2010), ss 83-84.

⁶⁵ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

⁶⁶ Rosenberg, (2014), ss. 19 och 29.

⁶⁷ Christopher M. Blanchard, Saudi Arabia; Background and U.S. Relations, Congressional Research Service, 12 februari (2014), s. 1 och Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁶⁸ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014). Dessutom förelåg det en risk att Irak blir en rogue state redan innan 2014 års ökade interna sektaristiska stridigheter som involverar extrema grupper. Vissa bedömare menar till och med att det förelåg en risk på ”10-15% att Irak blir en del av Iran”.

Amerikansk närvaro i Persiska viken bidrar till USA:s förmåga att hantera ett potentiellt kärnvapenhot, mot USA, eller landets allierade, från Iran. USA:s hantering av Irans nukleära ambitioner kräver koordinering av en rad frågor och med en rad länder som inte har en närvaro i regionen,⁶⁹ vilket gör amerikansk närvaro desto viktigare. Dessutom handlar närvaron om att säkra flödet av handel, inklusive militära förnödenheter till USA:s anläggningar i regionen, samt att motverka: terrorism, kapprustning, kärnvapenspridning och en ogynnsam utveckling i Irak.⁷⁰

De ömsesidiga banden mellan USA och dess närliggande länder, som Israel och Saudiarabien, har en lång historia, men knyter även an till samtida intressen. Det är fallet med Saudiarabien, där den gemensamma historien går tillbaka till 1940-talet.⁷¹ Amerikanska beslutsfattare är även medvetna om Saudiarabiens framtida betydelse på grund av landets växande energiexport till amerikanska handelspartner i Asien.⁷²

Amerikanska allierade i Persiska viken åser inte stillasittande förändringarna på den Nordamerikanska energimarknaden. Exempelvis försöker Saudiarabien försäkra sig om sina band till USA. Bland annat importerar Saudiarabien militär utrustning från USA och USA bistår Saudiarabien med militär träning. Detta är långvariga åtaganden som det vore svårt för båda länderna att dra sig ur.⁷³ Sådana avtal har också ett symboliskt värde, men det finns även avtal med mer tydlig koppling till ländernas energirelation. Exempelvis knyter Saudiarabien upp USA som en långsiktig oljekund genom att USA förbinder sig att importera en bestämd mängd olja till raffinaderier i den amerikanska södern som ägs gemensamt av amerikanska och saudiska bolag.⁷⁴

För 4.) CENTCOM är ett amerikanskt brohuvud till Eurasien

Den amerikanska närvaron i Mellanöstern, i form av de militära resurserna under det regionala kommandot CENTCOM, ger USA ett brohuvud till Eurasien. Det underlättar för landet att motverka att något annat land kan hota USA genom att

⁶⁹ Leslie H. Gelb, *Power Rules – How common sense can rescue American foreign policy*, (2009), ss. 244-245, och 247-248.

⁷⁰ Blackwill och O'Sullivan, (2014), Gelb, (2009), s. 268, och Judith S. Yaphe, "The Greater Middle East", i Patrick M. Cronin (red.) *America's Security Role in a Changing World*, (2009), ss. 191-192, och 210

⁷¹ Stokes and Raphael, (2010), s. 87.

⁷² Blanchard, (2014), ss. 1 och 10.

⁷³ Blanchard, (2014), s. 10.

⁷⁴ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och Clifford Krauss, "Texas Refinery Is Saudi Foothold in U.S. Market", *the International New York Times*, 4 april (2013).

dominera den euroasiatiska landmassan.⁷⁵ USA har en stor amerikansk flottbas i Bahrain och, enligt uppgift, den största flygbasen utanför USA i Qatar.⁷⁶

CENTCOM har dessutom ett flertal uppgifter, som att tillsammans med koalitionsländer inom och utanför regionen motverka terrorism.⁷⁷ Dessutom inbegriper CENTCOM flödessäkerhet snäva passager, strategiska *choke points* som Suezkanalen, Bab el-Mandab och Hormuzsundet.⁷⁸ USA:s kontroll över exempelvis snäva passager gör det möjligt att blockera tillförseln av energi till Kina – förutsatt att Kina behöver den – i händelse av en storkonflikt.⁷⁹

Emot 1.) Mellanösterns betydelse på energimarknaden minskar och målsättningen är ett USA som är mindre energiberöende av Mellanöstern.

USA är på väg att bli en energisupermakt,⁸⁰ med ökat inflytande globalt i kraft av sin minskade energiimport och eventuella möjligheter till energiexport. Dessutom är Nord- och Sydamerika viktigare än Mellanöstern för USA:s energibehov.⁸¹ Därtill är flera av länderna i Mellanöstern instabila. Möjligen kommer regionens säkerhetspolitiska problem att öka när en viktig kund som USA minskar sin oljeimport.⁸² Som kund, och tillika en betydande säkerhetspolitiska aktör, uppfattas USA, av en del bedömare, som en stabiliserande faktor för regionen. En bedömare hävdar att regionens globala betydelse på sikt komma att minska och samtidigt kommer den att behöva hantera det moderna samhällets utmaningar,⁸³ men detta behöver inte längre i samma utsträckning vara USA:s problem.

Redan under Bush-administrationen förordade USA en diversifiering av energiproduktionen till bland annat Kaspiska havet och Afrika. En inriktning som förstärktes 2006 när USA:s dåvarande president sade att USA behövde minska sitt oljeberoende från instabila regioner, och särskilt Mellanöstern, innan 2025.⁸⁴ Några framträdande bedömare anser att Barack Obama såg energi som en viktigare fråga än en hälsovårdsreform innan han blev vald. Då sade även han att USA skulle göra sig oberoende av olja från Mellanöstern – till 2018.⁸⁵ Den

⁷⁵ Stokes och Raphael, (2010), s. 110. De refererar även till Zbigniew Brzezinski.

⁷⁶ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁷⁷ US Central Command, About U.S. Central Command (CENTCOM).

⁷⁸ Anthony H. Cordesman, Challenges and Opportunities in the CENTCOM AOR, power point, Center for Strategic and International Studies, 3 mars (2013), ss. 26 och 27.

⁷⁹ Se exempelvis Sam Raphael och Doug Stokes, *Energy Security*, i Alan Collins (red.), Contemporary Security Studies, Oxford University Press, (2013), s. 310.

⁸⁰ Blackwill och O'Sullivan, (2014).

⁸¹ Manning, (2014), s. 7.

⁸² Om man följer logiken i Miller, (2010), ss. 107-108, 112 och 115.

⁸³ Daniel Pipes, "A symposium of views – The Geopolitics of U.S. Energy Independence", the International Economy, sommar (2012), s. 23.

⁸⁴ Stokes and Raphael, (2010), ss. 108-109.

⁸⁵ Indyk, Lieberthal och O'Hanlon, (2012), ss. 235-236.

okonventionella utvinningen medför att den amerikanska statsledningen kan komma att överväga vilka konkreta åtgärder den vill vidta, avseende USA:s engagemang för Mellanöstern, när målsättningen om en minskad import ser ut att kunna uppfyllas.

Emot 2.) USA kan spara in på flödessäkerhet och samverka om *burden sharing*.

Den amerikanska energirevolutionen bidrar till att minska amerikansk energiimport, vilket förändrar handelsflöden. USA kommer kanske att förändra resursfördelningen mellan regionala kommandon och reducera de militära resurserna avdelade för CENTCOM. De kan istället komma att användas för annan verksamhet, såsom att säkerställa flödessäkerheten av energi från andra delar av världen.⁸⁶

Om USA upphör med att säkerställa flödessäkerheten av olja från Persiska viken är det möjligt för USA att göra stora besparingar i försvarsbudgeten.⁸⁷ Istället skulle USA kunna ställa krav på att importörer i exempelvis Ostasien, som importerar två tredjedelar av oljan som exporteras från Mellanöstern, bidrar till att säkerställa flödessäkerheten.⁸⁸

Emot 3.) Okonventionell oljeutvinning gör det möjligt att konfrontera OPEC

Det amerikanska engagemanget för Mellanöstern handlar inte om antingen-eller val. Med den ökade säkerhetspolitiska frihet som den amerikanska energirevolutionen skänker USA kan landet ta ytterligare ett steg mot att minska OPEC:s inflytande – flera av organisationens medlemmar återfinns i Mellanöstern. Vissa bedömare anser att den amerikanska energirevolutionen eventuellt kommer att ge USA möjlighet att utmana OPEC för ”kontroll över oljemarknaden”.⁸⁹ USA:s energisäkerhetsintresse är dock ett världsmarknadspris och USA kan inte bestämma det på egen hand.

Kanske är OPEC:s medlemmar i Persiska viken mer beroende av USA än USA är av dem.⁹⁰ Utvinningen av okonventionell olja i USA kan leda till ökad produktion hos vissa OPEC medlemmar för att upprätthålla sina egna inkomster framför hänsyn till organisationens bästa. Detta kan bidra till redan existerande spänningar inom organisationen. Om medlemmarna är oense undermineras

⁸⁶ Michael T. Klare, “New Trade Routes, New Conflicts?”, i *New Realities – Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania, januari (2014), ss. 17 och 18.

⁸⁷ Crane, m.fl., (2009), ss. xv och 63, 74-75.

⁸⁸ Manning, (2014), s. 8.

⁸⁹ Manning, (2014), s. 7.

⁹⁰ Miller, (2010), s. 115.

OPEC:s möjligheter att påverka oljepriset.⁹¹ Låter USA marknadskrafterna verka på oljepriset bidrar det möjligen till att reducera OPEC:s inflytande. Därmed kan USA öka sitt inflytande över de länder i Mellanöstern som då blir mer beroende av USA för att utveckla sina ekonomier och reformera sina länder.⁹²

Emot 4.) Det är bättre för USA att föregripa besvikelse än att köras iväg

USA är på väg att lämna Afghanistan, vilket kan uppfattas som en signal om att USA är på väg att lämna Persiska viken. Den amerikanska energirevolutionen förstärker en bild, som finns på vissa håll i Persiska viken, om att USA drar sig tillbaka från regionen.⁹³ För Gulfstaternas samarbetsråd, *The Cooperation Council for the Arab States of the Gulf*, the GCC – där vare sig Iran eller Irak ingår – var utvecklingen i Irak för fem år sedan ett test för den amerikanska viljan att säkerställa säkerheten i regionen.⁹⁴ Utvecklingen i Irak kanske återigen blir ett sådant test. GCC är en konsument av säkerhet.⁹⁵ Om Obama-administrationen inte ökar sina ansträngningar för att motverka farhågan – som finns hos vissa i Mellanöstern – om att USA är på väg att lämna Persiska viken, så finns det en risk att det intrycket består i Mellanöstern.⁹⁶

Inre spänningar i en rad länder i Mellanöstern kan förvärras av ett lågt oljepris som undergräver ländernas statsbudget. Detta kan leda till problem för länder som står USA nära som Saudiarabien, Irak och Bahrain.⁹⁷ Saudiarabien lider av stora spänningar som motverkas med höga utgifter i en generös statsbudget,⁹⁸ vilket kräver ett högt oljepris.⁹⁹ Samtidigt är det möjligt att oroligheter inom länderna försvårar för amerikanska allierade i Persiska viken att visa att de står nära USA,¹⁰⁰ i och med att den amerikanska närvaron inte är välkommen i alla läger. Det försvårar för en fortsatt stor militär amerikansk närvaro. Kanske föredrar USA då att reducera sin närvaro innan landet ombeds lämna regionen, och dra tillbaka sina styrkor.

⁹¹ Blackwill och O’Sullivan, (2014), och Ladislav, Leed och Walton (2014), s. 16.

⁹² Miller, (2010), s. 117. Notera att detta är en tolkning av Miller med hänsyn till energirevolutionen och inte hans ursprungliga rekommendation.

⁹³ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁹⁴ Judith S. Yaphe, “the Gulf Cooperation Council: Avoiding Risk, Seeking Opportunity”, i Patrick M. Cronin (red.) *America’s Security Role in a Changing World*. (2009), s. 199.

⁹⁵ Judith S. Yaphe, “the Gulf”, (2009), s. 199.

⁹⁶ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

⁹⁷ Blackwill och O’Sullivan, (2014).

⁹⁸ Blanchard, (2014), ss. 1, och 9-10.

⁹⁹ Blackwill och O’Sullivan, (2014). Sedan 2008 har oljepriset per fat som Saudiarabien behöver för sin budget ökat från 40 dollar fatet till 90 dollar fatet 2014.

¹⁰⁰ Ariel Cohen, “A symposium of views – The Geopolitics of U.S. Energy Independence”, *the International Economy*, sommar (2012), s. 26.

Avslutande resonemang om USA:s närvaro: Carterdoktrinen relevant av nya skäl

Flödet av energi från Persiska viken är fortsatt viktigt för världsekonomin och därmed för den amerikanska ekonomin och USA:s säkerhetspolitik. Det bidrar till att USA:s militära engagemang för regionen troligen kommer att fortsätta. Men en följd av den amerikanska energirevolutionen är att alla andra skäl för den omfattande amerikanska militära närvaron i Mellanöstern, vid sidan av flödet av energi från regionen, kommer att behöva göras tydligare. Ett exempel kan vara behovet att motverka terrorism och behovet av amerikansk samverkan med allierade i Mellanöstern. USA värnar dessutom sin ställning som regional stormakt i Persiska viken. Landet vill vara en stormakt i olika viktiga regioner i världen för att kunna utgöra en relevant och modern global supermakt. Närvaron i Mellanöstern bidrar till detta. USA fortsätter att garantera de energiflöden från Persiska viken som andra länder blir mer beroende av. Dessutom skulle USA inte tillåta att ett säkerhetspolitiskt vakuum uppstår eftersom det snabbt skulle fyllas av en annan stormakt såsom Kina.¹⁰¹

USA:s eget minskade importbehov betyder inte nödvändigtvis att landet överger Mellanöstern. Men det vidgar ramarna för hur USA kan agera i regionen. Landets blir starkare relativt andra aktörer, både enskilda länder och organisationer som OPEC. Mot bakgrund av oroligheter i Mellanöstern kan USA till och med bli en ännu mer åtråvärd allierad, hävdar vissa bedömare.¹⁰² Det gäller sannolikt särskilt när landet återhämtat sig ekonomiskt och säkerhetspolitiskt från den ekonomiska krisen och de senaste tio årens omfattande militära insatser.

En allvarlig utveckling, i detta sammanhang, vore om Saudiarabien går samma öde till mötes som USA:s tidigare främsta partner i Persiska viken, Iran, som genomgick en statsvälvning 1979. Som en del journalister påtalar har dock en Saudisk revolution varit väntad i decennier. Samma år som Shahren i Iran föll, 1979, hanterade Saudiarabien ett uppror med fransk hjälp.¹⁰³ Men bara för att den Saudiska regimen klarat sig till dags dato, är det inte säkert att den gör det framgent. Möjligen kan det kommande tronskiftet ge vid handen hur landets utveckling kan komma att se ut. Samtidigt som USA behöver Saudiarabien bland annat för saudisk energiexport till marknaden – inklusive amerikanska handelspartner – riskerar den amerikanska energirevolutionen på sikt att bidra till

¹⁰¹ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

¹⁰² Rosenberg, (2014), s. 27.

¹⁰³ Bitte Hammargren (Svenska Dagbladet), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

att Saudiarabien drabbas av fallande oljepris och eskalerande inrikespolitiska problem som följd.¹⁰⁴

Carterdoktrinen är fortfarande relevant,¹⁰⁵ enligt den amerikanska energisäkerhetens logik. Genom att säkra flödet av olja, men även gas, gynnas världsekonomin och därmed USA:s intressen, vilket även president Obama betonar.¹⁰⁶ Icke desto mindre kan enskilda inhemska amerikanska särintressen spöka i kommande valkampanjer.¹⁰⁷ Dessa intressen kan förespråka någon form av neo-isolationism eller tillbakadragande från Mellanöstern, även om båda åtgärderna skulle försvaga USA:s globala ställning och den amerikanska ekonomin.

Den amerikanska försvarsmakten står emellertid inför ekonomiska utmaningar och kostnaden för flödessäkerhet är avsevärd. Det kan leda till en reducering av närvaron i Persiska viken utöver tillbakadragandet från Afghanistan. CENTCOM kan dessutom komma att påverkas av den amerikanska återbalanseringen till Asien, *the pivot to Asia*. Men inriktningen är att samverka mer med allierade och partner i Mellanöstern bland annat genom övningar.¹⁰⁸ Ett mönster som känns igen från andra regionala kommandon, som EUCOM, där övning och träning genomförs medan amerikanska neddragningar fortsätter.

Sammanfattning: USA kommer sannolikt inte att överge sin ställning i Persiska viken enbart till följd av energirevolutionen. USA:s övergripande inriktning för dess militära engagemang i regionen påminner om hur landet agerat i Europa; en viss reducering i närvaron genomförs samtidigt som träning och övning med allierade och partner ökar. Möjligen kommer USA att förorda *burden sharing* från allierade i bland annat Europa för att säkra flödessäkerhet från, om än inte i, Persiska viken, vilken ligger långt från de allierades respektive närområden.

¹⁰⁴ Det är värt att notera att även IEA har ett exempel med fallande oljepris. IEA, World Energy Outlook, (2013), s. 491.

¹⁰⁵ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

¹⁰⁶ Rosenberg, (2014), s. 26.

¹⁰⁷ Wood Mackenzie (en firma), What Could be the Global impact of the North American Shale revolution?, power point, Rice Energy Finance Summit, 1 november, (2012), s. 14. Energikonstbolaget Wood Mackenzie kastar fram hypoteser som att USA får en republikansk och isolationistisk president som drar tillbaka flottan från Bahrain och inte engagerar sig för flödessäkerhet. Kina tar över USA:s roll i regionen. OPEC förlorar sin ställning, vilket bidrar till att regimer faller i Mellanöstern.

¹⁰⁸ Donna Miles, "Centcom Plans for Broader Regional Engagement Post-2014", U.S. Department of Defense, 10 juli (2013).

4.3 LNG och transatlantiska förhoppningar

4.3.1 Energifrågor en utmaning för Nato

Förhoppningar förekommer om att USA kommer till Europas undsättning

”Varför ska USA behöva ta hand om Europas problem? Europas har inte tagit hand om Europas problem”, menar en amerikansk bedömare.¹⁰⁹ Mot bakgrund av Ukrainakrisen¹¹⁰ är det särskilt viktigt att beakta denna slags uppfattningar när de återfinns i Washington. Krisen återaktualiserar frågor om europeisk säkerhet, såsom Nato:s uppgifter – när organisationen åter fokuserar på traditionellt kollektivt försvar, men krisen pekar även mot att energi har en säkerhetspolitisk betydelse.

Medlemskap i Nato handlar om militärt försvar, men medlemmarnas energisäkerhet – eller skydd mot terrorism – förknippas inte lika självklart med Nato:s stadgar, artikel fem.¹¹¹ Detta beror kanske delvis på att många europeiska Nato-medlemmar även är medlemmar i EU, som försöker hantera europeisk energisäkerhet. Möjligen finns det skillnader i hur EU hanterar energisäkerhet jämfört med USA:s sätt att hantera amerikansk energisäkerhet, trots att både EU och USA är importörer.¹¹² En del amerikanska bedömare gör gällande att EU prioriterar klimat och miljöfrågor högre som en del av sin energisäkerhet än mer traditionella säkerhetspolitiska aspekter på energisäkerhet.¹¹³

Inom Nato råder delade meningar om huruvida energisäkerhet är en fråga för alliansen eller inte. Nato har dock sedan 2010 tagit några steg till en förmåga att hantera flödessäkerhet. En del medlemmar är mycket bekymrade över ryskt agerande i Östeuropa samtidigt vill andra medlemmar inte provocera Ryssland eller så vill de undvika att militarisera energifrågor. Enligt USA:s säkerhetspolitiska inriktning om att samverka med andra länder vid insatser vore ett utökat samarbete avseende energisäkerhet inom Nato kanske välkommet för den amerikanska försvarsmakten.¹¹⁴ Emellertid skulle sådan samverkan kunna

¹⁰⁹ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹¹⁰ För reflektioner kring de säkerhetspolitiska implikationerna av den senaste tidens utveckling se Niklas Granholm, Gudrun Persson, Johannes Malminen, m.fl., *A Rude Awakening. Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*, FOI, (2014).

¹¹¹ Edgar Buckley and Ioan Pascu, *How to Avoid Wars: NATO's Article 5 and Strategic Reassurance*, the Atlantic Council, 31 mars (2014). För en debatt om Nato och energisäkerhet efter att frågan blev aktuell 2006 se: Debate – Should NATO play a major role in energy security? Gal Luft vs. Christophe Paillard, *Nato Review* – reviewing Riga, våren (2007).

¹¹² Kevin Rosner, *The European Union on Energy, Disunity*, i Korin och Luft, (2009), s. 160.

¹¹³ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014, och kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹¹⁴ John R. Deni, *An Intergovernmental Approach to Energy Security: The Role of Nato*, i *New Realities – Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania, januari (2014), ss. 31-32.

gälla flödessäkerhet exempelvis utanför Europa och stå i motsats till vad vissa medlemmar ser som ett ökat behov av traditionellt försvar i Europa.

En betydande farhåga är att Ryssland ska utnyttja sin ställning som energiexportör till Europa och hålla inne gasleveranser – som ett så kallat gasvapen¹¹⁵ – för att påverka länder i EU. Ukrainakrisen överskuggar tidvis frågan om ett frihandelsavtal mellan USA och EU. Om TTIP inkluderar energi, skulle avtalet bidra till att göra Europas säkerhetspolitiska utmaningar som rör energisäkerhet, till än mer av fråga som berör USA. Mot bakgrund av Ukrainakrisen kan USA komma att hänvisa till betydelsen av frihandelsavtalet TTIP som en modern förstärkning av transatlantiska band, inklusive transatlantisk säkerhet.

Sammanfattning: Nato har endast i begränsad omfattning hanterat energisäkerhet men den amerikanska energirevolutionen bidrar till europeiska förhoppningar om att USA ska underlätta för europeisk energisäkerhet.

4.3.2 Eventuella amerikanska krav på *burden sharing*

Amerikanska krav på burden sharing en väg mot nya partnerskap

En amerikansk bedömare menar att frågan om *burden sharing*, för att säkerställa flödessäkerhet av bland annat energi, kommer att dyka upp i amerikansk debatt, men kommer då kanske främst att gälla länder i Asien.¹¹⁶ Sådana krav kan också komma att gälla för Europa. Eller så kan europeiska länder behöva göra gemensamma ansträngningar för ökad flödessäkerhet ifall USA avsevärt minskar sitt engagemang i Mellanöstern. Det skulle kunna innebära säkerhetspolitiska utmaningar för Europa som hämtar en del av sin energi från Mellanöstern.¹¹⁷ EUCOM hanterar visserligen en begränsad del av Mellanöstern men möjligen kan amerikanska neddragningar i CENTCOM visa sig vara en större utmaning för Europas flödessäkerhet, av bland annat energi, än neddragningar i EUCOM.

USA skulle eventuellt vilja se en ökad samverkan med allierade för flödessäkerheten från Persiska viken.¹¹⁸ USA skulle kunna peka på att kostnaderna för flödessäkerhet från Persiska viken. Enligt beräkningar från 2009 uppgick kostnaden till mellan 67,5 till 83 miljarder dollar.¹¹⁹ En föga rättvisande jämförelse går att göra med EU:s operation Atalanta utanför Afrikas horn, vilket

¹¹⁵ För en diskussion om det ryska energivapnet se Per Högelius, *Red Gas – Russia and the Origins of European Energy Dependence*, Palgrave, New York, (2013), ss. 220-224.

¹¹⁶ Manning, (2014), s. 8.

¹¹⁷ Stormy-Annika Mildner och Kirsten Westphal, “The U.S. Energy Revolution: Retreat from the Middle East?”, SWP, 26 februari (2013).

¹¹⁸ Stokes och Raphael, (2010), s. 110. USA vill vara sig vänligt sinnade rivaler eller andra stormaktsrivaler söka inflytande i regionen.

¹¹⁹ Crane m.fl. (RAND), (2009), ss. 71-73.

kan ses som en verksamhet för flödessäkerhet. Även utan denna insats skulle respektive deltagande försvarsmakt ha utgifter för sin verksamhet och för de deltagande förbundens verksamhet. Men de särskilda tillskjutna EU medlen för denna insats, för 2010 var – 8,4 miljoner i euro.¹²⁰ Att jämföra detta med den amerikanska försvarsmaktens utgifter för flödessäkerhet är på de flesta sätt som att jämföra äpplen och päron (det är skillnad i valutor, årtal för beräkningar, inriktningen av försvarsmakterna med mera, och dessutom genomför Nato andra operationer i området). Likväl ger det en fingervisning om skillnaden i de resurser som USA lägger på flödessäkerhet jämfört med EU.

Den amerikanska energirevolutionen kan fortsatt komma att förändra handelsströmmar av energi, exempelvis kan länder komma att vilja använda nya rutter genom Arktis. Då kan USA exempelvis se ett ökat behov av att säkerställa flödessäkerhet genom nya slags partnerskap,¹²¹ möjligen med stater i Norden.

Sammanfattning: Eventuella amerikanska krav på *burden sharing* för flödessäkerhet kan komma att riktas till europeiska allierade och partner, och röra nya flöden genom exempelvis Arktis.

4.3.3 Riktad amerikansk LNG-export – en politisk fråga

LNG-export kan vara ett instrument för amerikansk geopolitik

En del bedömare förordar att USA ska underlätta för LNG-export till länder, i exempelvis Europa, som riskerar utpressning från exportländer, såsom Ryssland. Bland annat skulle exportlicenser för LNG kunna prövas med hänsyn till andra länders säkerhetspolitiska behov.¹²² En europeisk diplomat stationerad i Washington menar att länder som är medlemmar i samma försvarsallians borde ha ett gemensamt intresse av att hantera energiresurser.¹²³ Den amerikanska statsledningen har förståelse för geopolitiska utmaningar¹²⁴ och traditionell amerikansk energisäkerhet går att uttolka som att USA ska tillse flödet av energi till allierade och partner. I regel har USA gjort detta genom att främja global handel och marknadskrafterna. Amerikansk LNG-export till Europa skulle bidra till att EU diversifierade sina energikällor och sannolikt underlätta för europeisk energisäkerhet, särskilt i de östra och centrala delarna av Europa som är mycket beroende av rysk gas.¹²⁵

¹²⁰ How is the EU Naval Force financed?, Mission, <http://eunavfor.eu/mission/>.

¹²¹ Rosenberg, (2014), s. 32.

¹²² Blackwill och O'Sullivan, (2014). Cunningham, (2013), ss. 5-6.

¹²³ Keith Johnson, (2014).

¹²⁴ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och reflektioner efter möte, U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

¹²⁵ Cunningham, (2013), s. 6.

Det finns även experter, som vanligtvis stödjer en marknadsprissättning, som ser Ukrainakrisen som ett gyllene tillfälle för USA att påverka EU. Efter årtal av amerikanska försök att förmå EU att diversifiera kan EU nu förmås att göra sig mindre beroende av Ryssland. Det skulle kunna försvaga Ryssland,¹²⁶ vilket enligt detta resonemang torde utgöra en amerikansk målsättning. Enligt detta perspektiv bör amerikansk LNG-export till Europa genomföras fast USA ännu inte är en nettoexportör av gas,¹²⁷ – och dessutom innan TTIP, som kan komma att inkludera energifrågor, skrivits under. Likväl kan en sådan inriktning ta flera år, bland annat på grund av behoven att färdigställa infrastrukturen för LNG-export.¹²⁸ Detta synsätt gör gällande att USA skulle kunna prioritera sina geopolitiska intressen – som då antas vara att hålla tillbaka Ryssland – och på sikt stärka landets energisäkerhet eftersom marknaderna skulle stärkas av fler flöden.

Det finns visst stöd från båda sidorna i den amerikanska politiken för att främja amerikansk export till Europa.¹²⁹ Redan 2013 framkom förslag i kongressen framförda från republikanskt håll, men med stöd i båda de stora politiska partierna, om att främja LNG-export till Nato-allierade, men även till Japan.¹³⁰ Ytterligare förslag har tillkommit om att utvidga ett sådant eventuellt stöd till Ukraina. Men arbetet med förslagen har i nuläget inte kommit vidare.¹³¹ Förslagen skulle dock i praktiken likställa LNG-export till Japan och Nato-allierade med statusen för amerikanska frihandelsavtal. Sannolikt vill Obama-administrationen inte se åtgärder som riskerar att störa förhandlingar avseende ett långsiktigt frihandelsavtal med EU, såsom TTIP (som eventuellt kan inkludera energi), vilket är förenligt med den amerikanska målsättningen om global tillväxt, för att istället förorda lagstiftning med tydliga säkerhetspolitiska förtecken.

Sammanfattning: Riktad export av LNG till Europa på grund av Ukrainakrisen är sannolikt inte att vänta. USA vill antagligen främst främja handel, bland annat genom frihandelsavtal, vilket rimmar med landets hållning att främja global tillväxt och säkerställa energisäkerhet via marknaden.

¹²⁶ David L. Goldwyn, “Refreshing European Energy Security Policy: How the U.S. Can Help”, Brookings, 18 mars (2014).

¹²⁷ Goldwyn, (2014).

¹²⁸ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹²⁹ Goldwyn, (2014).

¹³⁰ Cunningham, (2013), s. 5. Det första förslaget om exportera LNG till Nato-allierade lades av 2012 av den republikanske senatoren Richard Lugar.

¹³¹ Keith Johnson, (2014), och John Barrasso (amerikansk senator, republikan), S.192. - Expedited LNG for American Allies Act of 2013, (2013), Se även Press Office News Releases, Barrasso: Blocking LNG Amendments Rewards Russia, Compromises Ukraine & Allies, 12 mars (2014), och kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

4.3.4 TTIP skulle kunna underlätta amerikansk LNG-export

TTIP underlättar för amerikansk LNG-export – i teorin

Med ett amerikansk-europeiskt frihandelsavtal som inkluderar energi skulle amerikansk LNG-export till EU gå smidigare. Utan ett frihandelsavtal måste varje exportlicens, för en LNG-terminal, prövas utifrån om det ligger i USA:s säkerhetspolitiska intresse att exportera LNG.¹³² Få licenser har hittills delats ut,¹³³ vilket delvis kan bero på tidigare omständliga administrativa processer och att den amerikanska statsledningen ännu inte bestämt sig om hur USA ska dra nytta av den okonventionella gasutvinningen. USA:s minskade behov av LNG-import har dock redan gjort att export från andra delar av världen avsedd för USA kunnat skeppas till Europa.¹³⁴

En viktig faktor är hur lönsamma amerikanska LNG leveranser till Europa är. Det finns inget världsmarknadspris på LNG. Amerikanska företag skulle sannolikt kunna tjäna mer på LNG-export till Asien där priset på LNG förväntas vara väsentligt högre.¹³⁵ En analytiker menar att kunder i Europa skulle kunna uppväga ett lägre pris genom att utlova mycket långvariga kontrakt på LNG. Med sådana löften om ett stadigvarande kassaflöde skulle amerikanska företag kunna attrahera nödvändiga investeringar för LNG-infrastruktur och LNG-export till Europa.¹³⁶

TTIP skulle underlätta för företag att exportera energi till Europa,¹³⁷ åtminstone i teorin och förutsatt att det inkluderar energi. Den amerikanska statsledningen kommer sannolikt inte att tvinga företag att exportera gas till Europa.¹³⁸ Men om amerikansk LNG exporteras till en annan del av världen än Europa gynnar det sannolikt likväl indirekt Europa. Det blir mer gas tillgänglig globalt. Om USA konkurrerar ut någon annan gasexportör på en regional marknad, i exempelvis Asien, kanske den exportören har möjlighet att vända sig till den europeiska marknaden.

USA förväntas av många bedömare exportera sin LNG till Asien, men även där kan exporten komma att knytas till förhandlingarna om ett frihandelsavtal för Stillahavsregionen, *the Trans-Pacific Partnership*, TPP. Exempelvis anslöt sig Japan till förhandlingarna för att underlätta tillgång till amerikansk LNG.¹³⁹

¹³² Blackwill och O’Sullivan, (2014).

¹³³ Keith Johnson, (2014).

¹³⁴ Cunningham, (2013), s. 5.

¹³⁵ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹³⁶ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014. USA har tidigare haft långa kontrakt även i Asien, med Japan. Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014) och reflektioner efter möte, U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

¹³⁷ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹³⁸ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

¹³⁹ Ratner och Parfomak m.fl., (2013), s. 14.

Sydkorea har ett frihandelsavtal med USA och är en stor importör av LNG och dessutom finns det säkerhetspolitiska skäl som stärker förutsättningarna för amerikansk LNG-export till Sydkorea.¹⁴⁰ Men även andra stormakter, såsom Ryssland, är aktiva på Asiens energimarknad. Ryssland påstås, enligt uppgift, efterskänka en stor del av den nordkoreanska statsskulden mot att Ryssland får möjlighet att dra en gasledning till Sydkorea.¹⁴¹

Om USA inte exporterar till Europa kommer Europa kanske att kunna importera mer från exempelvis Norge, Afrika och på sikt östra Medelhavet.¹⁴² Obama-administrationens hållning att främja kommersiella intressen rimmar med den administrationens vilja att främja tillkomsten av TTIP. Möjligen stärker den teoretiska möjligheten till amerikansk LNG-export till Europa USA:s förhandlingsposition vis-a-vis ett EU som vill diversifiera sin energiimport. Kanske kommer USA att framhålla att TTIP är ett smidigt sätt att dela med sig av amerikansk teknologi avseende utvinning av okonventionella resurser till EU.¹⁴³

På miljöområdet skulle EU kunna dra nytta av de amerikanska erfarenheterna av *fracking*. Men okonventionell utvinning är en utvinning av fossila bränslen och innebär således även den en utmaning för klimatet. USA kan dela med sig av sina erfarenheter om vilka miljöproblem som behöver beaktas vid okonventionell utvinning. Likväl kan de geologiska förutsättningarna mellan olika delar av Europa givetvis skilja sig åt och ändå kräva en nationell dimension.¹⁴⁴

Sammanfattning: Ett frihandelsavtal mellan EU och USA skulle underlätta för LNG-export till Europa – om det inkluderar energi. Men både kommersiella och säkerhetspolitiska faktorer talar för att ökad amerikansk LNG-export främst går till Asien.

4.4 Asien: interdependens eller geopolitisk rivalitet

Frammot 2035 förväntas Asien utgöra en av de viktigaste marknaderna för import av olja och gas.¹⁴⁵ Kina blir en allt större energikonsument och enligt trendanalyser förväntas Kina runt år 2040 bli en dubbelt så stor energikonsument som USA.¹⁴⁶ Vad det gäller olja beräknas Kina redan 2030 att

¹⁴⁰ Cunningham, (2013), s. 6.

¹⁴¹ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

¹⁴² Kommentar och Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁴³ Rosenberg, (2014), s. 29.

¹⁴⁴ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁴⁵ Kent, (2014).

¹⁴⁶ Ladislav, Leed och Walton (2014), s. 18.

vara den största konsumenten.¹⁴⁷ Trenden pekar mot att USA blir mindre beroende av energiimport medan Kina troligen blir mer beroende av att importera energi.¹⁴⁸

Som energikonsument kan Kina dra minst fyra fördelar av den amerikanska energirevolutionen. För det första, har ökad amerikansk oljeutvinning minskat störningar i tillgången på olja globalt, som annars hade drabbats av turbulensen i Mellanöstern. Olja som skulle ha importerats till USA, om den okonventionella oljeutvinningen inte varit så pass omfattande, har istället funnit andra marknader vilket bidragit till stabilare priser.¹⁴⁹ Energiflöden och energipriser kan annars påverkas av oroligheter som i exempelvis Nigeria och Libyen.¹⁵⁰

För det andra bidrar den okonventionella gasutvinningen till amerikansk elproduktion, vilket ersätter kol som istället kan gå på export till bland annat Asien, och däribland Kina.¹⁵¹ Kina är redan en världens främsta importörer av kol.¹⁵² Möjligen kan amerikansk kolexport i någon mån bidra till ömsesidigt ekonomiskt beroende, ekonomisk interdependens. Ekonomisk interdependens anses förbättra relationerna mellan USA och Kina. Men amerikansk kolexport är endast en av många faktorer i relationen mellan de två geopolitiska konkurrenterna och den amerikanska kolexporten är en ringa del av Asiens behov.¹⁵³

För det tredje skulle en amerikansk olje- och gasexport till Europa kunna driva Ryssland till närmare samverkan med det energiimporterande Kina. I detta fall till den nya kundens, Kinas, fördel.¹⁵⁴ Det nya avtalet om gasexport mellan Kina och Ryssland kommer sannolikt också att bidra till lägre gaspriser i Asien, och kanske globalt.¹⁵⁵ Men det kan ta tid för avtalet att resultera i verklig rysk export till Kina.

¹⁴⁷ Bo Diczfalusy (Näringsdepartementet), World Energy Outlook 2013. power point presentation, Network Oil and Gas, 6 februari (2014), och IEA, World, (2013), s. 501.

¹⁴⁸ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁴⁹ Bjarne Schieldrop (SEB), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

¹⁵⁰ Blackwill och O'Sullivan, (2014).

¹⁵¹ EIA, "25% of U.S. coal exports go to Asia, but remain a small share of Asia's total coal imports", Today in Energy, 21 juni (2013), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=11791>.

¹⁵² Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁵³ EIA, "Europe and Asia are the leading destinations for U.S. coal exports in 2012", Today in Energy 15 november (2012), http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=8790#tabs_SpotPriceSlider-1 . och EIA, "25% of U.S. coal exports go to Asia...", (2013).

¹⁵⁴ Blackwill och O'Sullivan, (2014).

¹⁵⁵ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

För det fjärde, är det möjligt för Kina att också utvinna sina egna okonventionella resurser – med hjälp av USA och amerikanska företag.¹⁵⁶ På kort sikt är USA sannolikt berett att hjälpa andra att hjälpa sig själva.¹⁵⁷

Den amerikanska energirevolutionen medför även strategiska utmaningar för Kina. Medan det amerikanska importbehovet från Persiska viken minskar, så ökar på sikt det kinesiska importbehovet av energi från Mellanöstern¹⁵⁸. Men Kina vill inte förlita sig på USA för sin flödessäkerhet. Enligt vissa bedömare är det en kinesisk farhåga att USA kommer att använda sin förmåga att stänga av viktiga farleder som Hormuzsundet och Malackasundet – en amerikansk variant av ett så kallat oljevapen. Det har varit en förklaring till varför Kina anser sig behöva en djuphavsflotta.¹⁵⁹ Redan 2004 talade den dåvarande kinesiska presidenten om ett kinesiskt Malackadilemma, med anledning av att 85 procent av Kinas dåvarande oljeimport transporterades genom Malackasundet.¹⁶⁰ Kostnaden för att på egen hand säkerställa kinesisk flödessäkerhet är en av flera återhållande faktorer för Kina. Det finns farhågor, i Kina, om kostnaden för ett eget ansvar för Kinas flödessäkerhet.¹⁶¹ Därtill ligger fokus fortfarande militärt på Kinas närmsta farvatten i Fjärran östern. Med andra ord kan det dröja till dess att Kina har både viljan och förmågan att bli en geopolitisk konkurrent i Persiska viken, ur ett militärt perspektiv.

Behovet av att säkerställa flödessäkerheten för energi erbjuder, enligt vissa bedömare, USA möjligheten att gå mot ökad militär samverkan med andra länder i Ostasien, men erbjuder även en öppning avseende Kina. Men frågan är om inte Kina istället ser ett ökat amerikanskt engagemang som en utmaning. Gemensamma ansträngningar, mot bland annat pirater skulle dock kunna leda till minskad säkerhetspolitisk spänning mellan Kina och USA samt mellan länder i Ostasien, exempelvis runt Syd kinesiska havet.¹⁶²

Om USA lyckades involvera Kina för att gemensamt med andra ta ett regionalt ansvar för flödessäkerhet skulle det kunna vara ett tecken på att den amerikanska målsättningen om att göra Kina till en ansvarstagande stormakt i internationella sammanhang når framgång. Dessutom skulle det gagna USA genom att det skulle stärka det internationella system som USA upprättat. Om Kina väljer att fortsatt dra nytta av att USA säkrar flödena, blir Kina likväl fortfarande underordnat USA:s militära dominans på världshaven. I takt med att Kina

¹⁵⁶ Ladislav, Leed och Walton (2014), s. 19.

¹⁵⁷ Föredrag och kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

¹⁵⁸ Ladislav, Leed och Walton (2014), s. 18.

¹⁵⁹ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁶⁰ Christian Le Mière "China's Unarmed Arms Race Beijing's Maritime Build-Up Isn't What It Appears", *Foreign Affairs*, 29 juli (2013).

¹⁶¹ Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

¹⁶² Blackwill och O'Sullivan, (2014), och Rosenberg, (2014), s. 30.

utvecklar sin maritima militära förmåga och vilja att i stor omfattning verka bortom sina egna närmsta farvatten kan detta bli ett dilemma för Kina.

Det finns fördelar för amerikansk säkerhetspolitik i Asien utifrån den amerikanska energirevolutionen. En del bedömare spekulerar i att energirevolutionen ger USA en fördel i relationen till Kina, genom att USA skulle kunna tillåta export av LNG till Kina och kanske även bistå med tekniskt kunnande för Kinas egen utvinning av okonventionell energi.¹⁶³ Det skulle kanske förbättra de ekonomiska och politiska relationerna länderna emellan. Men kinesiska företag försöker även tillskansa sig kunnande om okonventionell utvinning genom företagsköp i USA.¹⁶⁴ Även om Kina har stora okonventionella resurser är det inte säkert att det är ekonomiskt försvarbart att utvinna dem på grund av de geologiska förutsättningarna.¹⁶⁵ Men en del bedömare ser en stor anpassningsförmåga i kinesiska verksamheter.¹⁶⁶ Dessutom kan Kina föredra att prioritera inhemsk användning av sin gas framför att främja regional handel med gas.

Trendframskrivningar kan dock kullkastas ifall världen skulle se en kinesisk okonventionell energirevolution. Det skulle kunna leda till en minskad asiatisk efterfrågan på olja och LNG med återverkningar för både Mellanösterns exportberoende länder och Ryssland.¹⁶⁷ Det är inte det troliga utfallet men det kan vara värt att beakta att förväntade trendframskrivningar kan förändras.

En fördel som energirevolutionen ger USA är att den underlättar för återbalanseringen till Asien, *the pivot to Asia*. Energirevolutionen ger USA möjligheten att fylla återbalanseringen med ett för Asien viktigt ekonomiskt innehåll, energiexport. Samtidigt innebär det ett ytterligare amerikanskt strategiskt insteg i Asien. Det blir svårare för Kina att anmärka på det än på andra amerikanska engagemang i Asien som har amerikanska militära förtecken.¹⁶⁸ USA kan således bidra till asiatisk energisäkerhet och ”reducera det kinesiska fotavtrycket”,¹⁶⁹ vilket dock sannolikt kommer att vara något som Kina kommer att reagera på.

USA skulle kanske dra nytta av möjligheten till amerikansk energiexport vid förhandlingar om handel i Asien, som exempelvis *the Trans-Pacific Partnership*, TPP. En amerikansk export erbjuder länder i Asien möjligheten att diversifiera sina energiberoenden. Dessutom kan det innebära en mer marknadsmässig

¹⁶³ Elliot Brennan, “Energy and “Strategic Trust” at the Xi-Obama Summit”, China US Focus, 11 juni, (2013).

¹⁶⁴ Brennan, (2013).

¹⁶⁵ Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁶⁶ Kommentar and Föredrag, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

¹⁶⁷ Wood Mackenzie, (2012), s. 11.

¹⁶⁸ Ladislav, Leed och Walton (2014), s. 19.

¹⁶⁹ Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014).

prissättning på LNG i Asien.¹⁷⁰ En amerikansk LNG-export ökar utbudet av LNG på marknaden och försvårar för länder som Ryssland som vill vidmakthålla ett gaspris som binds till oljepriset.¹⁷¹

Sammanfattning: Asiens, inklusive Kinas, energiberoende ökar vilket eventuellt ger möjligheter till att skapa ömsesidiga ekonomiska beroenden för att främja fred i Asien och mellan stormakterna i regionen, inklusive USA. Dessutom kan det kanske bereda väg för en ökad samverkan om flödessäkerhet vilket ytterligare skulle kunna reducera konfliktrisker i Asien eller stärka USA:s allianser i regionen.

4.5 Sammanfattande analys

De geopolitiska förutsättningarna i världen förändras av nya handelsströmmar för energi men inte på grund av en ny amerikansk syn på energisäkerhet. I och med att amerikansk energisäkerhet inkluderar hänsyn till såväl världsmarknaden som partner och allierade skulle en förändring i USA:s syn på energisäkerhet leda till större förändringar än de konsekvenser som blir resultatet av den okonventionella olje- och gasutvinningen.

Konkurrerande stormakters importbehov från Persiska viken ökar sannolikt på sikt medan USA:s importbehov minskar. Således förskjuts styrkeförhållanden till USA:s fördel så länge som USA bibehåller en närvaro för att säkerställa flödet av olja, men även gas, från regionen.

USA har haft en likartad syn på sin energisäkerhet sedan det andra världskriget då landet var med och byggde upp det rådande internationella systemet, som präglas av internationella organisationer och avtal. Målet att fortsätta att utveckla världen genom avtal är sannolikt fortfarande överordnat riktad export till allierade och partner som upplever sig vara utsatta, exempelvis till följd av Ukrainakrisen. Möjligheten att bli en betydande exportör av framförallt LNG till Asien där priserna förväntas vara höga, ger USA en möjlighet att öka sitt inflytande i Asien. Med frihandelsavtal som TPP i Asien kan amerikanska företag exportera utan att behöva ansöka om tillstånd. Utsikten till import av amerikansk LNG kan stärka den amerikanska förhandlingspositionen inför internationella handelsförhandlingar om frihandelsavtal, kanske även med Europa. Med en LNG-export till Asien kan USA stärka sitt inflytande i Asien och fylla återbalanseringen till Asien, tidigare känd som *the pivot to Asia*, men ett icke-militärt innehåll som likväl är av strategisk betydelse.

¹⁷⁰ Rosenberg, (2014), ss. 29-30, och Kommentar, *the Atlantic Council*, 2 juni (2014)., en spotmarknad kan utvecklas, med omedelbar försäljning utan långa kontrakt som på råoljemarknaden. I Asien kan utvecklingen gå mot en gashandels hub där det sker en gas till gas indexering, enligt Anne Korin. Intervju med Anne Korin (IAGS), 2 juni 2014.

¹⁷¹ Cunningham, (2013), s. 7.

Med energirevolutionen kan USA återta en del av det säkerhetspolitiska manöverutrymme som landet hade innan oljeshockerna på sjuttiotalet. En rad säkerhetspolitiska åtgärder blir möjliga – åtminstone i teorin, såsom att hjälpa andra med att utvinna okonventionella resurser eller utnyttja den strategiska oljereserven som ett amerikanskt oljevapen. Ett oöversvägande bruk av åtgärder som dessa kan medföra väsentliga risker. Energirevolutionen medför dock i sig självt risker. Om fler länder lyckas genomföra okonventionell utvinning kommer kanske globala energipriser att sjunka. Det kan leda till oroligheter i Mellanöstern, där flera länder är beroende av exportinkomsterna från energi.

Oroligheter i Mellanöstern kan bli en utmaning för USA som har ett framträdande engagemang i Mellanöstern och särskilt i Persiska viken där USA har stora militära förläggningar för att bland annat kunna säkerställa flödessäkerheten för olja. Men USA har flera skäl till sin närvaro: alltifrån att motverka terrorism till att bistå allierade. USA vill också vidmakthålla sitt inflytande i regionen och undvika att det fylls av en annan regional stormakt från regionen eller från en annan del av världen, såsom Kina. USA vill sannolikt behålla förmågan att kontrollera snäva passager längs sjöfartsleder, såsom Hormuzundet – särskilt i händelse av en konflikt mellan USA och ett importberoende land.

Ett fortsatt inflytande i Persiska viken kan stärka USA:s ställning globalt i förhållande till de länder vars importberoende från Mellanöstern ökar. Mot bakgrund av behovet av flödessäkerhet för energi ser flera länder i Asien ett värde med den amerikanska närvaron i Persiska viken. För amerikanska allierade och partner i Asien blir flödessäkerhet troligen en viktig fråga där USA kan bistå dem. Det är mer sannolikt att ansträngningar för att öka flödessäkerheten genom *burden sharing* får fäste i amerikansk säkerhetspolitik än att isolationistiska föreställningar leder till en ny typ av amerikansk säkerhetspolitik. USA kommer kanske att se utvecklingen på energiområdet globalt som en möjlighet att fördjupa samverkan med allierade och partner med hjälp av *burden sharing* – något som även kan bli en fråga för allierade och partner i Europa. Med hänsyn till behovet av flödessäkerhet för energi kommer USA kanske att förmå sina allierade i Europa att åter blicka mer utåt mot globala förhållanden, för att få dem att undvika att engagera sig för traditionell säkerhet i Europa i en högre utsträckning än USA ser som tillräddlig.

5 Slutsatser

Inledning – amerikansk syn på energisäkerhet förblir oförändrad

Tack vare den omfattande utvinningen av okonventionell gas och olja kommer USA att få ett utökat säkerhetspolitiskt manöverutrymme. USA kommer sannolikt inte att rucka på grundföresatserna i den syn landet haft på energisäkerhet sedan det andra världskriget. Landet kommer således att vilja se en fungerande världsekonomi vilket kräver fria flöden av energi, såsom olja och gas, till marknaden och till amerikanska allierade och partner. Att det finns en så pass välfungerande världsmarknad som möjligt för olja – och på sikt kanske även för LNG – är viktigt eftersom det stödjer det internationella system som USA varit med om att bygga upp sedan det andra världskriget. Det internationella systemet präglas av internationella avtal samt internationella institutioner såsom den Internationella energimyndigheten och den Internationella valutafonden. Det internationella systemet stärker förutsättningarna för världsekonomi och för tillväxt. USA anser att det gynnar den amerikanska ekonomin och landets övergripande säkerhetspolitiska målsättningar – såsom att stärka det av USA skapade internationella systemet. Om USA dessutom blir en ledande exportör av flytande gas, LNG, efter 2017 – då landet beräknas bli en nettoexportör av flytande gas – kommer landet att ha ytterligare ett skäl till att upprätthålla global flödessäkerhet.

Amerikanska vägval

Med USA:s ökade säkerhetspolitiska manöverutrymme är det möjligt att spetsa till landets handlingsfrihet och peka mot ett huvudsakligt säkerhetspolitiska vägval. Det är inte ett faktiskt konkret politiskt val som amerikanska beslutsfattare står inför, men beskrivningarna av val 1 och 2 nedan avser att bredda bilden av hur framtiden på detta område kan te sig. De två valen inbegriper några av de möjligheter som USA har till följd av energirevolutionen. I takt med att nya administrationer tillträder eller nya utrikespolitiska inriktningar lanseras under åren framöver kan möjligheter från val 1 och 2 dyka upp som förslag till åtgärder. Möjligen kommer någon form av idéerna från val 1 och 2 att återspeglas i framtida amerikanska valkampanjer, framförallt när gasexport blir en framträdande fråga.

Dessutom riskerar ett så kallat energioberoende att laddas med politiskt innehåll såsom utrikespolitisk isolationism, något som begreppet egentligen inte hör samman med. Energiberoende handlar inte om att USA ska dra sig undan säkerhetspolitiska engagemang i resten av världen utan om att USA ska minska sitt importbehov. Med ett minskat beroende av exportländer som kan tänkas vilja påverka USA blir landet friare att sovra mellan olika engagemang och framförallt i hur landet hanterar säkerhetspolitiska utmaningar riktade mot USA, dess allierade och partner samt det internationella systemet.

Vägval 1 – val av ökad internationell samverkan

USA kan utnyttja sin tilltagande grad av säkerhetspolitiskt manöverutrymme till att stärka samverkan med allierade. Landet kan fortsatt ställa upp som en garant för ett stabilt flöde av energi från Persiska viken. Dessutom är det möjligt att USA söker samverkan om *burden sharing* av flödessäkerhet utanför Persiska viken, exempelvis med allierade och partner i Asien. Det är även tänkbart att USA inbjuder till samverkan med Kina av samma skäl. En sådan ökad militär samverkan, särskilt med Kina, skulle kunna bidra till att reducera konfliktrisen i känsliga delar av Asien.

Burden sharing för flödessäkerhet kan även bli en fråga för Europa, EU och europeiska partner och allierade inom Nato. I så fall får dessa vara beredda att åter inrikta sina försvarsmakter till engagemang för flödessäkerhet utanför Europa istället för regional säkerhet för sina respektive närområden. USA skulle kunna peka på att ett ökat globalt flöde, av framförallt LNG, bidrar till att minska det inflytande som traditionella exportländer, såsom Ryssland, kunnat utöva över delar av Europa.

I samma anda kan USA ta stöd av sin starka position och möjligheterna till export för att främja en fortsatt utveckling av det internationella systemet i enlighet med hur det utvecklats sedan det andra världskriget. USA vill gärna utveckla nya multilaterala institutioner och avtal som främjar handel och därmed ekonomisk interdependens och dessutom infoga andra stormakter, i det av USA ledda, internationella systemet i större omfattning. USA:s planer på olika handelsavtal, såsom TPP och kanske även TTIP, passar till synes väl in i denna utveckling eftersom frihandelsavtal kan göra det möjligt för amerikanska företag att exportera LNG utan särskilda licenser.

Vägval 2 – val av en aktivistisk säkerhetspolitik – till följd av energirevolutionen

USA kan välja en annan väg, som eventuellt kommer att framträda i kommande valdebatter, särskilt om några politiska kandidater präglas av populistiska eller neo-isolationistiska slogans. Sådan politik får ibland gehör hos väljarkåren, men får sällan genomslag i praktisk politik. Den amerikanska väljarkåren är mycket känslig för bensinpriset och kan till och med serveras förenklade resonemang om att en minskad oljeimport möjliggör ett tillbakadragande från Mellanöstern. Den amerikanska försvarsmakten skulle enligt vissa studier kunna spara in en ansevärd andel av sin budget ifall den inte behövde ägna sig åt flödessäkerhet. Det är dock mer sannolikt – men likaså säkerhetspolitiskt bekymmersamt för det internationella systemet – att USA skulle välja en uppfordrande och aktivistisk hållning än att USA upphör med sitt internationella engagemang.

USA kan försöka att underminera OPEC genom att verka för låga oljepriser och intern splittring av organisationens medlemmar. Några medlemmar kan se sig tvungna att maximera sin produktion för att försöka upprätthålla sina inkomster.

Detta skulle leda till att oljepriset sjunker ytterligare och att medlemmarna blir oense. USA skulle även kunna försöka att underminera länder som är mycket starkt beroende av sin oljeexport. Förutom risken att en sådan åtgärd inte lyckas föreligger även risken att ett misslyckat försök leder till ett försvårat framtida samarbete med exportländer om andra säkerhetspolitiska målsättningar. Dessutom är till USA närstående länder, såsom Saudiarabien, mycket beroende av sin oljeexport om än inte i fullt lika hög grad som ett land som står långt från USA, såsom Iran. Fallande energipriser skulle kunna drabba den interna stabiliteten i flera exportländer, vilket antingen kan leda till ett reformtryck som liknar den arabiska våren eller till ökat auktoritärt styre.

En del bedömare förespråkar att USA, mot bakgrund av Ukrainakrisen, ska ta tillfället i akt och breda vägen för LNG-export till allierade, men även till utsatta länder som Ukraina. Detta trots att USA ännu inte är en nettoexportör. Det skulle göra energi till ett uttalat säkerhetspolitiskt verktyg för USA och sannolikt provocera Ryssland. USA skulle dock möjligen även förlora ett potentiellt förhandlingskort inför frihandelsrundor med EU. Riktad energiexport skulle riskera att i viss mån undergräva betydelsen av landets frihandelsavtal – som befriar handel med energi från omfattande tillståndsprövning. Riktad export skulle vara en kortsiktig strategi. Det skulle vara ett avsteg från USA:s övergripande hållning om att låta kommersiella intressen råda. Om amerikanskt näringsliv istället inriktas helt och hållet av staten – långt utöver de begränsningar som landets vanliga regelverk medför – står det i kontrast till landets långsiktiga ställningstagande mot statskapitalistiska åtgärder och för global handel.

Sammanfattade svar på delfrågor

I studiens inledning utlovades en kortfattad lista på frågor och svar i detta kapitel för att underlätta en överblick av vad studien analyserat. Nedan följer kortfattade svaren på frågorna.

- **Är den okonventionella utvinningen i USA av betydelse för omvärlden?**

Ja, utvinningen är av sådan betydelse att handelsströmmar globalt redan påverkas och den geopolitiska förändringen avseende ekonomi och säkerhetspolitik kommer att öka i och med att USA kommer att importera allt mindre olja och gas och eventuellt bli en ledande exportör av gas.

- **Blir USA en energiexportör, och i så fall när?**

USA är på god väg att bli en nettoexportör av gas kring 2017. Emellertid kan en hel del export gå via rörledningar till en nordamerikansk energimarknad. USA må leda okonventionell utvinning men landet har ännu inte alla förutsättningar –

såsom infrastruktur och kommersiella avtal – för att dra nytta av sina förutsättningar på LNG-marknaden.

Utän exempelvis tekniska framsteg – eller en *game changer* för bränsle kommer USA först – och då under mycket gynnsamma omständigheter – att kunna bli en nettoexportör av olja framemot 2040. Men USA är redan framträdande på området för export av förädlad olja, petroleumprodukter, såsom, flygbränsle.

- **Utgör den okonventionella utvinningen en energirevolution, och vad innebär det?**

Ja, det är en energirevolution för USA:s del, men det är inte en revolution som lanserar exempelvis ett nytt bränsle. Det är en utveckling som förlänger användningen av fossila bränslen. Därmed är energirevolutionen en slags kontrarevolution för miljö- och klimat, och kanske även för utvecklingen av alternativa energikällor. Därtill är okonventionella resurser inte unika för USA. Fler länder kan kanske komma att utvinna okonventionell energi. Dessutom kan nya former av utvinning av andra fossila resurser visa sig vara en minst lika stor omvälvning för internationella energimarknader.

- **Vad är energisäkerhet – för USA, och hur hör den samman med säkerhetspolitik?**

Energisäkerhet handlar för USA:s del om att säkerställa ett prisvärt och stabilt flöde av energi till världsmarknaden, av framförallt olja – men på sikt kanske även LNG. Där avses marknadskrafterna bidra till att stödja det system för internationell handel som USA bidragit till att bygga upp efter det andra världskriget, och som över tid anses gynna den amerikanska ekonomin och därmed landets internationella ställning.

- **Vad menas med ett energioberoende och hur påverkar det amerikansk energisäkerhet?**

Energioberoende inbjuder till en missuppfattning. Begreppet hör mer samman med att minska importbehov och undvika att USA utsätts för ett oljevapen än att USA ska utvinna energi endast för egna behov och inte handla energi med omvärlden.

Således är energioberoende, som denna studie visat, ett annat begrepp för att USA ska återgå till en ökad grad av säkerhetspolitisk frihet, såsom före sjuttioalet med dess oljekriser. Men fortfarande gäller samma säkerhetspolitiska resonemang avseende energisäkerhet som rått under hela efterkrigstiden, att säkra flödet av energi till marknaden. Begreppet kan dock komma att fortsatt missförstås inte minst i den inrikespolitiska debatten i USA. Detta kan i sin tur fortsatt ingjuta farhågor hos både amerikanska allierade samt partner och andra länder.

- **Finns det några viktiga påverkansfaktorer, *game changers*, som kan driva på eller hejda utvecklingen?**

Ja det finns både positiva och negativa påverkansfaktorer, *game changers*, för den okonventionella utvinningens del. Om gas används för att tillverka ett alternativt bränsle för fordon, såsom metanol, som kan konkurrera med bensinpriset skulle ett utjämnat pris uppstå som skulle motverka bensin användning och reducera beroendet av olja för transporter i USA. Det vore en *game changer* som skulle bidra till ökad gasutvinning och motverka oljeimport.

En mycket omfattande miljöolycka eller hälsofara förknippad med okonventionell utvinning skulle kunna vara en *game changer* som minskar den fortsatta okonventionella oljeutvinningen i USA och förhindra att utvinningen utökas till delstater där den ännu ej är tillåten.

- **Förändrar okonventionell utvinning amerikansk säkerhetspolitik?**

Troligen kommer okonventionell utvinning att bidra till att ge USA en allt högre grad av säkerhetspolitisk manöverfrihet. En rad åtgärder blir möjliga tack vare den okonventionella gas- och oljeutvinningen.

Flera av dessa åtgärder har samtidigt säkerhetspolitiska kostnader eller medför väsentliga risker. USA är dessutom fortfarande beroende av det internationella oljepriset – och det har stigit så pass mycket att USA betalar mer för sin import på senare år än när oron för stigande oljeimport var som störst för mindre än tio år sedan.

- **Medför utvecklingen på energiområdet att USA på sikt överger Mellanöstern?**

Ingen utveckling – utom exempelvis allvarliga ekonomiska bakslag som skulle slå mot USA:s försvarsbudget – ger USA någon större möjlighet att vända Mellanöstern ryggen än den okonventionella utvinningen. Men det ligger inte i USA:s intresse att lämna regionen. Närvaron avser att bidra till att motverka terrorism, underlätta stöd till allierade, säkra ett flöde av energi till den globala marknaden och upprätthålla ett världsmarknadspris på olja. Landet vill inte heller lämna ett maktvakuum efter sig i Persiska viken som riskerar att fyllas av en geopolitisk konkurrent som stormakten Kina. Dessutom ökar USA:s styrkeposition vis-a-vis andra länder som alltjämt importerar energi från Persiska viken när USA:s import reduceras men landet vidmakthåller sin bevakning – och därigenom en kontroll – över flödena. Denna kontroll kan vara viktigt för USA vid säkerhetspolitiska kriser med länder som är beroende av import, men som finns i andra delar av världen.

- **Medför utvecklingen att USA kommer att stödja Europa med energi?**

Det skulle sannolikt ta tid för USA att kunna bli en betydande leverantör av LNG till Europa. Det förutsätter även att importörer i Europa erbjuder långa kontrakt som uppväger det lägre pris amerikansk LNG förväntas erhålla i Asien. Export till Europa kan även bli en politiserad fråga i USA. Sannolikt vill USA låta kommersiella intressen råda, vilket ligger i linje med traditionell amerikansk energisäkerhet – dessutom gynnar det möjligen USA:s förhandlingsposition inför kommande uppgörelser om frihandelsavtalet TTIP.

- **Vilka blir följderna för stormaktsrivalitet i Asien?**

Den okonventionella utvinningen erbjuder USA möjligheten att fylla återbalanseringen till Asien, tidigare känd som *the pivot to Asia*, med ett strategiskt icke-militärt innehåll, som energiexport. Det skulle kunna bidra till att reducera det kinesiska fotavtrycket i Asien. Men USA skulle också kunna försöka att involvera Kina och förmå landet att ta ett ökat internationellt ansvar för att gemensamt säkra flödessäkerhet i Asien vilket skulle kunna minska konfliktrisken i Asien. Därmed skulle Kina engageras mer i det av USA ledda internationella systemet

Vilka är de strategiska implikationerna av ett amerikanskt energioberoende? De följer som redan påverkar säkerhetspolitiken är förväntningar på att USA ska exportera energi till gagn för allierade och farhågor om att USA överger oroliga regioner, såsom Mellanöstern. Den okonventionella utvinningen kommer att bidra till att USA återhämtar sig efter den ekonomiska krisen och de omfattande militära insatserna i Irak och Afghanistan. USA kommer på sikt att få en allt större säkerhetspolitisk handlingsfrihet tack vare sitt minskade importberoende. Dessutom kommer USA att kunna bli en viktig aktör på energimarknaden, särskilt för gasexport. Sannolikt förändras inte den amerikanska synen på landets energisäkerhet. Därmed blir de säkerhetspolitiska följderna på sikt att USA åter förmår att på ett omfattande sätt engagera sig i omvärlden. Men det kommer sannolikt att ske på ett annat sätt än tidigare och exempelvis kommer engagemanget i Asien att kunna öka. Syftet med de nya engagemangen är inte att bevara *status quo* utan att säkerställa att landet har en ledande ställning i en mer multipolär värld. Den amerikanska okonventionella utvinningen av gas och olja har redan börjat påverka global handel och säkerhetspolitiska relationer och kommer sannolikt att fortsätta göra det, vilket ökar behovet av vidare forskning på temat energi och säkerhet.

Europa, Norden och Sverige kommer att fortsatt behöva följa den okonventionella utvinningen i USA och hur den påverkar amerikanskt säkerhetspolitiskt agerande. Det är viktigt att följa utvecklingen dels för att se om den leder till stärkta transatlantiska relationer genom riktad amerikansk energiexport eller genom frihandelsavtal som TTIP, förutsatt att avtalet inkluderar energi, och dels för att se om utvecklingen leder till krav på *burden sharing* för flödessäkerhet av energi.

Den okonventionella utvinningen av gas- och olja i USA kommer fortsatt att påverka europeiska länder samt Nato och EU eftersom: a) utvecklingen påverkar stormaktsrelationer globalt, b) utvecklingen påverkar handelsflöden av energi och Europas energisäkerhet och c) utvecklingen är relevant för eventuell okonventionell utvinning i Europa.

6 Källförteckning

Trycka källor (inkl. från elektroniska databaser och on-line)

Tidskrifter och tidningar

Edgar Buckley and Ioan Pascu, "How to Avoid Wars: NATO's Article 5 and Strategic Reassurance", the Atlantic Council, 31 mars (2014), <http://www.atlanticcouncil.org/en/publications/articles/how-to-avoid-wars-nato-s-article-5-and-strategic-reassurance>.

Robert D. Blackwill och Meghan L. O'Sullivan, "America's Energy Edge", Foreign Affairs, Vol. 93, Issue 2, mars-april (2014).

Elliot Brennan, "Energy and "Strategic Trust" at the Xi-Obama Summit", China US Focus, 11 juni, (2013), <http://www.chinausfocus.com/foreign-policy/energy-and-strategic-trust-at-the-xi-obama-summit/>.

Diane Cardwell, "Military Spending on Biofuels Draws Fire", the New York Times, 27 augusti (2012), <http://www.nytimes.com/2012/08/28/business/military-spending-on-biofuels-draws-fire.html?pagewanted=all&r=0>.

Ariel Cohen, "A symposium of views – The Geopolitics of U.S. Energy Independence", the International Economy, sommar (2012).

Jonathan Chanis, "U.S. Petroleum Security and Energy Independence", American Foreign Policy Interest: The Journal of the National Committee on American Foreign Policy, Routledge, 34:1 (2012)

Terri Moon Cronk, "DOD Improves Field Energy Use to Strengthen Force", American Forces press Service, 27 maj (2014), <http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=122336>.

Coral Davenport och Justin Gillis, "U.S. seeking climate deal that would skirt Senate", the International New York Times, 27 augusti, (2014).

Debate – Should NATO play a major role in energy security? Gal Luft vs. Christophe Paillard, Nato Review – reviewing Riga, våren (2007), <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue1/english/debate.html>.

Kiran Dhillon, "Why Are U.S. Oil Imports Falling?", Time Magazine, 17 april (2014), <http://time.com/#67163/why-are-u-s-oil-imports-falling/>.

Juliet Eilperin, "The Keystone XL Pipeline and its politics, explained", the Washington Post, 4 februari (2014), <http://www.washingtonpost.com/blogs/the-fix/wp/2013/04/03/the-keystone-xl-pipeline-and-its-politics-explained/>.

Nader Elhefnawy "The Impending Oil Shock", Survival, April-May, (2008).

The Economist, Saudi America, 15 februari, (2014),
<http://www.economist.com/news/usa/21596553-benefits-shale-oil-are-bigger-many-americans-realise-policy-has-yet-catch>.

Russell Gold och Daniel Gilbert, "U.S. Is Overtaking Russia as Largest Oil-and-Gas Producer", the Wall Street Journal, 2 oktober, (2013),
<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303492504579111360245276476>.

Nigel Harris hänvisning till Sterling Wong, "Should Natural Gas Prices in Europe and Asia Be De-Linked From Oil?",
<http://www.oxfordprinceton.com/news/latest-news/338-should-natural-gas-prices-in-europe-and-asia-be-de-linked-from-oil.html>, (2013).

Christopher Helman, "Obama EPA Issues Coal-Killing Rules To Cut Carbon Emissions 30 Percent", Forbes, 2 juni (2014),
<http://www.forbes.com/sites/christopherhelman/2014/06/02/obama-epa-issues-coal-killing-rules-to-cut-carbon-emissions-30-percent/> .

Keith Johnson, "The Geopolitics of Gas Exports – Why lawmakers from both parties, and plenty of countries overseas, are desperate to speed up U.S. energy exports", Foreign Policy, (2014),
http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/02/11/the_geopolitics_of_gas_exports?page=full.

Sarah Kent, "BP Sees Shale Oil, Gas Shrinking Global Energy Trade", the Wall Street Journal, 15 januari (2014),
<http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424052702303465004579322363649228876>.

Gal Luft och Anne Korin, "The Myth of U.S. Energy Dependence – What We Got Wrong About OPEC's Oil Embargo", Foreign Affairs, oktober 15 (2013).

Clifford Krauss, "Texas Refinery Is Saudi Foothold in U.S. Market", the International New York Times, 4 april (2013),
http://www.nytimes.com/2013/04/05/business/texas-refinery-is-saudi-foothold-in-us-market.html?_r=1&.

Michael Lynch, "Coffee, Tea Or Gas? The Mispricing Of Natural Gas on World Markets", Forbes, 30 juli (2013),
<http://www.forbes.com/sites/michaellynch/2013/07/30/coffee-tea-or-gas-the-mispricing-of-natural-gas-on-world-markets/?ss=business%3Aenergy>.

Donna Miles, "Centcom Plans for Broader Regional Engagement Post-2014", U.S. Department of Defense, 10 juli (2013),
<http://www.defense.gov/news/newsarticle.aspx?id=120434>.

Gregory D. Miller, "The Security Costs of Energy Independence", the Washington Quarterly, april, (2010).

Edward L. Morse, "Welcome to the Revolution", Foreign Affairs, Vol. 93, Issue 3, maj (2014).

Floyd Norris, "U.S. Oil Production Keeps Rising Beyond the Forecasts", the International New York Times, 24 januari (2014)
http://www.nytimes.com/2014/01/25/business/us-oil-production-keeps-rising-beyond-the-forecasts.html?_r=0 .

Matthew Philips, "Falling U.S. Oil Imports Will Reshape the World Crude Market", Bloomberg Business Week – Global Economics, 16 januari (2013),
<http://www.businessweek.com/articles/2013-01-16/falling-u-dot-s-dot-oil-imports-will-reshape-the-world-crude-market> .

Nicole Perlroth, "Energy Sector Faces Attacks From Hackers in Russia", the International New York Times, 30 juni (2014),
http://www.nytimes.com/2014/07/01/technology/energy-sector-faces-attacks-from-hackers-in-russia.html?_r=0.

Daniel Pipes, "A symposium of views – The Geopolitics of U.S. Energy Independence", the International Economy, sommar, (2012).

Gideon Rose och Jonathan Tepperman, "Power to the People", Foreign Affairs, vol. 93 Issue 3, maj, (2014).

Roger J. Stern, "United States cost of military force projection in the Persian Gulf, 1976-2007", Energy Policy 38, 2816-2825, (2010).

David G. Victor och Sarah Eskreis-Winkler, "In the Tank – Making the Most of Strategic Oil Reserves", Foreign Affairs, Vol. 87, Issue 4, juli/augusti (2008).

Philip K. Verleger, Jr., "Hit Putin Where It Hurts – Sell the Strategic Petroleum Reserve", the Energy Realist, the International Economy, vinter, (2014).

Philip K. Verleger Jr, 'Chuck the Models', i the International Economy, vår,(2014).

Robin West. David Hastings Dunn och Mark J. McClelland, "Shale gas and the revival of American power: debunking decline?", International Affairs 89: 6, 1411-1428, (2013).

Wong, se Harris ovan.

Daniel Yergin, "Ensuring Energy Security" i Foreign Affairs, vol. 85, issue 2. mars/april (2006).

Daniel Yergin, "How Is Energy Remaking the World?", Foreign Policy, 18 juni (2012),

http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/06/18/how_is_energy_remaking_the_world.

Böcker och rapporter

John R. Deni, "An Intergovernmental Approach to Energy Security: The Role of Nato", i *New Realities – Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania, januari (2014)

Edward Friedland, Paul Seabury och Aaron Wildavsky, *The Great Détente Disaster – Oil and the Decline of American Foreign Policy*, New York, basic Books (1975).

David F. Gates "Economics and Energy", i Neyla Arnas (red.) *Fighting Chance – Global Trends and Shocks in the National Security Environment*, Center for Technology and National Security Policy och National Defense University Press, Potomac Books, Inc. Washington D.C. (2009).

Leslie H. Gelb, *Power Rules – How common sense can rescue American foreign policy*, Harper Collins, New York (2009).

Russell Gold, *The Boom – How Fracking Ignited the American Energy Revolution and Changed the World*, Simon & Schuster, (2014).

Niklas Granholm, Gudrun Persson, Johannes Malminen, m.fl., *A Rude Awakening. Ramifications of Russian Aggression Towards Ukraine*, FOI, (2014).

Trevor Houser and Shashank Mohan, *Fueling Up: The Economic Implications of America's Oil and Gas Boom*, The Peterson Institute for International Economics, (2014).

Per Högelius, *Red Gas – Russia and the Origins of European Energy Dependence*, Palgrave, New York, (2013).

Martin S. Indyk, Kenneth G. Lieberthal and Michael E. O'Hanlon, *Bending History – Barack Obama's Foreign Policy*, Washington D.C., Brookings Institution Press (2012).

Daniel K Jonsson (red.), Bengt Johansson, André Månsson och Hannes Sonnsjö. *Energi, säkerhet och konflikt i ett framtidsperspektiv*, FOI, (2014).

Jan H. Kalicki och David L. Goldwyn (reds.) *Energy & Security: Toward a New Foreign Policy Strategy*, Woodrow Wilson Center Press och Johns Hopkins University Press (2005).

Jan H. Kalicki och David L. Goldwyn "Introduction: The Need to Integrate Energy and Foreign Policy" i Kalicki och Goldwyn, (2005).

Michael T. Klare, *Blood and Oil – How America’s thirst for petrol is killing us*, London, Penguin books, (2005).

Christian Le Mière “China's Unarmed Arms Race Beijing's Maritime Build-Up Isn't What It Appears”, *Foreign Affairs*, 29 juli (2013).

Gal Luft och Anne Korin (reds.), *Energy Security Challenges for the 21st Century – A Reference Handbook*, Santa Barbara; Denver; Oxford, Praeger Security International (2009).

Gal Luft och Anne Korin kapitel 1 “Energy Security: In the Eyes of the Beholder” i Luft och Korin, (2009).

Hans von Knorring och Robert L. Larsson (red.) *Energisituationen i USA och amerikansk energipolitik*, FOI, (2007).

Gal Luft, “United States: A Shackled Superpower”, i Luft och Korin (2009).

Anne Korin och Gal Luft, *Petropoly- the Collapse of America’s Energy Security Paradigm*, (2012).

Edward L. Morse och Amy Myers Jaffe, “OPEC in Confrontation with Globalization”, i Kalicki och Goldwyn (2005).

Kevin Rosner, *The European Union on Energy, Disunity*, i Korin och Luft, (2009).

John Rydqvist, Erika Holmquist, Karlis Neretnieks, Bengt-Göran Bergstrand, *Västra Stilla havet- Säkerhetspolitiska trender på tio års sikt*, FOI, (2014).

Sam C. Sarkesian, John Allen Williams och Stephen J. Cimbala, *US National Security – Policymakers, Processes & Politics*, Lynne Rienner Publishers, Boulder och London, (2013).

Adam E. Sieminski, ”World Energy Futures”, i Kalicki och Goldwyn (2005).

Doug Stokes och Sam Raphael, *Global Energy Security and American Hegemony*, The Johns Hopkins University Press, Baltimore, (2010).

Sam Raphael och Doug Stokes, *Energy Security*, i Alan Collins (red.), *Contemporary Security Studies*, Oxford University Press, (2013).

IEA, *World Energy Outlook 2013*, the International Energy Agency, (2013).

Judith S. Yaphe, “The Greater Middle East”, i Patrick M. Cronin (red.) *America’s Security Role in a Changing World*, Published for the Institute for National Strategic Studies av the National Defense University Press, Washington D.C. (2009).

Judith S. Yaphe, “the Gulf Cooperation Council: Avoiding Risk, Seeking Opportunity”, i Patrick M. Cronin (red.) *America’s Security Role in a Changing*

World, Published for the Institute for National Strategic Studies av the National Defense University Press, Washington D.C. (2009), s. 199.

Daniel Yergin, *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money & Power*, Free Press, (1992).

Policy-papers och power points

Elin Akinci (energimyndigheten), World Energy Outlook 2013- energimarknader i förändring – Utvecklingen på Gasmarknaden, power point NOG seminarium 6 februari, Network Oil & Gas, Seminarium 72, (2014).

Anthony Andrews och Robert Pirog, CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress The Strategic Petroleum Reserve: Authorization, Operation, and Drawdown Policy, 18 juni, (2012).

Robert Bamberger, CRS Report for Congress Prepared for Members and Committees of Congress, The Strategic Petroleum Reserve: History, Perspectives, and Issues, 18 augusti, (2009).

Christopher M. Blanchard, Saudi Arabia; Background and U.S. Relations, Congressional Research Service, 12 februari (2014).

Blake Clayton, The Case for Allowing U.S. Crude Oil Exports – Policy Innovation Memorandum No. 34, the Council of Foreign Relations, juli (2013), <http://www.cfr.org/oil/case-allowing-us-crude-oil-exports/p31005> .

Anthony H. Cordesman, Challenges and Opportunities in the CENTCOM AOR, power point, Center for Strategic and International Studies, 3 mars, (2013).

Keith Crane, Andreas Goldthau, Michael Toman, Thomas Light, Stuart E. Johnson, Alizera Nader, Angel Rabasa och Harun Dogo, Imported Oil and U.S. National Security, RAND (2009), ss. xiii-xv.

Nick Cunningham, “The Geopolitical Implications of U.S. Natural Gas Exports”, American Security Project, mars (2013), <http://americansecurityproject.org/ASP%20Reports/Ref%200116%20-%20The%20Geopolitical%20Implications%20of%20U.S.%20Natural%20Gas%20Exports.pdf>.

Bo Diczfalusy (Näringsdepartementet), World Energy Outlook 2013, power point presentation, Network Oil & Gas, NOG seminarium, Seminarium 72: World Energy Outlook 2013, (2013).

David L. Goldwyn, “Refreshing European Energy Security Policy: How the U.S. Can Help”, Brookings, 18 mars (2014), <http://www.brookings.edu/research/articles/2014/03/18-european-energy-security-policy-goldwyn>.

EIA, U.S. Energy Information Administration - EIA - Independent Statistics and Analysis, Sources & Uses, Energy & Financial Markets, What Drives Crude Oil Prices?, An analysis of 7 factors that influence oil markets, with chart data updated monthly and quarterly, (power point), 6 maj (2014).

EIA, Review of Emerging Resources: U.S. Shale Gas and Shale Oil Plays, juli (2011).

Michael T. Klare, "New Trade Routes, New Conflicts?", i New Realities – Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania, januari (2014).

Robert Kleinberg (Schlumberger – oljeföretag), Shale Gas & Tight Oil Technology – Evolution & Revolution, power point presentation National Capital Area Chapter – US Association for Energy Economics och CSIS, 22 april (2014).

Anne Korin och Gal Luft, Fuel Choice for American Prosperity – Recommendations to the Nation on opening the transport fuel market to competition, the United States Energy Security Council, Institute for the Analysis of Global Security, (2013).

Sarah O. Ladislaw, Maren Leed och Molly A. Walton, (också bidragande författare Michelle Melton, Andrew Metrick, Jane Nakano och Frank A. Verrastro), New Energy, New Geopolitics; A Report of the CSIS Energy and National Security Program and the Harold Brown Chair in Defense Policy Studies Balancing Stability and Leverage, Center for Strategic and International Studies, (2014).

Gal Luft, The United States' Energy Transition: Implications for the MENA Region, Policy Brief, Transatlantic Security Task Force Series, The German Marshall Fund of the United States, oktober (2013). Ursprunglig källa, US Department of Energy.

Robert Manning, "The Shale Revolution and the New Geopolitics of Energy", i New Realities – Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania, januari (2014).

Stormy-Annika Mildner och Kirsten Westphal, "The U.S. Energy Revolution: Retreat from the Middle East?", SWP, 26 februari (2013), <http://www.swp-berlin.org/en/publications/point-of-view/point-of-view-the-us-energy-revolution-retreat-from-the-middle-east.html>.

Military Advisory Board, Center for Naval Analyses, (CAN), Powering America's Defense: Energy and the Risks to National Security, CNA, (Maj 2009).

New Realities – Energy Security in the 2010s and Implications for the U.S. Military, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, Carlisle, Pennsylvania, januari (2014).

Kenneth B Medlock III, A Discussion of US LNG Exports in an International Context, presentation vid EIA International Natural Gas Workshop LNG Exports and the Future International Gas Market, power point, 23 augusti (2012), http://www.eia.gov/naturalgas/workshop/pdf/Session4_Medlock.pdf .

Michael Ratner och Carol Glover, U.S. Energy: Overview and Key Statistics, Congressional Research Service, 27 juni, (2014).

Michael Ratner och Paul W. Parfomak, Ian F. Fergusson och Linda Luther, U.S. Natural Gas Exports: New Opportunities, Uncertain Outcomes, Congressional Research Service, 17 september, (2013).

Elizabeth Rosenberg, Energy Rush – Shale Production and U.S. National Security, Center for a New American Security, februari, (2014),

Benjamin Schlesinger, Global Gas Markets: ‘Pulling in Opposite Directions at the Same Time’, för EIA 2012 International Natural Gas Workshop, 23 augusti (2012), ss, 6, 8, 10 och 11, http://www.eia.gov/naturalgas/workshop/pdf/Session1_Schlesinger.pdf.

Moshe Schwartz, Katherine Blakeley och Ronald O’Rourke, Department of Defense Energy Initiatives: Background and Issues for Congress, Congressional Research Service, 10 december (2012).

Adam Sieminski (EIA), International Energy Outlook 2013, power point presentation för Center for Strategic and International Studies, 25 juli (2013).

Gwynne Taraska, “U.S. Liquefied Natural Gas Exports – A Primer on the Process and the Debate”, Center for American Progress, 5 november (2013), <http://americanprogress.org/issues/green/report/2013/11/05/78610/u-s-liquefied-natural-gas-exports/> .

Maria van der Hoeven (International Energy Agency), Strategic challenges in global energy – the contribution from the oil and gas business, power point presentation GE Oil&Gas Annual Meeting, 4 februari (2014).

Wood Mackenzie (en firma), What Could be the Global impact of the North American Shale revolution?, power point, Rice Energy Finance Summit, 1 november, (2012).

Webbsidor och motsvarande

IEA

IEA, *History*, <http://www.iea.org/aboutus/history/> .

IEA, World Energy Outlook, the International Energy Agency (2013), se ovan för böcker (använt den tryckta versionen).

IEA,

http://www.iea.org/interenerstat_v2/definitions/results.asp?id=15&Type=Products.

IEA, <http://www.iea.org/publications/scenariosandprojections/>.

IEA, "How will global energy markets evolve to 2034?", World Energy Outlook 2013 Factsheet, http://www.iea.org/media/files/WEO2013_factsheets.pdf.

IEA, FAQs: Natural gas, IEA, (2014), <http://www.iea.org/aboutus/faqs/gas/>.

Maria van der Hoeven, se ovan, *policy papas och power point presentations*.

Olja se den internationella energimyndigheten, IEA, <http://www.iea.org/aboutus/faqs/oil/>.

EIA källor

EIA, "25% of U.S. coal exports go to Asia, but remain a small share of Asia's total coal imports", Today in Energy, 21 juni (2013), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=11791>.

EIA, Annual Energy Outlook 2014 - Market Trends: Natural gas, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_naturalgas.cfm#natgas_prices?src=Natural-b1.

EIA, Annual Energy Outlook 2014 - Market Trends: Natural gas, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_naturalgas.cfm#natgasprod_exp.

EIA, Annual Energy Outlook 2014, With Projections to 2040, april (2014), Table A2. Energy consumption by sector and source (continued), (quadrillion Btu per year, unless otherwise noted), EIA, International Energy Outlook 2013, World total energy consumption by region and fuel, Reference case, 2009-2040, <http://www.eia.gov/forecasts/aeo/>
<http://www.eia.gov/oiaf/aeo/tablebrowser/#release=IEO2013&subject=0-IEO2013&table=2-IEO2013®ion=0-0&cases=Reference-d041117>.

EIA, AEO2014 Early Release Overview, 16 december (2013), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/er/early_production.cfm.

EIA, AEO2014 Early Release Overview, Executive Summary och figure data, 16 december (2013), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/er/executive_summary.cfm.

EIA, "Annual Energy Review – Table 6.1 Coal Overview, 1949-2011" Total Energy, september (2012), <http://www.eia.gov/totalenergy/data/annual/#coal> .

EIA, Asia is the world's largest petroleum consumer, Today in Energy, 24 februari (2012), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=5130> .

EIA, Effect of Increased Natural Gas Exports on Domestic Energy Markets as requested by the Office of Fossil Energy, Analysis & Projections <http://www.eia.gov/analysis/requests/fe/> .

EIA, Energy & Financial Markets, What Drives Crude Oil Prices? An analysis of 7 factors that influence oil markets, with chart data updated monthly and quarterly, Overview, <http://www.eia.gov/finance/markets/>.

EIA, "Energy trade is a key part of overall U.S. trade flows", Today in Energy, 24 februari (2014), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=15131> .

EIA, "Europe and Asia are the leading destinations for U.S. coal exports in 2012", Today in Energy 15 november (2012), http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=8790#tabs_SpotPriceSlider-1 .

EIA, Executive summary, Annual Energy Outlook 2014, 7 maj (2014) http://www.eia.gov/forecasts/aeo/executive_summary.cfm?src=Petroleum-b1.

EIA, Frequently Asked Questions, How much oil is consumed in the United States? <http://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=33&t=6> .

EIA, Frequently Asked Questions, "How much petroleum does the United States import and from where?" <http://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=727&t=6>.

EIA, "Global natural gas prices vary considerably", Today in Energy, 11 september, (2011), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=3310> .

EIA, "How dependent are we on foreign oil?", 10 mars (2013), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/foreign_oil_dependence.cfm .

EIA, "How much petroleum does the United States import and from where?", Frequently Asked Questions, <http://www.eia.gov/tools/faqs/faq.cfm?id=727&t=6>.

EIA, International Energy Statistics, <http://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/IEDIndex3.cfm?tid=5&pid=53&aid=1>

EIA, Imports, exports and re-exports by country, Natural Gas - U.S. Natural Gas Imports & Exports 2012, 23 juli (2013), <http://www.eia.gov/naturalgas/importsexports/annual/index.cfm#tabs-supply-2>.

EIA, Market Trends: Natural gas, Annual Energy Outlook 2014, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_naturalgas.cfm.

EIA, "Market Trends: Liquid fuels – Figure MT-55 Net import share of petroleum and other liquid fuels consumptions in five cases, 1990-2040.", Annual Energy Outlook 2014, 7 maj (2014), http://www.eia.gov/forecasts/aeo/MT_liquidfuels.cfm#net-imports .

EIA, Natural Gas Explained: Use of Natural Gas, http://www.eia.gov/energyexplained/index.cfm?page=natural_gas_use.

EIA, Natural Gas - U.S. Natural Gas Exports and Re-Exports by Country, http://www.eia.gov/dnav/ng/NG_MOVE_EXPC_S1_A.htm .

EIA, Natural Gas Imports and Exports, Natural Gas Explained, http://www.eia.gov/energyexplained/index.cfm?page=natural_gas_imports.

EIA, Overview data for United States, <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=US&trk=m>.

EIA, Petroleum & Other Liquids <http://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=pet&s=mcrimus2&f=a>.

EIA, Petroleum & Other Liquids, Stock by Type, SPR, http://www.eia.gov/dnav/pet/pet_stoc_typ_d_nus_sas_mdbl_m.htm.

EIA, Petroleum & Other Liquids, US net Import of Crude Oil, <http://www.eia.gov/dnav/pet/hist/LeafHandler.ashx?n=PET&s=MCRNTUS2&f=A>.

EIA, Real Price Viewer, Short-Term Energy Outlook , juni 10 (2014) <http://www.eia.gov/forecasts/steo/realprices/>.

EIA, Saudi Arabia, Country Analysis Brief Overview, EIA, (2013), <http://www.eia.gov/countries/country-data.cfm?fips=sa>.

EIA, Technically Recoverable Shale Oil and Shale Gas Resources: An Assessment of 137 Shale Formations in 41 Countries Outside the United States, Analysis & Projections, 10 juni (2013), <http://www.eia.gov/analysis/studies/worldshalegas/>.

EIA, U.S. Natural Gas Imports by Country, Natural Gas, http://www.eia.gov/dnav/ng/ng_move_imp_s1_a.htm .

EIA, "U.S. petroleum product exports exceeded imports in 2011 for first time in over six decades", Today in Energy, 7 mars (2012), <http://www.eia.gov/todayinenergy/detail.cfm?id=5290>.

EIA, Energy & Financial Markets, What Drives Crude Oil Prices? An analysis of 7 factors that influence oil markets, with chart data updated monthly and quarterly, Overview, <http://www.eia.gov/finance/markets/>.

EIA, Energy & Financial Markets: What Drives Crude Oil Prices?, <http://www.eia.gov/finance/markets/supply-opec.cfm>.

EIA, Total Energy (Beta version), Total Energy, <http://www.eia.gov/beta/MER/index.cfm?tbl=T03.03B#/?f=A&start=1949&end=2013&charted=3-12-14-15>.

EIA, "What is shale gas and why is it important?", 5 december (2012), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/about_shale_gas.cfm.

EIA, "What is the role of coal in the United States?", Energy in Brief, 16 augusti (2013), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/role_coal_us.cfm.

EIA, "What are the major sources and users of energy in the United States", Energy in Brief, 1 augusti (2013), http://www.eia.gov/energy_in_brief/article/major_energy_sources_and_users.cfm.

EIA, Where Our Natural Gas Comes From, Natural gas explained, http://www.eia.gov/energyexplained/index.cfm?page=natural_gas_where.

Okonventionell gas se den amerikanska energimyndigheten, EIA, <http://www.eia.gov/tools/glossary/index.cfm?id=>.

Steven Macmillan, Alexander Antonyuk och Hannah Schwind (IEA), Gas to Coal Competition in the U.S. Power Sector, International Energy Agency Insight Series 2013, (2013). http://www.iea.org/publications/insights/coalvsgas_final_web.pdf.

Dana Van Wagener, Issues in Focus U.S. tight oil production: Alternative supply projections and an overview of EIA's analysis of well-level data aggregated to the county level, Annual Energy Outlook 2014, april 7 - 30, (2014), Report Number: DOE/EIA-0383(2014) Release Date: 4/07/14EIA, http://www.eia.gov/forecasts/aeo/tight_oil.cfm.

Andra officiella websidor (förutom EIA och IEA)

John Barrasso (amerikansk senator, republikan), Expedited LNG for American Allies Act of 2013, <https://beta.congress.gov/bill/113th-congress/senate-bill/192>.

John Barrasso, Press Office News Releases, Barrasso: Blocking LNG Amendments Rewards Russia, Compromises Ukraine & Allies, 12 mars (2014), http://www.barrasso.senate.gov/public/index.cfm?FuseAction=PressOffice.PressReleases&ContentRecord_id=3054da64-06a3-e9eb-9b6f-ba5347cf0c61.

How is the EU Naval Force financed?, Mission, <http://eunavfor.eu/mission/>.

Office of Fossil Energy, SPR Quick Facts and FAQs, <http://energy.gov/fe/services/petroleum-reserves/strategic-petroleum-reserve/spr-quick-facts-and-faqs#Q22>.

Barack Obama, "Remarks by the President on the National Network for Manufacturing Innovation, North Carolina State University", The White House, Office of the Press Secretary utgivet 15 januari (2014), <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/01/15/remarks-president-national-network-manufacturing-innovation>.

Parlamentsfrågor, Svar från Loyola de Palacio på kommissionens vägnar - E-1641/2001, 3 september (2001), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getAllAnswers.do?reference=E-2001-1641&language=SV>.

US Central Command, About U.S. Central Command (CENTCOM), <http://www.centcom.mil/en/about-centcom-en>.

the U.S. Department of Defense, the Quadrennial Defense Review, (2014), http://www.defense.gov/pubs/2014_Quadrennial_Defense_Review.pdf.

Andra websidor

Aleklett, <http://aleklett.wordpress.com/2014/02/07/nog-seminarium-world-energy-outlook-2013-energimarknader-i-forandring/n>

Fracking och hydraulisk spräckning se den svenska energimyndigheten <http://www.energimyndigheten.se/Global/Ny%20statistik/Energimarknadsrapport/Ord%20och%20begrepplista%20-%20oljagaskol%20ets.pdf> .

Muntliga källor

Konferenser, och seminarier (med egen närvaro)

Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014)

Bassam Fattouh (*Oxford Institute for Energy Studies*), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

Bitte Hammargren (Svenska Dagbladet), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

Bjarne Schieldrop (SEB), Oljemarknad i förändring, seminarium Network Oil and Gas, 10 september, (2014).

U.S. Department of Energy, 3 juni (2014).

Kort möte om energifrågor och USA med tjänstemän.

Unconventional Oil and Gas Revolution: Impact on US Strategic Priorities, konferens på the Atlantic Council, 2 juni (2014).

Föredrag, *the Atlantic Council*, (2014).

Kommentar, *the Atlantic Council*, (2014).

Notera: Kommentrar och föredrag kan hänvisa till flera olika personer på grund av att så kallade *Chatham House rules* använts. (se. <http://www.chathamhouse.org/about/chatham-house-rule>). Det står deltagarna fritt att använda informationen, men identiteten eller organisationstillhörighet på deltagarna får inte namnges.

Presentation av FOI-studie, seminariet: "Energi, säkerhet och konflikt i ett framtidsperspektiv" 4 april 2014.

Daniel K Jonsson (red.), Bengt Johansson, André Månsson och Hannes Sonnsjö. Energi, säkerhet och konflikt i ett framtidsperspektiv (2014).

Energy INsecurity: Geopolitics of Oil and Natural Gas, på Brookings Institution, (2008).

Intervjuer, samtal och möten

Intervju med Alexander Atarodi (UD), 22 maj (2014).

Intervju med Anne Korin, (Institute for the Analysis of Global Security IAGS), 2 juni 2014.

Intervju med Kevin Rosner, (Institute for the Analysis of Global Security, IAGS), 27 april (2014).

Möte med Ola Göransson, Tillväxtanalys, 3 juni (2014).

Samtal med Fawzi Aloulou, EIA, 2 juni (2014).

Denna studie analyserar vilka säkerhetspolitiska konsekvenser den nya och omfattande amerikanska utvinningen av skiffergas och skifferolja medför. Utvecklingen på det amerikanska energiområdet leder både till förväntningar och farhågor runt om i världen, i bland annat Persiska viken, Europa och Asien.

Enbart för några få år sedan befarade såväl amerikanska beslutsfattare som experter att USA skulle bli alltmer importberoende av olja och gas. Istället har den amerikanska olje- och gasimporten minskat väsentligt. Om ett par år kan USA till och med bli en nettoexportör av naturgas. Sammantaget bidrar detta till säkerhetspolitiska spekulationer om följderna av den nya utvinningen. Ett möjligt amerikanskt "energioberoende", energy independence, är en idé som återaktualiserats och en av flera aspekter av utvecklingen som analyseras i denna studie.